ئۇيغۇر ئالىمى ئەركىن سىدىق

ئەسەرلىرى

مۇۋەپپىقىيەت، كەسپ ۋە پىلان

يانفۇن كىتابى

مۇندەرىجە

1 ـ مۇۋەپپەقىيەتنىڭ يېڭى تەگلىمىسى 3

2 ـ ئۆمۈرلۈك كەسپنى قانداق تاللاش كېرەك....... 83

3 ـ نىشان تىكلەشتە بىلىشكە تېگىشلىك ئىشلار... 224

مۇۋەپپەقىيەتنىڭ يېڭى تەڭلىمىسى

(2007-يىلى 26-ئۆكتەبىر)

يېقىندىن بۇيان ۋەتەندىن ماڭا ئىلخەت يېزىپ، مەندىن مەسلىھەت سورايدىغان ئۇيغۇر ياشلىرى ئىچىدە، ئۆزلىرىنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپ ياكى ئالىي مەكتەپ تولۇق كۇرس

ئوقۇشدىكى بىلىم قورۇلۇشىنى
چۈشەندۈرۈپ، شۇ ئاساستا
ئۆزلىرىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى
ھاياتى ئۈچۈن نېمە كەسپنى
تاللىسا ياخشى بولىدىغانلىقىنى
سورايدىغانلار بارغانسېرى
كۆپىيىپ مېڭىۋاتىدۇ. ئۆمۈرلۈك
كەسپنى قانداق تاللاش
مەسىلىسى بىر ئىنتايىن
مۇرەككەپ مەسىلىدۇر. مەسىلەن،
مەندىن مەسلىھەت سورىغان

ياشلار تىلغا ئالغان كەسپلەرنى تىزىپ چىقساق، ئۇلارنى كەم دىگەندە تۆۋەندىكى تۈرلەرگە ئايرىش مۇمكىن:
* ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان كەسپ
* ئاتا ـ ئانىسى ياخشى كۆرىدىغان كەسپ
* هازىر ئوقۇۋاتقان كەسپ
* ئالماشماقچى بولغان كەسپ
* تەبىئي پەندىكى كەسپ

* ئىجتىمائىي پەندىكى كەسپ
* ۋەتەندە ئاسان ئىشقا ئورۇنلاشقىلى بولىدىغان كەسپ
* چەت ئەلدە ئاسانراق جان باققىلى بولىدىغان كەسپ
* باي بولغىلى بولىدىغان كەسپ
* ۋە باشقىلار

مەن ھازىرغىچە ئۆزۈمدىن بۇ ھەقتە مەسلىھەت سورىغان ياشلارغا قانائەتلىنەرلىك جاۋاب بېرەلمەي كەلدىم. بۇنىڭ ئۈچۈن

مېنىڭ كۆڭلۈم ئىنتايىن يېرىم. مېنىڭ ئۇنداق قىلالماسلىقىمدا مۇنداق ئىككى تۈرلۈك سەۋەب بار. بىرسى، مەندىكى ۋاقىت جەھەتتىكى قىيىنچىلىق. بۇ يىل يازدىن باشلاپ مېنىڭ ئىدارىدىكى خىزمەت ۋەزىپەم يەنىمۇ ئېغىرلاشتى. يەنە بىرسى بولسا، ئۆمۈرلۈك كەسپىنى قانداق تاللاش مەسلىسى بىر ئادەمنىڭ قانداق قىلغاندا ئۆز ئۆمرىنى

خۇشال، بەختلىك، مەنلىك ۋە
مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆتكۈزگىلى
بولىدىغانلىقىغا دائىر بىر چوڭ
مەسىلىنىڭ بىر تارمىقى بولۇپ،
كەسپىنى قانداق تاللاشتىن
ئىبارەت بۇ تارماق مەسىلىنى
چۈشەندۈرۈشتىن بۇرۇن، ئالدى
بىلەن بىر ئادەم ئۆز ھاياتىنى
مۇۋەپپەقىيەتلىك ھايات، ئۆزى
رازى بولغۇدەك ھايات قىلىپ
ئۆتكۈزەلىشى ئۈچۈن قانداق

شەرتلەرنى ھازىرلىشى كېرەكلىكى مەسىلىسىنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. مېنىڭ بۇ مەسىلىنى ھەر بىر ياشقا ئايرىم ـ ئايرىم چۈشەندۈرۈپ جاۋاب خەت يېزىش ئىمكانىيىتىم يوق. شۇڭلاشقا، ئۇشبۇ يازمىنى تەييارلاش قارارىغا كەلدىم. بۇ يازما جەمئىي ئىككى بۆلۈم، ھازىرقىسى ئۇنىڭ 1 ـ بۆلۈمىدىن ئىبارەت. تۆۋەندە بۇ بۆلۈمنىڭ

ئەسلى مەزمۇننى باشلايمەن.

بۇنىڭدىن تەخمىنەن 25 يىل بۇرۇن، يەنى 1982-يىلى، مەن مۇۋەپپەقىيەتنىڭ مۇنداق بىر تەڭلىمىسىنى تۈزۈپ چىققان ئىدىم:

مۇۋەپپەقىيەت = تالانت + تىرىشچانلىق + پۇرسەت

1) پۇرسەت

«بىلىۋال» تور بېتىنىڭ مەن

بـــــلەن ئۆتكـــۈزگەن ئىككـــــى
قېتىملىــق يازمــا ســۆھبىتىنى ۋە
مېنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالىمنى
ئوقــۇپ باققــان ئوقۇرمەنلەرنىــڭ
ھەممىــــى يــۇقىرىقى تەگلىمنــــى
بـــۇرۇن كـــۆرۈپ باققــــان. مەن
يــۇقىرىقى تەگلىمنـــى ئۆزۈمنىــڭ
بالىلىق دەۋرىدىن تارتىــپ تــاكى
ئـــــالىي مەكـــــتەپ ئوقۇشـــــىغا
كىرگەندىن كېيىنكـى بىـر قــانچە
يىللىق سەرگۈزەشتىلىرىم ئاساسـىدا

تۈزۈپ چىققان ئىدىم. بالىلىق دەۋرىمدە مەن ئۆزۈمنى يېزىدىكى دېھقانلارنىڭ بالىلىرى بىلەن كۆپ سېلىشتۇراتتىم. بەزى ئىشلاردا مەن ئۇلاردىن سەل ئەقىللىقراق بولسامۇ، يەنە بەزى ئىشلاردا ئۇلار ماڭا قارىغاندا كۆپ ئەقىللىق ئىدى. بولۇپمۇ ئېتىزلىق ئىشلىرىدا ۋە بۇزۇلۇپ قالغان يېزا سايمانلىرىنى ياساش قاتارلىق ئىشلاردا ئۇلار ماڭا

قارىغانـــدا خىلـــى ئەقىللىـــق، چاقچاق ۋە قولى ئەپلىـك ئىـدى. مەن ئۇلارغــا ئىنتـايىن قايىــل ئىــدىم. مەن ئــۆز ـ ئۆزۈمــدىن مۇنداق سوئالنى داۋاملىق سوراپ تــۇراتتىم: «دېھقــان بــالىلىرى بىلەن مەندەك شەھەر بالىلىرىنىڭ تۆپ پەرقى نەدە؟» بـارا ـ بـارا مەن بــۇ يەردىكــى ئەڭ چــوڭ پەرقلەرنىــڭ مەكــتەپكە كىرىــپ ئوقــۇش پۇرســىتى، مەكــتەپ

سوۋېتى، بالىلىق دەۋرىدىن تارتىپ ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان، ۋە قىلىدىغان ئىشلاردىكى پەرقلەردىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى، يەنى پۈرسەت جەھەتتىكى پەرق ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتتىم.

مەن ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، يېزىدا قايتا تەربىيە ئېلىۋاتقاندا، بىر يەردە ئېيىغا 20 سومدىن كۆپرەك مائاش

ئالدىغان بىر ئىشچى ياكى خىزمەتچى بولۇشنى ئۆزۈم ئۈچۈن غايە قىلىپ تىكلىگەن ئىدىم. ئۇ چاغدا بىز ئۈچۈن ئۇنىڭدىن چوڭراق ئىشلارنى كۆزلەشنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئالدىمىزدا بىز تاللايدىغانغا ئۇنىڭدىن باشقا يول يوق ئىدى. دىڭ شىياۋپىڭ ئالىي مەكتەپكە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش

تۆزۆمنى ئىسلاھ قىلغاندىن
كېيىن، ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان
بېرىش ئۈچۈن بىز بۇرۇن
تەسەۋۋۇر قىلالمايدىغان بىر
پەۋقۇلئاددە پۇرسەت بارلىققا
كەلدى. شۇنىڭ بىلەن مەن
ئۇيغۇر دىيارىدىكى ۋىلايەتتە
ياكى ناھىيىدە ئىشلەيدىغان
ئىشچى ياكى خىزمەتچى
ئەمەس، ئالىي مەكتەپ
ئوقۇغۇچىسى بولالىدىم. بۇ

يەردە پۇرسەت مەن ئۈچۈن ئىنتايىن چوڭ رول ئوينىدى. مەن هازىرمۇ بەزىدە ئۆز-ئۆزۈمدىن: «ئەگەر شۇ قېتىملىق ئىسلاھات يۈز بەرمىگەن بولسا، مەن هازىر نەدە، نېمە ئىش قىلىپ يۈرگەن بۇلاتتىم-ھە؟» - دەپ سوراپ قويىمەن. ئۇيغۇر دىيارىدىكى شەھەر ۋە يېزىلاردا ئەقىللىق ۋە ناھايىتى تىرىشچان ياش-ئۆسمۈرلەر ئىنتايىن كۆپ. لېكىن،

ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى مۇتلەق كۆپ كىشىلەر ئۆز يۇرتىنىڭ سىرتىغا چىقالمايدۇ. يۇقىرى ئۆرلەپ ئوقۇيالمايدۇ. ئۆمرىدە ئۆزىنىڭ ئەقلى ئىقتىدارى ۋە باشقا يوشۇرۇن كۈچىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنى جارى قىلدۇرالماي بۇ ئالەمدىن ئۆتۈپ كېتىدۇ. بۇنداق بولۇشى ئۇلار ئۈچۈن مۇۋاپىق پۇرسەتنىڭ بولمىغانلىقىدىندۇر.

2) تالانت

يۇقىرىقى تەڭلىمىدىكى «تالانت» تۇغما تالانت بىلەن تۇغما ئەقىللىقنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئوخشاش بىر سىنىپتا ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلاردا كۆرۈلىدىغان ئوقۇش نەتىجىسىدىكى زور پەرقلەرنىڭ سەۋەبىنى تەھلىل قىلىپ، ئۇنىڭ تالانت ۋە تىرىشچانلىقتىكى

پەرقتىن كېلىپ چىقىدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم. بەزى ئوقۇغۇچىلار «مەن چوقۇم قاتتىق تىرىشىپ، ياخشى ئوقۇيمەن» دەپ ئىرادە تىكلەپ، كۆنگە 15 ـ 16 سائەت ئۆگىنىش قىلىپمۇ يەنە بىر قىسىم ساۋاقداشلىرىنىڭ ئالدىغا ئۆتەلمەيدىغانلىقى، ھەتتا بەزىلىرىنىڭ سىنىپنىڭ ئارقىسىدا قالىدىغانلىقىنى كۆرۈپ، كىشىلەردە تۇغما تالانت ۋە تۇغما

ئەقىل جەھەتتە پەرق بارلىقىنى، ھەمدە تىرىشچانلىق ۋە ئەقلىنى تولۇق ئىشقا سېلىپ يەكۈنلەپ چىققان توغرا ئۆگىنىش ئۇسۇلى ئاساسىدا ئېلىپ بېرىلمىسا، ئانچە ئۈنۈم بەرمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم.

دېمەك، يۇقىرىقىدەك كۆزىتىشكە ئاساسلانغاندا، مەن تۈزۈپ چىققان يۇقىرىقى تەگلىمە خىلى ئەقىلگە مۇۋاپىق بولۇپ،

24 ياشلارغا كىرگەن ۋاقتىمدا تۆزۈپ چىققان بۇ بىر تەگلىمە ئۆچۈن مەن تاكى يېقىنغىچە ئۆز-ئۆزۈمدىن پەخىرلىنىپ كەلدىم.

3) ئىقتىدار

كىشلەر تۇغۇلغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ كېيىنكى هاياتىدا ئوخشىمىغان دەرىجىدىكى يېڭى تالانت، يېڭى بىلىم، يېڭى ماهارەت ۋە يېڭى ئىقتىدارلارغا

ئېرىشدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، بىر ئادەمنىڭ ئۆز-ئۆزىگە بولغان ئىشەنچىسىمۇ بىر خىل ئىقتىدار بولۇپ، بۇ ئىقتىدار ھەممە ئادەم ئۈچۈن ئورتاق ئەمەس. مەن بۇ يەردە يۇقىرىقىلارنىڭ ھەممىسىنى يىغىنچاقلاپ «ئىقتىدار (ئىنگلىزچە Skills)» دەپ ئاتاشنى مۇۋاپىق كۆردۈم.

يەنى «ئىقتىدار» تۇغۇلغاندىن كېيىن يېتىلدۈرگەن تالانت،

بىلىم، ماھارەت، ئىقتىدار ۋە ئۆز-ئۆزىگە بولغان ئىشەنچنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

يۇقىرىقى 1-تەڭلىمە «ئىقتىدار» نى ئۆز ئىچىگە ئالمىغان. بۇ مېنى يۇقىرىقى «مۇۋەپپەقىيەت» تەڭلىمىسىنى قايتا يېزىپ چىقىشىمغا مەجبۇرلىغان سەۋەبلەرنىڭ بىرسىدۇر.

4) يۈكسەك قىزىقىش

4 ـ ئۆكتەبر كۈنى (يەنى 2007 ـ يىلى 4 ـ ئۆكتەبر كۈنى) مەن ئايالىم ئامانگۈل بىلەن بىللە ئۆيىمىزگە 30kmدەك كېلىدىغان هوللىۋۇد شەھىرىدىكى كوداك تىياتىرخانىسىغا بىر كونسېرت كۆرگىلى باردىم. بۇ تىياتىرخانا دۇنيادا كىنو ساھەسى بويىچە ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك مۇكاپات بولغان «ئوسكار مۇكاپاتى»نى تارقىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان

تىياتىرخانىلارنىڭ بىرسى بولۇپ، كونسېرتتا ئويۇن كۆرسەتكۈچىلەر دۇنياغا تونۇلغان تۈركىيىلىك ناخشىچى سەرتاب ئەرەنەر بىلەن كومپوزىتور ۋە پىيانوچى فاھىر ئاتاكوگلۇلار ئىدى. تۈركىيىلىك ئايال ناخشىچى سەرتاب ئەرەنەر 2003 ـ يىللىق ياۋروپا «Eurowision» ناخشا مۇسابىقىسىدە بىرىنچىلىككە ئېرىشىپ، دۇنياغا داڭق

چىقارغان. بىز ئەسلىدە لوس ئانجېلېس رايونىدا تۈركلەرنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى بىلمىگەچكە، «بۇ كونسېرتقا ئېھتىمال بىر قانچە يۈز تاماشىبىن كېلەر»، دەپ پەرەز قىلغان ئىدۇق. ئەگەر راست شۇنداق بولسا، بۇ زالنىڭ بىر ئاخشاملىق ئىجارىسى بەك قىممەت بولماسلىقى كېرەك ئىدى. شۇڭا، كەلگۈسىدە بۇ يەرگە ئۇيغۇر

ئارتىستلارنىمۇ تەكلىپ قىلىپ ئويۇن قويدۇرۇش ئارزۇسىدا، مەن بۇ تىياتىرخانىنى بىر ئاخشام ئىجارىگە ئېلىش ئۈچۈن قانچىلىك پۇل كېتىدىغانلىقىنى سوراپ باقماقچىمۇ بولدۇم. لېكىن، ئۇ تىياتىرخانىغا كىرگەندىن كېيىن ھەيران قالدىم. بۇ تىياتىرخانا 3 قەۋەتلىك بولۇپ، ئۇنىڭغا جەمئىي 3600 ئەتراپىدا ئادەم

سىغدىكەن. بىز ئولتۇرغان يەردىن ئۇستۇنكى 2 قەۋەتنى كۆرگىلى بولمايتتى. شۇنداقتىمۇ ئويۇن باشلانغۇچە تىياتىرخانىنىڭ 1 ـ قەۋەتتى تۈركىيلىك تاماشىبىنلار بىلەن لىق تولدى. پەرىزىمچە 1 ـ قەۋەتتە ئولتۇرغان تاماشىبىنلارنىڭ ئۆزىلا 2000 كىشىدىن ئېشىشى مۇمكىن. مەن بۇ ئويۇننى كۆرۈۋېتىپ، مۇنداق

خىيالغا چوڭقۇر پېتىپ كەتتىم: ئۇنىڭ بىرسى، پۈتۈن ئامېرىكا بويىچە ھازىر ئۇيغۇر دىيارىدىكى نوپۇسى 10 مىليون ئەتراپىدا بولغان ئۇيغۇرلاردىن ئاران 600 ـ 700گە يېقىن ئادەم بار. بۇ كونسېرتقىمۇ ئاران 6 ئۇيغۇر كەلدۇق. لوس ئانجېلېستىن ئىبارەت بىر شەھەردىلا بىر كونسېرتنى كۆرۈش ئۈچۈن يىغىلغان تۈرك تاماشىبىنلارنىڭ

سانى 2000دىن ئېشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىز بۇرۇن ئارىلىشىپ باققان 30 ـ 40 تۈركىيىلىكلەردىن بىرەرسىمۇ كۆرۈنمىدى. تۈركىيىدىكى نوپۇسنىڭ ئومۇمى سانى 70 مىليون ئەتراپىدا بولغاچقا، ئەگەر بۇ كونسېرتقا كەلگەن تۈرك تاماشىبىنلار بىلەن ئۇيغۇر تاماشىبىنلارنىڭ نوپۇسقا سۇندۇرغان نىسبىتىنى

سىلىشتۇرساق، لوس ئانجېلېس
شەھىرىدىكى 2000 دىن ئارتۇق
تۆرككە ئاران 42 ئۇيغۇر توغرا
كەلىدى، دېگەن سۆز. مەن
ئۇيغۇرلارنىڭ بۇ ئەھۋالىغا
ناھايىتى ئېچىندىم. «ئۇيغۇر
ئارتىسلارنى تەكلىپ قىلىپ
ئەكېلىپ، مۇشۇ تىياتىرخانىدا
ئويۇن قويدۇرۇش مۇتلەق
مۇمكىن ئەمەسكەن»، دەپ
ئويلىدىم. ئەگەر راستىنلا

چاقىرتىساق، ئۇنىڭغا قانچىلىك تاماشىبىنلار كېلەر؟ ئۇنىڭ يەنە بىرسى، فاھىر ئاتاكوگلۇنىڭ پىيانو چېلىۋاتقان ۋاقىتتىكى قىياپىتى ئىدى. ئۇ مېڭىپ، سەھنە ئوتتۇرىسىغا كەلگەندە بىر ناھايىتى گەۋدىلىك، تېتىك ۋە ھەيۋەتلىك قىياپەتتە كۆرۈنەتتى. لېكىن، پىيانو چالغاندا ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى ھەرىكەتكە كېلىپ، بېلى 90 گرادۇسقا يېقىن

ئېگىلىپ، خۇددى پىيانونىڭ ئىچىگە كىرىپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ بۇ قىياپىتىدىن، پىيانودا بۈگۈنكىدەك مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىدا، ئۇنىڭ پىيانوغا بولغان يۈكسەك قىزىقىشى ناھايىتى چوڭ رول ئوينىغانلىقى، پىيانونىڭ ئالدىغا كېلىپ ئولتۇرغاندا، ھازىرمۇ ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى پىيانودىن ئىبارەت بىرلا نەرسە

قاپلايدىغانلىقى، ئۇنىڭ پىيانو چېلىشنى ئىچ ـ ئىچىدىن ياخشى كۆرىدىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. دۇنياغا داڭلىق پىيانوچى بېتخوۋېنمۇ فاھىر بىلەن ئوخشاش خىلدىكى ئادەم ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆز ـ ئۆزۈمدىن يەنە بىر نەچچە يېڭى سوئاللارنى سوراشقا باشلىدىم:

1) يۇكسەك قىزىقىش بىر كىشىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك

بولۇشدا قانداق رول ئويناىدۇ؟
2) يۆكسەك قىزىقىش نەدىن كېلىدۇ؟
3) يۆكسەك قىزىقىشنى يۇقىرىقى تەڭلىمىگە كىرگۈزۈش كېرەكمۇ ـ يوق؟ ئەگەر كىرگۈزۈش كېرەك بولسا، قايسى تەرىقىدە كىرگۈزۈش كېرەك؟
مېنىڭ بۈگۈنكى ھالەتكە كېلەلىشىمدىمۇ ئۆزۈمنىڭ مەكتەپ ۋە بىلىمگە بولغان

پەۋقۇلئاددە قىزىقىشىم ناھايىتى
چوڭ رول ئوينىغان. مەن
باشلانغۇچتا ئوقۇۋاتقان
ۋاقتىمدا، ئۆزۈمنىڭ مەكتەپكە
ئىنتايىن ئامراقلىقىم ئاساسەن
تۇغما ئىش ئىدى. كېيىنچە
مەندە ھەرقانداق بىلىمگە، ھەر
قانداق يېڭى نەرسىگە
قىزىقىدىغان بىر مىجەز پەيدا
بولدى. مېنىڭ تولۇقسىز ئوتتۇرا
مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ۋاقتىمدا

رادىئو تېخنىكىسىغا قىزىقىشىم ئاكامنىڭ تەسىرى ئارقىلىق بولغان ئىدى: ئاكام رادىئو قۇراشتۇرۇشنى باشلىغاندىن كېيىن، مەن داۋاملىق ئۇنىڭ يېنىدا قاراپ ئولتۇراتتىم. بەزىدە ئۇنىڭغا ئانچە ـ مۇنچە ياردەم قىلاتتىم. شۇ جەرياندا ئۆزۈممۇ تەدرىجىي هالدا رادىئوغا قىزىقىدىغان بولۇپ قالغان ئىدىم. شۇنىڭ بىلەن ئالىي

مەكتەپ ئوقۇشى ئۆچۆن رادىئو ئېلېكترونىكا كەسپىنى تاللىدىم. دوكتورلۇق ئۇنۋانىمۇ ئېلېكتر ئىنجېنېرلىقى كەسپىدىن ئالدىم. شۇڭىدىن تارتىپ ئېلېكتر ئىنجېنېرلىقى كەسپىنىڭ بىر تارمىقى بولغان ئوپتىكا ساھەسىدە ئىشلەپ كېلىۋاتىمەن. دۇنيادا بۇنداق ئىشلار ناھايىتى كۆپ. مەسىلەن، ئامېرىكىدا داڭلىق ۋاسكېتبولچىنىڭ ئوغلىمۇ

داڭلىق ۋاسكېتبولچى بولىدىغان،
داڭلىق كىنو ئارتىستىنىڭ
بالىسىمۇ داڭلىق كىنو ئارتىستى
بولىدىغان، مەبلەغ سېلىپ
مىليونېر ۋە مىلياردېر
بولغانلارنىڭ بالىسىمۇ ئوخشاش
كەسىپتە، ھەتتا دادىسىنىڭ
شىركىتىدە ئىشلەپ، ئۆزلىرىمۇ
ئىنتايىن باي بولغان ئىشلار
ناھايىتى كۆپ. بىزنىڭ بۇرۇن
بىر قوشنىمىز بار بولۇپ، ئۇ

ئۆيدىكى ئەر موتسىكلىت
مىنىشكە ئىنتايىن ئامراق ئىدى.
ئۆزىنىڭ ئېسىل موتسىكلىتلىرىدىن
بىر قانچىسى بار ئىدى. كېيىن
ئۇ ئۆزىنىڭ بىزنىڭ بالىلىرىمىز
بىلەن قۇرداش 3 ئوغلىنىڭ
ھەممىسىگە موتسىكلىت ئېلىپ
بەردى. ھەر شەنبە ـ يەكشەنبە
كۈنلىرى ئائىلە بويىچە بىر يىراق
جاڭگالغا بېرىپ، موتسىكلىت
مىنىپ كېلەتتى. شۇنداق قىلىپ

بۇ ئائىلىدىكى ھەممە بالىلار موتىسىكلىتتا قىزىقىدىغان بولۇپ چوڭ بولدى.

دېمەك، بەزى كىشىلەرنىڭ بىر ئىشقا بولغان قىزىقىشى تۇغما بولىدۇ. يەنە بەزى كىشىلەرنىڭ بىر ئىشقا بولغان يۈكسەك قىزىقىشى بولسا، ئۆزى ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا باشقا كىشىلەرنىڭ ۋە مۇھىتنىڭ تەسىرى ئارقىلىق بارلىققا

كېلىدۇ.

5) تىرىشچانلىق

مېنىڭچە، تىرىشچانلىق مۇنداق تەركىبلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

تىرىشچانلىق = قەتئىي نىيەتكە كېلىش + باتۇرلۇق + قاتتىق ئىشلەش + ئاداققىچە بوشاشماسلىق

دۇنياغا داڭلىق ئامېرىكىلىق مىلياردېر دونالد ترۇمپ 2007 ـ

يىلى 16 ـ ئۆكتەبىردە بىر كىتاب چىقاردى. بۇ كىتاب ئۇ هازىرغىچە يېزىپ چىققان 5 تىن ئارتۇق كىتابنىڭ بىرسى بولۇپ، ئۇنىڭ ماۋزۇسى: «چوڭ ـ چوڭ ئىشلارنى كۆزلەپ، سۆڭگىچىگە تەپ» (Think big and kichk ass). مېنىڭچە بۇ يەردىكى «سۆڭگىچىگە تەپ» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى قەتئىي نىيەتكە كەل، باتۇر بول، قاتتىق ئىشلە

ۋە ئاداقچە بوشاشما
دېگەنلەردىن ئىبارەتتۇر. يېقىندا
ئامېرىكىنىڭ بىر مەملىكەتلىك
چوڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى
ئۇنىڭ بىلەن «مىلياردېر بىلەن
سىردىشىش» دېگەن بىر
پروگرامما ئىشلەپ تارقاتقان
بولۇپ، ئۇ پروگراممىنىڭ ئەڭ
ئاخىرىدا پروگرامما رىياسەتچىسى
ئۇنىڭدىن «ئەگەر تاماشىبىنلار
بۈگۈنكى پروگراممىدىن پەقەت

بىرلا سۆزنى ئەستە قالدۇرۇپ قايتىشقا توغرا كەلسە، سىزنىڭچە ئۇ سۆز نېمە بولۇشى كېرەك؟» دەپ سورىۋېدى، دونالد ترۇمپ ئۇنىڭغا: «ھەرگىز يېرىم يولدا توختاپ قالما؛ ھەرگىز قىلىۋاتقان ئىشىڭدىن يېرىم يولدا ۋاز كەچمە»، دەپ جاۋاب بەردى. بۇ سۆزنىڭ مەنىسى يۇقىرىقى «ئاداققىچە بوشاشما» دېگەن سۆز بىلەن ئوخشاشتۇر. بۇ يەردە يەنە

بىر قېتىم تەكىتلەپ ئۆتۈشكە
ئەرزىيدىغىنى شۇكى، يۇقىرىقى
"تىرىشچانلىق" نىڭ 4
تەركىبىنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن
مۇھىم بولۇپ، بىر يۈكسەك
غايىنى كۆزلەپ تىرىشۋاتقان
كىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بىرەرسى
كەم بولسا ھەرگىز بولمايدۇ. بۇ
نۇقتىنى ئىنگلىز تىلى ياكى باشقا
بىرەر چەت ئەل تىلى ئۆگىنىپ
باققان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى

ناھايىتى ئوبدان چۈشىنىدۇ.
ئەگەر سىزدە يۇقىرىقى 4
سۈپەتنىڭ ھەممىسى تەل بولسا،
سىز تىل ئۆگىنىشنى چوقۇم بىر
باشقا ئېلىپ چىقالىدىڭىز ياكى
ئېلىپ چىقالايسىز. ئەگەر سىزدە
ئۇلاردىن بىرەرسى كەم بولسا،
سىز چوقۇم ئۇ يولدىن ئاللىقاچان
قايتتىڭىز ياكى بۇنىڭدىن كېيىن
قايتىسىز. ئۇنىڭدىن باشقا،
تىرىشچانلىق توغرا ئۇسۇل

ئاساسىدا ئېلىپ بېرىلمىسا، كۆڭۈلدىكىدەك ئۈنۈم بەرمەيدۇ. توغرا ئۇسۇل بولسا، ھەر بىر ئادەمنىڭ ئەمەلىي تەجرىبىلىرى، قايتا ـ قايتا ۋە ئۈزلۈكسىز سىناق قىلىپ، ئەمەلىيەتتىن تەجرىبە ـ ساۋاق يەكۈنلىشى ئارقىلىق بارلىققا كېلىدۇ. ھەممە ئادەم ئۈچۈن ئۈنۈم بېرىدىغان بىر ئۇنىۋېرسال ئۇسۇل مەۋجۇد ئەمەس. ھەر بىر ئادەم ئۆزگە

مۇۋاپىق كېلىدىغان ئۇسۇلنى ئۆز ئەمەلىيىتى ئاساسىدا ئۆزىگە تايىنىپ تېپىپ چىقىشى كېرەك.

ماڭا خەت يازغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىچىدە، ئاتا ـ ئانىسى ئىنتايىن چوڭ ئىقتىسادىي قىيىنچىلىق ئىچىدە ئۆزىنىڭ ئوقۇشىنى ئىقتىساد بىلەن تەمىنلەپ بېرىۋاتقانلىقىنى، شۇڭا ئۆزىنىڭ تىرىشىپ ياخشى ئوقۇشى كېرەكلىكىنى، بىراق،

ئوقۇۋاتقان كەسىپكە قىلچە
قىزىقمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۆز
ئوقۇشىغا زادىلا زېھنىنى
يىغالمايۋاتقانلىقىنى ئېيتقانلارمۇ
خېلى كۆپ. دېمەك، سىز ئەگەر
بىر ئىشقا قىزىقمىسىڭىز، سىز ئۇ
ئىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق
كۆرسىتەلمەيسىز؛ يۇقىرىقىدەك
تىرىشچانلىقنىڭ ئالدىنقى
شەرتى، سىز قىلماقچى بولغان
ئىشىڭىزغا يۈكسەك دەرىجىدە

قىزىقىشقىزدىن ئىبارەت. ئەگەر سىز قىلىۋاتقان ئىشقىزغا پەۋقۇلئاددە قىزىقسىڭىز، سىز ھەر كۈنى قىلىۋاتقان خىزمەت سىز ئۈچۈن بىر بەختلىك ئىش، سىزگە خۇشاللىق ۋە ھۇزۇرلۇق ئېلىپ كېلىدىغان ئىش بولۇپ تۇيۇلىدۇ. سىز ئۇنى قانچىلىك قىلسىڭىزمۇ ئۇنىڭدىن ھەرگىز زېرىكمەيسىز. سىز ئۇ ئىش بىلەن شۇغۇللانغان ۋاقتىڭىزدا ۋاقتىنىڭ

قانداق ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلمەي قالىسىز. پات ـ پات «ئەگەر ئادەم بىر كۈن ئىچىدە ئۇخلىماي، تاماق يېمەي، 24 سائەت ئىشلىيەلىگەن بولسا نېمە دېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە؟» دەپ ئويلاپ قالىسىز. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئەگەر سىز ئۆزىڭىز شۇغۇللىنىۋاتقان ئىشقا ياكى كەسپكە ئازراقمۇ قىزىقمىسىڭىز، ئۇنى قىلىش سىز ئۈچۈن بىر

زۇلۇم بولدۇ. ھەر كۈنى شۇ ئىشنى قىلىپ ئۆتكۈزگەن ھاياتىڭىز سىز ئۈچۈن ئازاب ۋە ھەسرەت بىلەن تولغان ئېچىنىشلىق ھايات بولدۇ.

دېمەك، يۇقىرىقى ئانالىز ئارقىلىقمۇ بىز «يۈكسەك قىزىقىش»نىمۇ «مۇۋەپپەقىيەت تەڭلىمىسى»گە كىرگۈزۈش كېرەكلىكىنى تونۇپ يېتەلەيمىز.

6) تەلەي

«پۇرسەت» نىڭمۇ ئىككى
تەركىبىي قىسمى بار. ئۇنىڭ
بىرسى كىشىنىڭ ئۆز ئىرادىسىگە
باغلىق بولغان، بىر ئادەم
تىرىشىش ئارقىلىق قولغا
كەلتۈرەلەيدىغان پۇرسەت. يەنە
بىرسى بولسا كىشىنىڭ ئۆز
ئىرادىسى بىلەن مۇناسىۋىتى
يوق، پۈتۈنلەي تاشقى ئامىللار
ئارقىلىق بېكىتىلگەن پۇرسەت.
مەن بۇ 2-پۇرسەتنى «تەلەي»

دەپ ئاتاشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. بەزىلەر مېنىڭ پۈرسەتنى مۇنداق ئىككىگە بۆلۈشۈمگە بىر ئاز ھەيران قېلىشى مۇمكىن. شۇڭا بۇنداق ئايرىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى مەن مۇنداق بىر مىسال ئارقىلىق چۈشەندۈرەي.

1984 ـ يىلى ئۇيغۇر دىيارىدىن 1 ـ تۈركۈم ياپونىيەگە چىقىپ ئوقۇيدىغانلارنى تاللايدىغاندا، ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق

مائارىپ نازارىتى يەرلىك مىللەتلەردىن كېلىپ چىققان ئالىي مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىرىدىن 50تەك ئادەمنى تاللاپ، ئۇلاردىن 3 پەن بويىچە ئىمتىھان ئالدى. مەن بۇ ئىمتىھاندا بىرىنچىلىككە ئېرىشىپ تاللاندىم. يېرىم يىللىق ياپون تىلى ئۆگىنىش كۇرسىدا، مەن ياپون تىلىدا بۇرۇن بەلگىلىك ئاساس سېلىۋالغان بولغاچقا، سىنىپتىكى باشقا

ساۋاقداشلارغا ئوپچە دەرس چۆشەندۈرۈپ يۈردۈم. ھەمدە سىنىپ باشلىقلىق رولىنىمۇ ئوينىدىم. لېكىن، ياپونىيىگە بېرىپ قارىسام، مەن بارغان مەكتەپتە ھېچ قانداق ئاسپىرانتلىق پروگراممىسى يوق ئىكەن. ئۇلار ماگىستىرلىق ئۇنۋانىنىمۇ ۋە دوكتورلۇق ئۇنۋانىنىمۇ بېرەلمەيدىكەن. ئىچكى ئەھۋالدىن خەۋىرى بار

كىشىلەردىن بەزىلىرى ماڭا «بوُبىر سوُيقەست» دېگەن ئوُچوُرنى بەردى. مەيلى قانداقلا بولمىسوُن، ئاشوُ قېتىم مەن بىلەن 1-تۈركۈمدە ياپونىيىگە ئوقوُشقا بارغان 15 تەك ئوقوُغوُچىلارنىڭ 10 دىن تولىسى ماگىستېرلىق ئوُنۋانىغا ئېرىشتى. لېكىن مەن بىلىم ئاشوُروُش بىلەنلا قايتىپ كېتىشكە مەجبوُرى بولدوُم. گەرچە ئۆزۈم قاتتىق

تىرىشىپ پۇرسەت ياراتقان بولسامۇ، تەلىيىمنىڭ يوقلۇقىدىن ماگىستىرلىق ئۇنۋانىغا ئېرىشىشتىن ئىبارەت مۇشۇ بىر ئىشتا پۈتۈنلەي مەغلۇپ بولدۇم. شۇنىڭ بىلەن مەن بىر يۇقىرى ئۇنۋان ئېلىش ئۈچۈن باشلىغان سەپىرىمنى ياپونىيىدە ئاخىرلاشتۇرمىدىم. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ياپونىيىدىكى ئوقۇشنىڭ ئاخىرلىشىشىغا ئاز

قالغاندا، يەنە بىر يېڭى سەپەر باشلىدىم.

مەن يەنە بىر مىسال كۆرسىتەي. ئايالىم ئامانگۈلنىڭ باشلانغۇچ بىلەن ئوتتۇرا مەكتەپنى ئۇيغۇر تىلىدا پۈتتۈرگەن بىر تۇغقىنى بار بولۇپ، ئۇ 1990 ـ يىللىرنىڭ بىرىدىكى ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدا ئۇيغۇر تىلى سىستېمىسى بويىچە پۈتۈن ئۇيغۇر

دىياردا ئۆچىنچىلىككە ئېرىشتى. بىر يىللىق تەييارلىق ئوقۇشىنى تۈگەتكەندە بولسا، ئېلىنغان ئىمتىھانلاردىكى نەتىجىسى بىرىنچى بولدى. يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلار بۇ ئوقۇغۇچىلارغا دەسلەپتە ئۇقتۇرۇشچە، بۇنداق ئوقۇشى ياخشى بولغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆزى تاللىغان مەكتەپ ۋە ئۆزى تاللىغان كەسپكە بارالىشى يۈزدە

يۈز پىرسەنت كاپىتالەتكە ئىگە ئىكەن. لېكىن، بۇ سىڭلىمىز بېيجىڭدىكى بىر داڭلىق مەكتەپنىڭ «خەلقئارا ئىقتىساد» دېگەن كەسپىنى تاللىغان بولسىمۇ، كېيىن چاقىرىق قولىغا تەگكەندە قارىسا، ئۇ ۋۇخەن دىكى بىر ئالىي مەكتەپكە تەقسىم بولۇپ قاپتۇ. كېيىن تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۇ سىڭلىمىز ئۆزى تاللىغان مەكتەپ ۋە كەسپكە

ئارقا ئىشكى ناھايىتى چوڭ بىرسىنىڭ بالىسى بارغانلىقىنى بايقىدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ سىڭلىمىزنىڭ كەسپىمۇ «مالىيە كاتىپى» بولۇپ قالدى. بۇ مىسالدىكى سىڭلىمىزمۇ ئۆزى قاتتىق تىرىشىش ئارقىلىق ئۆزىگە ناھايىتى ياخشى پۇرسەت ياراتقان بولسىمۇ، ئۆز ئىرادىسىگە باغلىق بولمىغان سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، ياكى، باشقىچە

قلىپ ئىپتقاندا،
تەلەيسزلكدىن ئۆزى ئاررزۇ
قلغان مەكتەپ ۋە كەسپكە
كرەلمدى. كۆڭۆلدىكى مەكتەپ
ۋە كەسپكە كرىشتىن ئىبارەت
مۇشۇ بىر ئىشتا بۇ سىڭلمىز
پۆتۆنلەي مەغلۇپ بولدى.

دېمەك، «تەلەي»نىمۇ
«مۇۋەپپەقيەت تەڭلمسى»گە
كرگۆزۆش كېرەك.

7) يىڭى تەڭلمە

شۇنداق قىلىپ، مەن يۇقىرىدا ئۆزۈم بۇ قېتىمقى يېڭى «مۇۋەپپەقىيەت تەڭلىمىسى»گە كىرگۈزۈشكە تېگىشلىك ئامىللارنى بىرەر قۇر چۈشەندۈرۈپ بولدۇم. ئەمدى بىز بۇ يېڭى تەڭلىمىنى يېزىشقا تەييار بولدۇق. مەن ئۇنى مۇنداق تۈزدۈم:

مۇۋەپپەقىيەت = (پۇرسەت + تەلەي) * (ئىقتىدار + تىرىشچانلىق)+ تالانت +

يۆكسەك قىزىقىش

بۇ يەردىكى «پۇرسەت» 0 بىلەن 1+ نىڭ ئارىلىقىدىكى بىر قىممەتنى ئالىدۇ. "تەلەي" بولسا 1 ـ بىلەن 1+ نىڭ ئارىلىقىدىكى بىر قىممەتنى ئالىدۇ. شۇنداق بولغاچقا، بەزىدە «پۇرسەت + تەلەي = 0» بولۇپ قالىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا، ئىقتىدار بىلەن تىرىشچانلىق ھېچ قانداق مېۋە

بەرمەي، ئادەم مەغلۇپ بولدۇ. «پۇرسەت + تەلەي = 0» بولسىمۇ، ئۇ بىر ئادەمنىڭ تالانتى بىلەن يۆكسەك قىزىقىشىغا ئاساسەن تەسىر كۆرسىتەلمەيدۇ. شۇڭا، يۇقىرىقى تەڭلىمىدىكى «تالانت + يۆكسەك قىزىقىش»قا «پۇرسەت + تەلەي» كۆپەيتىلمىدى. مەن بۇ تەڭلىمىدىكى قالغان تەركىپلەرگە سانلىق قىممەت

بېرىشنى مۇۋاپىق كۆرمىدىم.
بۇ يەردە شۇنىمۇ ئەسكەرتىپ ئۆتۈش كېرەككى، «مۇۋەپپەقىيەت» نىڭ مەنىسى نىسپىي بولىدۇ. بىر ئادەم «مۇۋەپپەقىيەت» دەپ قارىغان نەرسە، يەنە بىر ئادەم ئۈچۈن «مەغلۇبىيەت» بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. مەسىلەن، نۇرغۇن ياشلار ئۈچۈن ئىمتىھانلاردىن ئۆتۈپ، بىر ئالىي مەكتەپكە

كىرىۋېلىشىنىڭ ئۆزىلا «مۇۋەپپەقىيەت» بولۇشى مۇمكىن. ئەمما، يۇقىرىدا تىلغا ئالغان سىڭلىمىزنىڭ ئۆزى ياقتۇرمايدىغان مەكتەپكە ئۆتۈشى ئۇنىڭ ئۈچۈن «مەغلۇبىيەت» بولۇپ تۇيۇلدى. ئەگەر ھەممە ئىنسانلار ئۈچۈن ئورتاق مۇۋەپپەقىيەت ياكى «ئۇنىۋېرسال مۇۋەپپەقىيەت»تىن بىرسى مەۋجۇد دەپ قارالسا، ئۇنىڭغا مۇنداق

ئېنىقلىما بېرىش مۇمكىن:

ئۇنىۋېرسال مۇۋەپپەقىيەت = ئۆز ئائىلىسى، دوستلىرى، مىللىتى ۋە خىزمىتى دائىرىسى ئىچىدە قولغا كەلتۈرگەن زور نەتىجىلەر.

مەن بۇ قېتىم بۇ «ئۇنىۋېرسال مۇۋەپپەقىيەت» توغرىسىدا بۇنىڭدىن كۆپ توختالمايمەن.

8) ئاخىرقى سۆز

مەن بۇ يىل 50 ياشقا قاراپ ماڭدىم. كەسپ جەھەتتە بۇ يىل

مەن ئۈچۈن ئۆمرۈمدىكى ئەڭ ئۇتۇقلۇق بىر يىل بولدى. بۇ نەتىجىلەرگە كۆڭلۈمنىڭ بىر يېرى ئىنتايىن خۇشال بولسا، يەنە بىر يېرى ئىنتايىن يېرىم بولۇپ كېلىۋاتىمەن. بۇنىڭ سەۋەبى، مەن ئامېرىكىدا تۇرۇپ مۇشۇنداق ياشاپ يۈرگىنىم بىلەن، كۆڭلۈمدىن زادىلا چىقىرالمايدىغان بىر ئىش بار. ئۇ بولسىمۇ ئۇيغۇر دىيارىدىكى

ئۇيغــۇر ياشــلىرى هــازىر دۇچ كېلىۋاتقان تەقدىر. مەن ئـۆتكەن يــىل ۋە بــۇ يــىل يــازدا يۇرتقــا تۇققان يوقلاپ بارغاندا كـۆرگەن ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ياشاشقا يــاكى يۇقۇرى ئۆرلەشكە ئامالسىز قالغان بىچــارە چىرايلىــرى مېنىــڭ كـۆز ئالدىمــدىن زادىــلا كەتمەيــدۇ. ئۇلارنىــڭ ھەممــــسمۇ ئـــۆز ئىقتىـــدارلىرىنى ئەڭ يۇكـــسەك دەرىجىدە جارىي قىلدۇرۇپ، بىــر

پارلاق ئىستىقبالغا، گۈزەل كېلىچەككە ۋە بەختلىك ھاياتقا ئېرىششنى ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن ئۇلار ئۈچۈن ھازىر قانداق يول بار؟ قانداق پۇرسەت بار؟

بۇ يىل (2007 ـ يىلى) ئائىلەم بىلەن ئۈرۈمچىدىكى «ۋىسال» رەستورانتىغا ئۇيغۇر ياشلىرى بىلەن كۆرۈشكىلى بارغاندا، مەن ئەسلىدە 10 ـ 20 ئوقۇغۇچى كېلەر، دەپ پەرەز قىلغان ئىدىم.

لېكىن ئۇ يەرگە بىر نەچچە يۈز ئۇيغۇر ياشلىرى كېلىپتۇ. بۇ مەن ئۈچۈن ۋە ئائىلەمدىكى باشقا ھەممەيلەن ئۈچۈن بىر ئۇنتۇلماس ۋەقە بولدى. مەن ئۇنىڭدىن قاتتىق ھاياجانلاندىم. چوڭقۇر تەسىرلەندىم. «ئۇيغۇر روھى ھازىرمۇ ئۆز پېتىچە ساقلىنىۋېتىپتۇ»، دەپ چەكسىز خۇشال بولدۇم. ئۇنىڭدىن ئۆمرىمنىڭ قالغان قىسمى ئۈچۈن

بىر تۆگمەس روھىي ئوزۇق ئالدىم. ئۇ سورۇندا مېنىڭ كەلگەن ھەر بىر ياشلار بىلەن كەڭ ـ كۇشادە مۇڭدىشىش پۇرسىتىم بولمىدى. ھەر بىر ياشنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش پۇرسىتىمۇ بولمىدى. لېكىن، شۇ سورۇندا ۋە باشقا جايلاردا كۆرۈشكەن ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ماڭا قارىغان ۋاقتىتىكى كۆز نۇرلىرى ۋە چىرايىدىكى

هېسسىياتلىرىدىن مەن ئۇلارنىڭ
ئۆزۈمگە نېمە دېمەكچى
ئىكەنلىكىنى بىلگەندەك بولدۇم.
ئۇلار ماڭا: «بىزدىمۇ تالانت
بار. بىزدىمۇ بىلىم ۋە ئىقتىدار
بار. بىزمۇ قاتتىق تىرىشىشنى
خالايمىز ۋە تىرىشالايمىز. بىزمۇ
جاپا چېكىشتىن ئازراقمۇ
قورقمايمىز. لېكىن، بىز نېمە
قىلساق بولىدىغانلىقىنى
بىلەلمىدۇق. بىزگە قانداق يول

بارلىقنى بىلەلمىدۇق. قانداق قىلساق ئاتا ـ ئانىمىزغا يۆلەنمەي جان باقالايدىغانلىقىمىزنى بىلەلمىدۇق. بۇ جەھەتتە بىزگە ياردەم قىلسىڭىز»، دېگەندەك قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن مەن ئىزچىل تۆردە ئويلاندىم. «بۇ ئىنى ـ سىڭىللارغا مەن نېمە ئىش قىلىپ بېرەلەرمەن؟» دەپ ئۆز ـ ئۆزۈمدىن داۋاملىق سوراپ تۇردۇم. ھازىرمۇ ھەم شۇنداق.

ئويلاپ باقسام مەن ئۇلار ئۆچۈن هازىرقى ۋاقىتتا هېچ قانداق چوڭ ئىش قىلىپ بېرەلمەيدىكەنمەن. قىلىپ بېرەلەيدىغان بىر ئىشىم مۇشۇ نەرسىنى يېزىش ئىكەن. مەن مۇشۇ يازمىنى ئوقۇغان هەر بىر ياشنىڭ يۇقىرىقى 2 ـ تەگلىمە ئاساسىدا ئۆز ـ ئۆزىدىن مۇنداق سوئاللارنى سوراپ بېقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن: «مەندە نىمىلەر بار ئىكەن؟ نىمىلەر كەم ئىكەن؟

كەم نەرسىلەرنى تولدۇرۇش ئۈچۈن نېمە ئىشلارنى قىلىشىم كېرەك؟»
چوڭ ئۆگۈشسىزلىقتا ئۈچرىغاندا ۋە ماگدىغانغا يول تاپالماي قالغاندا روھىي جەھەتتىن چۈشكۈنلىشىش ھەممە ئىنساننىڭ ئورتاق خۇسۇسىيتى. بۇ يەردىكى گەپ بۇنداق چۈشكۈنلۈكنى قانچىلىك ۋاقىت داۋاملاشتۇرۇشتا. بۇنداق

چۈشكۈنلۈك ئۇزۇن مۇددەت داۋاملاشسا، ئۇ بىر ئادەمگە چوڭ زىيانلارنى ئېلىپ كېلىدۇ. ئەقىللىق كىشى ئۆزىدە يوق نەرسىلەر ئۈچۈن ئاھ ئۇرمايدۇ. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۆزىدە بار نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى تېپىپ چىقىپ، ئۇلارنىڭ كۈچىدىن ئەڭ زور دەرىجىدە پايدىلىنىشقا تىرىشىدۇ. ئادەم ئۆز كونتروللۇقى ئاستىدا بولمىغان

ئشلار ئۉچۉن قلچە ئاه ئۇرماسلقى كېرەك. چۉنكى ئۇنداق ئاه ئۇرۇشنڭ هېچ قانداق ئەمەلي قممتى يوق. ئۇنڭ ئەكسچە، ئۆزى قلالايدغان ئشلارنڭ هەممسنى تېپپ چقپ، ئۇلارنى ئەڭ مۇهمدن باشلاپ بر ـ برلەپ قلشى كېرەك. يۇقردا چۉشەندۉرۉلگەندەك «سۆڭگچگە تېپپش» كېرەك.

شۇنداق قىلغاندا، ئۆزى ئۈچۈن ئىنتايىن تەتۈر كەلگەن بىر شارائىتتىمۇ مەلۇم دەرىجىدە نەتىجە قازىنالايدۇ. ۋاقىت ياكى ئۆمۈر ئىسراپچىلىقىدىن ساقلىنالايدۇ. ئۆزلۈكسىز ئالغا ئىلگىرىلىيەلەيدۇ. مەن ئۆزۈمنىڭ بۇ يازمىسىنىڭ يۇقىرىقىدەك بىر قانچە جەھەتلەردە ئۆزىنىڭ قايسى يۆنىلىشكە مېڭىشىنى بىلەلمەي قالغان ئۇيغۇر ياشلىرى

ئۆچۈن بىر ئاز پايدىسى
بولۇشىنى چىن كۆڭلۈمدىن
ئۆمىد قىلىمەن.

ئاخىردا مېنىڭ ئوقۇرمەنلەرگە
قارىتا ئىككى ئۆمىدىم بار.
ئۇنىڭ بىرسى، ئەگەر سىز بىرەر
تور بېتىنى باشقۇرۇۋاتقان
بولسىڭىز، بۇ يازمىنى ئاشۇ تور
بېتىڭىزگە چىقىرىپ قويسىڭىز.
بۇنىڭ ئۆچۈن مەندىن ياكى
باشقىلاردىن رۇخسەت

ئالمىسىغىزمۇ بولىدۇ. لېكىن، چوقۇم ماقالىنىڭ ئاخىرىدا مەنبەنى ئەسكەرتىپ قويىسىز. مېنىڭ بۇنداق ئۆمىدتە بولۇشۇمنىڭ مۇنداق سەۋەبى بار. ئادەم ئۆزى قىلماقچى بولغان ئىشنى تولۇق چۈشەنمىسە، كېيىنكى قەدەمنى قانداق بېسىش، كېيىنكى قەدەمدە قايسى ئىشلارنى قىلىش توغرىسىدا توغرا قارار

چىقىرالمايدۇ. مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشنى ئارزۇ قىلىدىغان، ھەممە شۇ يولدا تىرىشىپ ئۆتۈشنى، ئۆمۈر بويى ئىچكىرىلەشنى خالايدىغان ۋە ئالغا ئىلگىرىلەشتە يوقىتىشى بار كىشىلەر چىقىپ كېتىشنى بىلىشتە.

بولۇشنى ئارزۇ قىلىدىغان، ھەممە

شۇ يولدا تۆلىمسە بولمايدىغان

بەدەللەرنى تۆلەشكە چىدايدىغان

ھەر بىر ياش چوقۇم يۇقىرىقى

تەڭلىمىنى تولۇق چۈشىنىشى

كېرەك. ئۇنى چۈشەنمەي تۇرۇپ

ئىش قىلىسىڭىز، خۇددى «ئەگەر

سىز نەگە مېڭىۋاتقانلىقىڭىزنى

بىلمىسىڭىز، قايسى يولدا

ماڭسىڭىز بولۇۋېرىدۇ» دېگەنگە

ئوخشاش بىر ئىش بولدۇ. قىسقىسى، مەن بۇ يازمىنى ئىمكان قەدەر كۆپرەك ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ئوقۇپ بېقىشىنى ئارزۇ قىلىمەن. مېنىڭ 2-ئۈمىدىم، بۇنى ئوقۇغان ھەر بىر ياش ئىمكان قەدەر يۇقىرىقى تەڭلىمە ئۈستىدە بىر ئاز ئويلىنىپ، بۇ تەڭلىمىنىڭ مۇكەممەل ياكى توغرا بولمىغان يەرلىرىنى بايقىسا، ئۇنى تور بەتلىرىدە

ئىنكاس شەكلىدە يېزىپ قويسا. ئەگەر سىز بۇ يازمىنى چىقارغان تور بېتىنىڭ ئادرېسىنى ماڭا ئېلخەت ئارقىلىق (مېنىڭ ئېلخەت ئادرېسىم:
(erkinsidiq@gmail.com) دەپ
بەرسىڭىز، مەن ئۇ تور بېتىگە چۈشكەن ئىنكاسلارنى پات-پات كۆرۈپ تۇرىمەن. دۇنيادا خاتالاشمايدىغان ئىنسان يوق. مېنىڭ يازغان نەرسەمدە ۋە

قىلغان ئىشىمدا خاتالىق
ئۆتكۈزمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس.
مېنىڭ بۇنىڭدىن 25 يىل بۇرۇن
تۈزگەن «مۇۋەپپەقىيەت
تەڭلىمىسى» ئاران 3 تەركىبنى،
ۋە يالغۇز قوشۇش بەلگىسىنىلا ئۆز
ئىچىگە ئالاتتى. بۇ قېتىم مەن
ئۇلارنى كۆپەيتىپ، 6 تەركىبنى،
ھەممە قوشۇش، ئېلىش ۋە
كۆپەيتىش ھېسابلىرىنى ئۆز
ئىچىگە ئالىدىغان قىلدىم. بۇ بىر

ئىلگىرىلەشتۇر. بىز ئۆز-ئارا مۇزاكىرە ۋە مۇنازىرە قىلىش، ۋە ئۆز-ئارا پىكىر ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق يۇقىرىقى تەكلىمنى ئۇيغۇرلارنىڭ ھازىرقى ھالىتىگە تېخىمۇ ئۇيغۇن كېلىدىغان، تېخىمۇ مۇكەممەل تەكلىمە قىلىپ راۋاجلاندۇرالايمىز. مەن ھەممىڭلارنىڭ مۇشۇ جەھەتتە بىر كىشىلىك تۆھپە قوشۇشۇڭلارنى چىن كۆڭلۈمدىن ئۈمىد قىلىمەن.

ڕەهمەت.

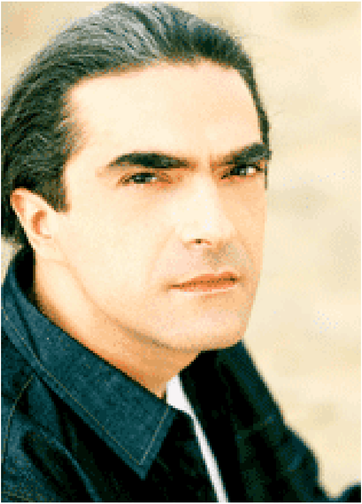

دۆنیاغــــا
داگلــــق

تۈركىيەلىــــك كومپوزىتــــور ۋە پىيانوچى فاھىر ئاتاكوگلۇ.

http://www.bilik.cn/bbs/viewthread.php?tid=14578

ئۆمۈرلۈك كەسپنى قانداق تاللاش كېرەك

(2007 ـ يىلى 28 ـ نويابىر)

مەن ئۆزۈمنىڭ «مۇۋەپپەقىيەتنىڭ يېگى تەگلىمىسى» دېگەن تېمىدىكى يازمامدا، يەنى مۇشۇ يازمىنىڭ 1 ـ بۆلۈمىدە، بىر ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىدىكى

مۇھىم ئامىللارنى تىزىپ ۋە چۈشەندۈرۈپ چىقتىم. ئۇلارنىڭ ئىچىدە «تالانت»، «ئىقتىدار»، «قىزىقىش»، «ئۆز-ئۆزىنى توغرا تونۇش» دېگەنگە ئوخشاش بىر قىسىم مۇھىم تەركىپلەر بار. تۆۋەندە كۆرىدىغىنىمىزدەك، بۇ تەركىپلەر بىر ئادەمنىڭ ئۆز كەسپىنى توغرا تاللىشىدا، ھەمدە شۇ ئاساستا ئۆز كەسپىدە مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىدا

ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينايدۇ. ئەگەر ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئىچىدە بۇ يازمىنىڭ 1 ـ بۆلۈمىنى تېخى ئوقۇپ باقمىغانلار بولسا، مەن ئۇلارنىڭ ئالدى بىلەن 1 ـ بۆلۈم(مەزكۇر كىتاپنىڭ ئالدىنقى بۆلىكى)نى بىر قېتىم ئوقۇپ چىقىشنى سەمىمىيلىك بىلەن تەشەببۇس قىلىمەن.

http://www.bilik.cn/bbs/viewthread.php?tid=14578

ۋەتەندىكى نۇرغۇن قېرىنداشلارنىڭ «مۇۋەپپەقىيەتنىڭ يېڭى تەڭلىمىسى» دىكى ھەممە شەرتلەرنى تولۇق ئورۇنلاش ئىمكانىيىتى يوق. بىر قىسىم كىشىلىرىمىز، مەسىلەن، يېزىدىكى بىر قىسىم ياشلىرىمىز، ئۇ شەرتلەرنى ھازىرلاشتىن مەڭگۈ مەھرۇم قېلىشى مۇمكىن. لېكىن، بۇ ھەرگىز ئاشۇ كىشىلەرنىڭ

مۇۋەپپەقىيەتلىك بولالماسلىقىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. مەن بۇرۇنمۇ ئېيتىپ ئۆتكەندەك، «مۇۋەپپەقىيەت» بىر نىسبىي ئۇقۇم بولۇپ، ئەڭ ئاخىرقى ھېسابتا سىزنىڭ بەزى ئىشلاردىكى بىر مۇۋەپپەقىيەتكە قايسى دەرىجىدە ئېرىشكەنلىكىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ باھالىشىغا باغلىق. ئەگەر سىز مۇۋەپپەقىيەتنىڭ ھەممە شەرتلىرىنى ھازىرلىيالمىغان

بولسىڭىز، كۆزلىگەن نىشانىڭىزغا تولۇق يېتەلمەسلىكىڭىز مۇمكىن، لېكىن ئۆزىڭىزگە چۈشلۇق مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشەلەيسىز. ئەگەر سىز بىر ئىشنى قىلىپ سىناپ باقمىسىڭىز، ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىكى ئېھتىماللىق نۆل بولىدۇ. شۇڭا، ئەگەر سىز ئۆز ئۆمرىڭىزنى مەنىلىك ۋە مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆتكۈزمەكچى بولىدىكەنسىز، چوقۇم باشتىن-

ئاخىر ئۆز ئىقتىدارىڭىزنى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە ئىشقا سېلىپ تىرىشىشىڭىز كېرەك. مەن بۇ قېتىمقى مۇۋەپپەقىيەت تەڭلىمىسىدە ئىشلەتكەن قوشۇش، ئېلىش ۋە كۆپەيتىش بەلگىلىرى مەلۇم دەرىجىدىكى ئىلمىي ۋە ئەمەلىي ئاساسقا ئىگە، لېكىن ئۇ ماتېماتىكىلىق ھېسابلاش بەلگىلىرى ئۇ تەڭلىمىدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىش

ئۆچۆن ئۇنچۋالا مۇهم ئەمەس. ئەڭ مۇهمى «مۇۋەپپەقىيەت = كۆزلىگەن بىر نىشانغا يېتىش» دېگەندىن ئىبارەت ئىنقىلما، ھەمدە مۇۋەپپەقىيەت تەڭلىمىسىدىكى تەركىپلەر، شۇنداقلا ئاشۇ تەركىپلەر ئۆستىدە ئىلىپ بېرىلغان چۆشەندۆرۆشلەردىن ئىبارەت. سىزدە نېمە باركەن، نېمە كەم ئىكەن، شۇنى بىر ئىنقىلاپ

بىقش، ھەمدە شۇ ئاساستا ئۆزنگىز بۇنىڭدىن كېيىن قايسى جەھەتلەردە تىرىشسىڭىز بولىدىغانلىقىنى تېپىپ چىقىش ھەممىدىن مۇھىم. مېنىڭچە ئۇ تەڭلىمنىڭ ئەڭ چوڭ قىممىتى مۇشۇ جەھەتتە بولۇشى مۇمكىن.

مەن بۇ يازمامنىڭ بېشىدا ئەسكەرتىپ قويۇشنى مۇۋاپىق كۆرگەن يەنە بىر ئىش بار. توردا شلارنىڭمۇ خەۋىرىدە

بولغىنىدەك، مەن ئېلېكتىر ئىنژېنېرلىقى كەسپى بويىچە دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئالغان بىر ئىنژېنېر بولۇپ، بىرەر ئىجتىمائىي پەننىڭ مۇتەخەسسىسى ئەمەس. مېنىڭ ماقالىلىرىمنىڭ ھېچ قايسىسى ئۆزۈم ئېلىپ بارغان بىرەر ئىلمي تەتقىقات ئاساسىدا يېزىلغان ئەمەس. مەن ئوقۇرمەنلەرنىڭ بۇ نۇقتىنى تولۇق چۈشىنىشىنى، مېنىڭ

يازمىلىرىمغا پەقەت بىر پايدىلىنىش ماتېرىيالى ياكى تەكلىپ قاتارىدا مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنىڭدىن جانلىق پايدىلىنىشنى سورايمەن. مېنىڭ يازغانلىرىم ھەممە ئادەمنىڭ ئەھۋالىغا، ياكى بىر ئادەمنىڭ ھەممە ئەھۋالىغا ئۇيغۇن كېلىشى مۇمكىن ئەمەس. لېكىن مەن ئۇنىڭ نۇرغۇن ياشلارغا بەلگىلىك پايدىسى بولۇشىنى ئۈمىد

قىلىمەن.

مەن تۆۋەندە ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ئۆز كەسپىنى قانداق تاللىشى كېرەكلىكى ئۈستىدە توختىلىشتىن بۇرۇن، ئالدى بىلەن ئامېرىكىنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئەھۋالىنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتەي. بۇنداق قىلىشىمدىكى مەقسەت، ئوقۇرمەنلەردە كېيىنكى مەزمۇنلارنى ئەسلى مەنىسى

بويىچە توغرا چۈشىنىشى ئۆچۈن
بەلگىلىك ئاساس يارىتىشتۇر.

ئامېرىكىنىڭ كەسپ ۋە كەسپ تاللاش جەھەتتىكى ئەھۋالى

ھايات باسقۇچىغا قاراپ تۇرۇپ، كەسپنى مۇنداق 2 تۈرگە ئايرىش مۇمكىن. ئۇنىڭ بىرسى مەكتەپتىكى كەسپ. يەنە بىرسى خىزمەتتىكى كەسپ. گەرچە ئۇيغۇرچىدا بۇ نەرسىنىڭ ھەر ئىككىلىسى «كەسپ» دەپ ئاتىلىدىغان

بولسمۇ، ئىنگلىزچىدا ئۇلارنىڭ ئاتالغۇسى بىر ـ بىرىگە پۈتۈنلەي ئوخشمايدۇ. يەنى، مەكتەپتىكى كەسپ «major» دەپ ئاتىلىدۇ. خىزمەتتىكى كەسپ ئۆچۈن بولسا «career, profession, occupation, vocation» دېگەن ئاتالغۇلار ئىشلىتىلىدۇ. بەزىدە بىر خىزمەت كەسپىنىڭ ئىچىدە بىر قانچە خىزمەت ساھەلىرى بولىدۇ. مەسىلەن، داۋالاش كەسپىنىڭ

ئىچىدە كېسەل كۆرىدىغان دوختۇر، چىش دوختۇرى، سېسترا، جىسمانىي جەھەتتە چېنىقتۇرۇش ئارقىلىق ئادەم داۋالاش (ئىنگلىزچە «therapist «physical») كەسپى، دوختۇرخانا تەجرىبىخانىسىدىكى تېخنىك، مال دوختۇرى، ۋە دورىگەرچىلىك دېگەنگە ئوخشاش كەسپىي ساھەلەر بار.

مەن تا ھازىرغىچە بىر ئادەم

ئۆزى ئۆمد قلغان كەسپنى ئوقۇش، ئاشۇ كەسپتە خزمەت تپپش، ۋە بر كەسپتن يەنە بر كەسپكە يۆتكلش جەھەتتە جۇڭگو بلەن ئامېركا ئوتتۇرسدا قانچلك پەرق بارلقنى ئويلاپ باقمغان ئكەنمەن. بۇ قېتم مۇشۇ يازمنى تەييارلاش ئۆچۈن بۇ مەسلە توغرسدا بر ئاز ئويلنپ ۋە ئزدنپ، بۇ ئككى دۆلەت

ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنىڭ چوڭلۇقىغا ھەيران قالدىم. ئوقۇرمەنلەر جۇڭگونىڭ بۇ جەھەتتىكى ئەھۋالىنى تولۇق چۈشىنىدۇ. شۇڭا مەن بۇ يەردە پەقەت ئامېرىكىنىڭ ئەھۋالىنىلا قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتەي.

ئامېرىكىدا ھەر بىر ياش-ئۆسمۈرنىڭ ئۆزى ئۆچۈن بىر كەسپ تاللاش ئىشىغا ياردەم قىلىدىغان بىر مۇنتىزىم قۇرۇلما

بار. تولۇقسىز ۋە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇش پۈتتۈرۈپ خىزمەت تاپماقچى بولغانلارغا، ۋە تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇماقچى بولغانلارغا كەسپ تاللاش جەھەتتە مەسلىھەت بېرىدىغان «كەسپ مەسلىھەتچىسى» بار. بۇ كىشىلەر كەم دېگەندە ئالىي مەكتەپ تولۇق كۇرسىنى پۈتتۈرگەن، پسىخولوگىيە،

ئىنسانشۇناسلىق، مىللەتشۇناسلىق، ژورنالىزىم ياكى جەمئىيەت ئىلمى دېگەندەك كەسىپلەردە ئوقۇغان بولىدۇ. كۆپىنچىلىرى خىزمەتكە چۈشكەندىن كېيىن ياش ئوقۇغۇچىلارغا قارىتىلغان مەسلىھەتچىلىك كەسپى توغرىسىدا باشقىدىن مەخسۇس تەربىيىلەنگەن بولىدۇ. شۇڭا ئۇلار مەسلىھەتچىلىك

ساھەسىدىكى كەسىپ ئەھلىلىرىدۇر. ئۇلار ئىنگلىزچە «career counselor» ياكى «career advisor» دەپ ئاتىلىدۇ. ئوقۇش پۈتتۈرۈشكە بىرەر يىل قالغان ۋاقىتتىن باشلاپ، ئوقۇغۇچىلار بۇ «كەسىپ مەسلىھەتچىسى» بىلەن بىر قانچە قېتىم كۆرۈشۈپ، ئۆزىنىڭ كەسىپ نىشانىسى ۋە كەسپىي قىزىقىشىنى ئۇ كىشى بىلەن مۇزاكىرە قىلىپ،

شۇ ئارقىلىق ئوتتۇرا مەكتەپنى
پۈتتۈرۈپلا خىزمەتكە چىقماقچى
بولغانلار ئۆزىگە لايىق كەسىپنى
بېكىتىشىدۇ. ئالىي مەكتەپتە
ئوقۇماقچى بولغانلار كەلگۈسىدە
خىزمەت كەسىپى ئۈچۈن
قىلماقچى بولغان ئىشنى
قىلالىشى ئۈچۈن قايسى كەسىپتە
ئوقۇسا بولىدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ،
شۇ ئارقىلىق ئوقۇماقچى بولغان
ئالىي مەكتەپ كەسىپنى

بېكىتىدۇ. شۇنى ئەسكەرتىپ
قويۇش كېرەككى، بۇ ئىشلار
مۇتلەق ئەمەس. كىچىكىدىن
تارتىپلا ئۆزىنىڭ كەلگۈسىدە نېمە
ئىش قىلماقچى ئىكەنلىكىنى ئۆز
ئالدىغا ياكى ئاتا-ئانىسىنىڭ
ياردىمى بىلەن بېكىتىپ بولغان،
شۇنىڭدىن كېيىن قىلچىمۇ
تەۋرىمەيدىغان ياشلارمۇ كۆپ.

كۆپىنچە ئوقۇغۇچىلار ئالىي
مەكتەپكە كىرىشتىن بۇرۇن بىر

كەسپنى تاللاپ بولغان بولىدۇ. ھەمدە ئۆزى تاللىغان كەسپكە ئوقۇشقا كىرىدۇ. لېكىن، ئامېرىكىدىكى ئالىي مەكتەپلەر بىر قىسىم ئوقۇغۇچىلارنىڭ كەسپ تاللىماي تۇرۇپلا بىر ئالىي مەكتەپكە كىرىشىگە يول قويىدۇ. بۇنداق ئوقۇغۇچىلار «كەسپنى بېكىتمىگەن ئوقۇغۇچىلار» (ئىنگلىزچە «undecided students») دەپ ئاتىلىدۇ. ئېلان

قىلىنغان بەزى مۆلچەرلەرگە
ئاساسلانغاندا، ئامېرىكىدىكى
يېڭى مەكتەپكە كىرگەن
ئوقۇغۇچىلار ئىچىدىكى مۇشۇ
خىلدىكى ئوقۇغۇچىلارنىڭ
نىسبىتى 20 پىرسەنتتىن 50
پىرسەنتكىچە ئىكەن. بۇ
ئوقۇغۇچىلار دەسلەپكى بىر يىل
ئىچىدە ئۆزى قىزىقىدىغان 4 ـ 5
تەك كەسىپلەرنىڭ ھەر بىرسىدىن
بىردىن دەرس تاللاپ ئوقۇپ

بىقىپ، شۇ ئارقىلىق ئۆزىنىڭ قايسىسىغا ئەڭ قىزىقىدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ، ئاندىن بىر كەسپنى تاللايدۇ.

مەن يۇقىرىدا تەسۋىرلىگەن «مەكتەپ كەسپى» نىڭ ئىنگلىزچە سۆزى «major» نىڭ ئەسلى مەنىسى «ئاساسىي كەسپ» بولۇپ، ئامېرىكىدىكى ئالىي مەكتەپلەردە يەنە «قوشۇمچە كەسپ» مۇ بار.

بۇنى ئىنگلىزچىدا «minor» دەپ ئاتايدۇ. يەنى، سىز بىر ئالىي مەكتەپتە بىر كەسپنى ئاساسىي كەسپ، يەنە بىر كەسپنى قوشۇمچە كەسپ قىلىپ ئوقۇپ، ئىككى كەسپتىن تەڭلا باكالاۋر ئۇنۋانى ئالسىڭىزمۇ بولىدۇ. بۇنداق ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلارنى ئامېرىكىدا «قوش كەسپلىك» (ئىنگلىزچە «double_majored») ئوقۇغۇچىلار دەپ ئاتايدۇ. ھەر

بىر ئوقۇغۇچىنىڭ دەسلەپكى
ئىككى يىل ئىچىدە ئوقۇيدىغىنى
ئاساسەن ئومۇمي كەسپ
بولۇپ، ئوخشىمىغان
كەسپلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى 2
يىللىق دەرسلا ئوخشىمايدۇ.
نۇرغۇن ئوقۇغۇچىلار 5 يىل
ئىچىدە 2 كەسپتىن باكالاۋىر
ئۇنۋانى ئېلىپ بولالايدۇ. بۇ 2
كەسپ بىر-بىرىگە يېقىن
كەلمىسمۇ بولۇۋېرىدۇ. يەنى سىز

ئاساسلىق كەسپ ئۈچۈن فىزىكا ئوقۇپ، قوشۇمچە كەسپ ئۈچۈن تارىخ ئوقۇسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا، سىز بىر ئالىي مەكتەپكە كەسپ تاللاپ بولۇپ كىرىپ، بىرەر يىل ئوقۇغاندىن كېيىن، بۇرۇن تاللىغان كەسپىڭىزنى ياخشى كۆرمەي، باشقا بىر كەسپكە ئۆزگەرتمەكچى بولسىڭىز، ئامېرىكىدىكى ئالىي مەكتەپلەر

بۇنىڭغىمۇ پۈتۈنلەي يول قويىدۇ. ئېلان قىلىنغان بەزى مۆلچەرلەرگە ئاساسلانغاندا، ئامېرىكىدا بىر ئائىلى مەكتەپكە كىرىپ بولغاندىن كېيىن ئەڭ كامىدا بىر قېتىم كەسىپ ئۆزگەرتىدىغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ نىسبىتى 50 پىرسەنتتىن 70 پىرسەنتكىچە بولغان ئارىلىقتا ئىكەن.

ھەر بىر ئائىلي مەكتەپتىمۇ بىردىن «كەسىپ مەركىزى»

(ئىنگلىزچە («career center» بار بولۇپ، ئۇ يەردە ئىشلەيدىغان مەخسۇس خادىم بار. ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى كەسپ تالالاش ياكى ئۆزگەرتىش ئىشىدا مەسىلىگە يولۇققانلارغا مەسلىھەت بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئىشىنى ھەل قىلىپ بېرىش. شۇنداقلا ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئالدىدىكى ئوقۇغۇچىلارغا خىزمەت تېپىش جەھەتتە ياردەمدە بولۇش. يېڭى

ئوقوُش پوٰتتوٰرگەن ئوقوُغوُچلارغا ئېهتيياجى بار شركەت ۋە ئىدارىلەر ئۆزلرىگە قانداق ئادەم كېرەكلكى توغرىسدا مەخسوُس ئوُچوُر تەييارلاپ، ئاشوُ ئوُچوُرلارنى موُشوُنداق « كەسپ مەركزى»گە ماڭدوُروُپ بېرىدوُ. بوُ مەركەزلەر بولسا بوُنداق خزمەتلەرنى توٰرگە ئايرىپ، ئوقوُغوُچلارنىڭ پايدىلنىشى ئوٰچوٰن رەتلىك ساقلايدوُ. ھەمدە

ئوقۇغۇچىلارنىڭ خىزمەتكە ئىلتىماس قىلغاندىكى ئىلتىماس جەدۋىلىنى تولدۇرۇش ئىشىغا، ھەمدە ئۆز-ئۆزىنى تونۇشتۇرىدىغان «قىسقىچە تەرجىمھالى» (ئىنگلىزچە (Resume» نى تەييارلاشقىمۇ ياردەملىشىپ بېرىدۇ.

ئامېرىكىدا «ئۆمۈرلۈك كەسىپ» دېگەن نەرسە ئاساسەن مەۋجۇد ئەمەس. پۈتۈن ئۆمرىنى

پەقەت بىرلا ئىدارە ياكى بىرلا شىركەتتە ئىشلەپ ئۆتكۈزىدىغانلار ئىنتايىن ئاز سانني ئىگىلەيدۇ. يېقىنقى بىر ئىلمي تەكشۈرۈش دوكلاتىنىڭ نەتىجىسىگە ئاساسلانغاندا، ئامېرىكىدا ھازىر ھەر بىر ئادەم پۈتۈن ھاياتى جەريانىدا ئۆز كەسپىنى ئوتتۇرا ھېساب بىلەن 5 ـ 6 قېتىم ئۆزگەرتىدىكەن. ئايالىمنىڭ شىركىتىدە ستانفورد

ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ تارىخ كەسپىنى پۈتتۈرگەن، بۇ شىركەتتە بولسا يۇمىشاق دېتال بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بىر كىشى بار ئىدى. دېمەك، ئامېرىكىدا مۇشۇنداق ئوقۇغان كەسپى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان كەسپى بىر-بىرىگە يېقىن كەلمەيدىغان ئىشلارمۇ خېلى كۆپ بار.

يۇقىرىقى بايانلاردىن بىز مۇنداق بىر قانچە نەرسىنى

چۈشىنىۋالايمىز:
1) كەسىپ تاللاش بىر ئىنتايىن مۇرەككەپ جەريان بولۇپ، ئۇنى ياخشى ئېلىپ بېرىش بىر ئىلمىي پوزىتسىيە ۋە نۇرغۇن ۋاقىت بىلەن نۇرغۇن ئەمگەك تەلەپ قىلىدۇ.
2) كەسىپنى توغرا تاللاش ئۆچۈن ئالدى بىلەن ئۆز-ئۆزىنى توغرا بايقاش كېرەك.
تۆۋەندە مەن ئەمدى ئەسلى

مەزمۇننى باشلايمەن.
مېنىڭ بۇ يازمىنى تەييارلاشتىكى مەقسىتىم، ھەر بىر ياشقا ئۆزىگە لايىق بىردىن كەسىپ تاللاپ بېرىش ئەمەس. مېنىڭ بۇ يەردىكى مەقسىتىم، ھەر بىر ياشنى ئۆزى ئۈچۈن بىر مۇۋاپىق كەسىپ تاللاش ئۈچۈن نېمىلەرگە دىققەت قىلىشى، قايسى قەدەم ـ باسقۇچلارنى بېسىشى كېرەكلىكى

توغرىسىدىكى زۆرۈر بىلىملەر بىلەن تەمىنلەش. مەن گەپنى ئەمدى كەسىپلەرنى بىر قانچە كاتېگورىيىگە ئايرىشتىن باشلايمەن. سىز بۇ كاتېگورىيىلەرنى ئوبدان چۈشەنسىڭىز، ئۆزىڭىز ئۈچۈن قايسىسى ئەڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى بىلەلەيسىز. ئاندىن ئاشۇ سىز مۇھىم دەپ قارىغان كەسىپلەر ئىچىدىن بىرنى تاللىيالايسىز.

مەن ھازىر تەسۋىرلىمەكچى بولغان كەسىپ «مەكتەپ كەسپى» بولۇشىمۇ مۇمكىن، «خىزمەت كەسپى» بولۇشىمۇ مۇمكىن. يەنى ئۇلارنى ھەر 2 خىل كەسىپكە تەتبىقلاشقا بولىدۇ.

1. سىز ئەڭ قىزىقىدىغان كەسىپ

ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزى ئەڭ قىزىقىدىغان كەسپىدىن بىر ياكى

بىر قانچىسى بولىدۇ. سىز مەلۇم بىر كەسىپنىڭ سىز چەكسىز قىزىقىدىغان كەسىپ ئىكەنلىكى ياكى ئەمەسلىكىنى بىلىش ئۈچۈن، مۇنداق ئويلاپ بېقىڭ: سىز ئاشۇ كەسىپ بىلەن كىرىمسىز شۇغۇللىنىشنى خالامسىز؟ ھازىر ئۇيغۇر دىيارىدىكى نۇرغۇن ئۇيغۇر ياشلىرى دۇچ كېلىۋاتقان ئەڭ ئېغىر مەسىلە ئۆزلىرى ئۈچۈن كىرىم قىلىپ جان باقىدىغان بىر

خىزمەتتىنىڭ يوقلىقى. شۇڭا مۇتلەق كۆپ ياشلارنىڭ ھەقسىز قىلىشنى خالايدىغان كەسپى بولماسلىقى ئېنىق. لېكىن، بۇ يەردىكى سىناقنى ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن، سىز چوقۇم ئۆزىڭىزنى باي، باشقا كىرىمگە ئېھتىياجلىق ئەمەس، دەپ ئويلىشىڭىز كېرەك. سىز ئاشۇ دەرىجىدە قىزىقىدىغان كەسپتىن قايسىلىرى بار ئىكەن؟

بۇنى بىر تىزىپ بېقىڭ. بولسا ئاشۇنداق كەسپتىن 10 نى تېپىپ، بىر قەغەزگە تىزىپ چىقىڭ. ئەگەر سىز ئۆزىڭىز ئىنتايىن ھۇزۇرلىنىدىغان بىر خىزمەت بىلەن شۇغۇللىنىپ، خىزمەت جەھەتتە ئۆمۈر بويى خۇشال ئۆتەي دېسىڭىز، مۇشۇ كاتېگورىيىدىكى بىر كەسپكە كىرىشكە پۈتۈن كۈچىڭىز بىلەن تىرىشىڭ.

2. سىز ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان كەسپ

ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە خاس تالانتى ۋە ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان ئىشلىرى بولىدۇ. مەسىلەن، بەزىلەر دەرسنى ئىنتايىن ياخشى ئۆتەلەيدۇ. بەزىلەر بالىلارنى ناھايىتى ياخشى تەربىيىلەيدۇ. بەزىلەر باشقۇرۇش ۋە تەشكىللەش ئىقتىدارىغا باي بولىدۇ. بەزىلەر

ناخشنى ياخشى ئېيتالايدۇ. يەنە بەزىلەر سازنى ياخشى چالالايدۇ. مانا بۇلار ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزى ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان كەسپلىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. يۇقىرىقى مىساللاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئادەمنىڭ بەزى ئىقتىدارى تۇغما بولىدۇ. مەن بۇنى ئالدىنقى يازمامدا «تالانت»، دەپ ئاتىدىم.

ئادەمنىڭ بەزى ئىقتىدارلىرى بولسا كېيىن يېتىلدۈرۈلگەن بولىدۇ. ھازىرقى مەزمۇنغا تەتبىقلىغاندا، بۇنداق ئىقتىدار بىر ئادەمنىڭ نورمال مەنىدىكى ئۆزىگە خاس ئىقتىدارى، ھۈنىرى، ۋە بىلىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەگەر خالىسىڭىز، سىزمۇ ئۆزىڭىز ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان كەسپتىن 10 نى تېپىپ، ئۇلارنى يۇقىرىقى قەغەزگە تىزىپ بېقىڭ.

ئەگەر سىز تۇغما تالانتىڭىز، بارلىق ئىقتىدارىڭىز ۋە يوشۇرۇن كۆچىڭىزنى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە جارى قىلدۇرۇپ، شۇ ئاساستا ئوقۇش ۋە خىزمەت جەھەتتە ئادەتتىن تاشقىرى نەتىجىلەرنى يارىتاي دىسىڭىز، مۇشۇ كاتېگورىيىدىكى بىر كەسپكە كىرىشكە پۆتۆن كۆچىڭىز بىلەن تىرىشىڭ.

3. سىز ئۆچۈن ئەڭ قىممىتى

بار كەسپ

ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزى ئۈچۈن قىممىتى ئەڭ يۇقىرى كەسپتىن بىرسى ياكى بىر قانچىسى بولىدۇ. مەسىلەن، جۇڭگودىكى داڭلىق ئەرباب لۇ شۈننى ئالساق، ئۇنىڭ ئەسلىدىكى قىزىقىدىغان كەسپى دوختۇرلۇق بولۇپ، ياپونىيىگە ئاشۇ كەسپنى ئوقۇش ئۈچۈن بارغان. كېيىن، ئەينى ۋاقىتتىكى

قىممىتى ئەڭ چوڭ ئىش قەلەم ئارقىلىق جۇڭگولۇقلارنى ئويغىتىشتىن ئىبارەت ئىكەن، دەپ ئويلاپ، ئۆزىنىڭ ئەسلى كەسپىنى تاشلاپ، يېزىقچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان. مەشھۇر ئۇستازىمىز ئابدۇشۈكۈر مەمتىمىن ئەپەندىنىڭ ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى خىمىيە كەسپىنى تاشلاپ، ئۇيغۇر پەلسەپە تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىشى، ئەينى ۋاقىتتا

ئۇنىڭ خىمىيگە قارىغاندا پەلسەپىنىڭ قىممىتى يۇقىرى، دەپ قارىغانلىقىدىن بولۇشى مۇمكىن. مېنىڭ تونۇشلىرىم ئىچىدە، پەقەت قىممەت نۇقتىسىدا تۇرۇپلا ئۇيغۇر تارىخى كەسپىنى تاللىغان، گۈزەللىك ئىلمى كەسپىنى تاللىغان، ئوقۇتقۇچىلىق كەسپىنى تاللىغان، تېببىي پەن كەسپىنى تاللىغان، ئەدەبىيات كەسپىنى

تاللىغان ۋە خەلقئارا سىياسەت، ژورنالىزىم ياكى ئادۋوكاتلىق كەسپىنى تاللىغانلار بار. مەن تېخى بىر قانچە كۈننىڭ ئالدىدا تۈركىيەدە ئوقۇۋاتقان بىر ئۇيغۇر تونۇشۇم بىلەن توردا پاراڭلىشىۋېتىپ، ئۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ نېمە ئۈچۈن يادرو فىزىكىسى كەسپىنى تاللىغىنىنى سورىسام، ئۇنىڭ بۇ قارارى پۈتۈنلەي ئاشۇ كەسپنىڭ ئۇيغۇر

مىللىتى ئىچىدىكى قىممىتى ئاساسىدا بولغانلىقىنى ماڭا چۈشەندۈرۈپ قويدى. تاكى ھازىرغىچە مېنىڭ بىر قىسىم يېقىنلىرىم «ئەگەر سەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن مەمۇرىي خىزمەت بىلەن شۇغۇللىنىش يولىنى تاللىغان بولساڭ، ھازىر سەن خېلى يۇقىرىغا ئۆسۈپ كەتكەن بولاتتىڭ»، دەيدۇ. مەن بۇ

مەسلە ئۈستدە ئوقۇش
پۈتتۈرۈشتن بۇرۇن بر يلدن
ئارتۇق ئويلانغان ئدم. مەندە
ئادالەتسزلككە،
هەققانيەتسزلككە،
تەڭسزلككە ۋە كەمستشكە
دەهشەت ئۆچ بر مجەز بار.
مەن ئۇنداق ئشلارغا ئازراقمۇ
چداپ تۇرالمايمەن. ئۇنڭ
ئۈستگە كۆڭلۈمدە ئويلغاننى ۋە
هېسسياتمنى يوشۇرالماي،

ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى چىرايىم ئارقىلىق نامايان قىلىپ تۇرىدىغان خاراكتېرىممۇ بار. ئەگەر مەن ئۆز پرىنسىپىم ۋە ئۆز مىجەز-خاراكتېرىم بويىچە «ياخشى باشلىق» بولغان بولسام، مېنىڭ باشلىقلىقىمنىڭ ئۆمرى ئانچە ئۇزۇنغا بارمايتتى. ئۆز پرىنسىپى ۋە ۋىجدانى بويىچە ئىش قىلالمايدىغان باشلىق بولۇپ، ھوقۇقىنى ئۆز

لايىقىدا ئىشلىتەلمەي ياشىغان ھاياتىمنىڭ مەن ئۈچۈن ھېچ بىر قىممىتى يوق بولۇپ، ئۇنىڭغا قارىغاندا مېنىڭ ئۆز كەسپىم جىق قەدىرلىك ئىدى. شۇڭا مەن مەمۇرى خىزمەت بىلەن شۇغۇللىنىش يولىدىن شۇ ۋاقىتتىلا ۋاز كەچكەن ئىدىم.

ماڭا ھازىر خەت يازىدىغان ياشلار ئىچىدە ئۆزىنىڭ چەت ئەلگە چىقىپ يۇقىرى ئۆرلەپ

ئوقــۇپ، كەلگۈســدە ۋەتەن ۋە مىللەت ئۈچۈن بىر قىممەتــى بــار ئــادەم بولــۇش ئارزۇســىنىڭ بــارلىقىنى ئىزھــار قىلىــدىغانلار ئىنتــايىن كــۆپ. دېــمەك، بەزى كىشىلەر ئۈچـۈن پـۇل ـ بـايلىق، بەزى كــشىلەر ئۈچـۈن ئۆزىنىــڭ قىزىقــشى، يەنە بەزى كــشىلەر ئۈچـــۈن ئۆزىنىــڭ تــالانتى ئەڭ مۇھىم بولغىنىغا ئوخشاش، بەزى كــــشىلەر ئۈچـــۈن قىلىۋاتقـــان

ئىشنىڭ قىممىتى ئەڭ مۇھىم. شۇڭلاشقا «قىممەت» مۇ بىر كەسپ تاللاشتىكى مۇھىم ئامىللارنىڭ بىرسى بولۇشى كېرەك. بۇنداق كەسپنىڭ قىممىتى ئۆز ئائىلىسى، ئۆز يۇرتى، ئۆز مىللىتى ياكى ئۆز ۋەتىنى قاتارلىق ئوخشىمىغان دائىرە ئىچىدە بولىدۇ. ئۇيغۇرلار ئۈچۈن قىممىتى يۇقىرى كەسپ ئىنتايىن كۆپ. هازىر بىزدە كەم

كەسپلەرنىڭ ھەممىسى ۋە ھازىر
بىزدىكى بوش ئورۇننىڭ
ھەممىسى بىز ئۈچۈن ئەڭ
قىممەتلىك كەسپ بولالايدۇ.
بۇنداق كەسپنى ئۆنۈملۈك
تېپىش ۋە توغرا تاللاشنىڭ
بىردىن ـ بىر ئالدىنقى شەرتى،
ئۆز مىللىتىنىڭ پۈتۈن تارىخىدىن
خەۋەردار بولۇش، ھەمدە
ئۆزىنىڭ بۆگۈننى مۇكەممەل
چۈشىنىدىغان بولۇشتۇر. ئەگەر

سىزگە نىسبەتەن مىللەت ئۈچۈن قىممىتى يۇقىرى كەسىپ ئەڭ مۇھىم بولسا، سىز ئۆز-ئۆزىڭىزدىن: «مەن قايسى ساھەدە مىللەتنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلاشتا بەلگىلىك ئۆزگىرىش پەيدا قىلالايمەن؟» دەپ قايتا-قايتا سوراڭ. ھەمدە ئاشۇ سوئالغا جاۋاب تېپىش ئۈچۈن بىر مەزگىل ئىزدىنىڭ. شۇنداق قىلسىڭىز، سىز چوقۇم ئۆزىڭىز ئارزۇ

قىلىدىغان كەسپتىن بىرنى تاپالايسىز.
ئەگەر خالىسىڭىز، ئۆزىڭىز قىممىتى ئەڭ يۇقىرى دەپ قارىغان كەسپتىن 10نى تېپىپ، ئۇلارنى يۇقىرىقى قەغەزگە تىزىپ بېقىڭ. ئەگەر سىز ئۆز ئۆمرىڭىزنى باشقىلار ئۈچۈن قىممىتى يۇقىرى بولغان بىر ئىش بىلەن شۇغۇللىنىپ ئۆتكۈزۈپ، شۇ ئاساستا تارىختا يېزىلاي

دېسگىز، مۇشۇ كاتېگورىيىدىكى بىر كەسپكە كىرىشكە پۈتۈن كۆچىڭىز بىلەن تىرىشىڭ.

4. چوقۇم باي بولغىلى بولىدىغان كەسپ

ئامېرىكىدا «ئادۋوكاتلىق» بىلەن « دوختۇرلۇق (كېسەل داۋالايدىغان)»تىن ئىبارەت 2 كەسپ چوقۇم باي بولغىلى بولىدىغان كەسپ بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئامېرىكا دۇنيا

بــويىچە ئادۋۇكــات ســانىنىڭ ئومۇمىي نوپۇستىكى نىسبىتى ئەڭ كۆپ بولغان بىر دۆلەت بولـۇپ، ئادۋۇكاتلار بىلەن دوختۇرلارنىـڭ يىللىق كىرىمـى باشـقا مائاشلىق كەسپلەر بىــلەن سېلىــشتۇرغاندا ئەڭ يــۇقىرى ئورۇنــدا تۇرىــدۇ. شـۇڭا ئـالىي مەكتەپلەرنىـڭ بـۇ ئىككــى كەســپكە كىرىــشتىكى شــەرتى باشــقا كەســپنىڭكىدىن يــۇقىرى، ئوقـۇش بەدەل پۇلىمـۇ

باشقا كەسپلەردىن يۇقىرى بولىدۇ. بۇ 2 كەسپتە ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئۆچۈنمۇ ۋاقىت ئەڭ ئۇزۇن كېتىدۇ. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئىقتىسادىي ئەھۋالى ياخشى، بالىلىرى ئەقىللىق بولغان نۇرغۇن ئاتا-ئانىلار بالىلىرىنى كىچىك ۋاقتىدىن تارتىپلا مۇشۇ 2 كەسپنىڭ بىرسىدە ئوقۇشقا رىغبەتلەندۈرۈپ، شۇ كەسپكە

قىزىقىدىغان قىلىپ يېتىلدۈرۈش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. مەن ئامېرىكىغا كەلگەن دەسلەپكى 2 يىل ئىچىدە، ئامېرىكىلىق ئوقۇغۇچىلارغا قوشۇمچە دەرس چۈشەندۈرىدىغان ئىش بىلەن شۇغۇللاندىم. شۇ ئارقىلىق سائىتىگە 12 دوللاردىن پۇل تاپتىم. شۇ چاغدا مەن دەرس چۈشەندۈرگەن بىر قىسىم ئوقۇغۇچىلار پات ئارىدا ئالىي

مەكتەپكە كىرمەكچى بولغان، دوختۇرلۇق كەسپىدە ئوقۇماقچى بولغان ئوقۇغۇچىلار ئىدى. ئامېرىكىدا ئادۋوكاتلىق بىلەن دوختۇرلۇقتىن قالسا ئەڭ باي بولغىلى بولىدىغان يەنە بىر كەسپ شىركەت قۇرۇشتىن ئىبارەت. لېكىن، شىركەت قۇرغاندا، بىر ئادەمنىڭ باي بولۇشى كاپالەتكە ئىگە ئەمەس. ئەگەر سىزنىڭ شىركىتىڭىز ئوبدان

ماگسا، سز ئىنتاين باي بولۇپ كېتىسز. ئەگەر شىركىتىڭز ئوبدان ماگمسا، سز ۋەيران بولىسز. مەن بۇرۇن ئوقۇغان بىر دوكلاتتا ئاساسلانغاندا، كالىفورنىيىنىڭ كىرىمنى جىلغىسىدىكى يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەتلەرنىڭ 1 - قول باشلىقلىرىنىڭ ئوتتۇرىچە يىللىق مائاشى 280 مىڭ دوللار ئەتراپىدا ئىكەن.

جۇڭگودىكى ھازىر ئەڭ باي بولغىلى بولىدىغان كەسپلەر نېمە؟ مېنىڭ چۈشىنىشىمچە ھازىرقى شارائىتتا باشلىق بولغانلار چوقۇم باي بولالىشى مۇمكىن. مەن ھازىرچە ئۇنىڭدىن باشقىسىنى بىلمەيدىكەنمەن. باشلىق بولۇشنىمۇ بىر كەسپ، دەپ ئاتىغىلى بولامدۇ؟ ئۇ توغرىسىدىمۇ بۇ يەردە بىر نەرسە دېگۈم يوق. بۇ يەردىكى قالغان

بوشلۇقنى ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تولدۇرۇۋېلىشىنى سورايمەن.
ئامېرىكىدا بىر ئالىي مەكتەپنىڭ تولۇق كۇرسىغا ئوقۇشقا كىرىپ، ئادۋۇكاتلىق ياكى دوختۇرلۇققا ئوخشاش چوقۇم باي بولغىلى بولىدىغان بىرەر كەسپتىكى ئوقۇشنى تاماملاپ، بىر رەسمىي كىرىمگە ئېرىشكۈچە 7 يىلدىن 10 يىلغىچە

ۋاقت كېتىدۇ. بۇ ئارىلىقتىكى ھايات ئىنتايىن مۇشەققەتلىك بولۇپ، چىقىمىمۇ بەكلا يۇقىرى. شۇڭا بۇنداق يولنى تاللىغان كىشى چوقۇم ئىدىيە جەھەتتىن تولۇق تەييارلىقى بولۇشى كېرەك. ئۇنىڭدىن باشقا، مەيلى ئامېرىكا بولسۇن ياكى جۇڭگو بولسۇن، ئەگەر سىز يۇقىرىقى 1 ـ ، 2 ـ ياكى 3 ـ كاتېگورىيىدىكى كەسپتىن بىرنى

تاللاپ، ئاشۇ كەسپنىڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقالىسىڭىز، يەنى ئۆز كەسپىڭىزدە ئەڭ ئالدىدا مېڭىۋاتقان كىشلەر قاتارىدا ئورۇن ئالالىسىڭىز، سىز تەبىئىي ھالدا بايمۇ بولالايسىز.

5. جەمئىيەت ئېھتىياجى ئەڭ يۇقىرى كەسپ

بۇنداق كەسپنى «ئاسان خىزمەت تاپقىلى بولىدىغان كەسپ» دەپ ئاتاشقىمۇ بولىدۇ.

چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش تۇغرىسىدا مەسلىھەت سوراپ خەت يازغان ياشلار ئىچىدە، مەندىن مۇشۇنداق كەسىپنى سورىغانلارمۇ خېلى كۆپ. 1998 ـ يىلىدىن باشلاپ، ئامېرىكىدا يۇمشاق دېتال شىركىتى قۇرۇش دولقۇنى باشلاندى. ئۇ چاغدا كومپيۇتېر ئىلمى كەسپىدە ئوقۇغان ئادەملەر يېتىشمەي، نۇرغۇن شىركەتلەر

ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغان كەسپى كومپيۇتېرغا يېقىنمۇ كەلمەيدىغان، ئەمما كومپيۇتېردىن ئانچە - مۇنچە خەۋىرى بار كىشىلەرنى ئۆز شىركىتىگە ئىشقا ئېلىۋەردى. شۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن كىشىلەر كەسپ ئۆزگەرتتى. ئامېرىكىدىكى ئالىي مەكتەپلەرمۇ جەمئىيەتنىڭ بۇ ئېھتىياجىغا ماسلىشىش ئۈچۈن، كومپيۇتېر كەسپىگە

قوبۇل قىلىندىغان
ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانىنى ئۆز
ئىمكانىيىتى يار بەرگەن دائىرە
ئىچىدە ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە
كۆپەيتتى. لېكىن، 2002 ـ
يىللىرىغا كەلگەندە، يۇمشاق
دېتالنىڭ كەلگۈسىدىكى رولى
توغرىسىدىكى نۇرغۇن پەرەزلەر
خاتا چىقىپ قېلىپ، يۇمشاق
دېتال ياكى «döt ـ kom»
شىركەتلىرى ئارقا ـ ئارقىدىن

تاقىلىشقا باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن يۇمشاق دېتال كەسپى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار ۋە مۇشۇ كەسپتە يېڭىدىن ئوقۇش پۈتتۈرگەنلەر بىراقلا پاخاللىشىپ، بىر قانچە يىل خىزمەت تېپىشتا ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالدا قالدى. 1999 ـ يىلدىن باشلاپ نۇرلۇق ـ تالا خەۋەرلىشىش قۇرۇلۇشى ساھەسىدىكى شىركەتلەر دولقۇنى

باشلانغان بولۇپ، ئۇ شىركەتلەرمۇ 2003-يىلىغا كەلگەندە ۋەيران بولۇشقا باشلىدى. 1999-يىلىدىن تارتىپ يېڭىدىن قۇرۇلغان 3000دىن ئارتۇق شىركەتلەرنىڭ سانى، 2003-يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە بىر نەچچە يۈزگىلا چۈشۈپ قالدى. مۇشۇ بىر مەزگىل ئىچىدە كىرىمنى جىلغىسى ئىچىدىكى

شىركەتلەرنىڭ تارتقان
ئىقتىسادىي زىيىنى 3 .2
تىرىللىيوندىن ئېشىپ كەتتى.
ئوپتىكا كەسپى بىلەن
شۇغۇللىنىدىغان نۇرغۇن كىشىلەر
ئىشسىز قېلىپ، خىزمەتنى
ساقلاپ قالغانلارنىڭ يىللىق
مائاشىمۇ كەم دېگەندە 20
پىرسەنت چۈشۈرۈلدى. مېنىڭ
پەرىزىمچە، ئامېرىكىدا جەمئىيەت
ئېھتىياجىغا قاراپ كەسپ

تاللايدىغانلارنىڭ ئىچىدە خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ نىسبىتى ئەڭ يۇقىرى بولۇشى مۇمكىن.

مېنىڭ يۇقىرىقى نەرسىلەرنى يېزىشىمدىكى مەقسىتىم «ھازىر ئەڭ ئېھتىياجلىق كەسىپ» بىر دەۋر، بىر جەمئىيەتنىڭ ئىقتىسادىي شەرت ـ شارائىتى، تېخنولوگىيىلىك يۈكسىلىشى ۋە ئەمگەك كۈچى مەنبەسى قاتارلىقلار بىلەن مۇناسىۋەتلىك

بولـۇپ، بىـر كەسـپ بۆگـۆن
«هـــــازىر ئەڭ ئېھتىيـــــاجلىق
كەسپ» بولالغىنى بىـلەن، ئەتە
ئۇنـــداق بولالماسـلىقى، سىـز
ئوقـۇش پۆتتـۆرۆپ بولغـۇچە
«هـــــازىر ئەڭ ئېھتىيـــــاجلىق
كەســپ»لىـــك ســـالاھىيىتىنى
يوقىتىپ قويۇشى مۇمكىن. شۇڭا
مەن ئۇيغـۇر ياشـلىرىنىڭ ئـۆز
كەسپىنى «هازىر ئەڭ ئېھتىياجلىق
كەســپ»ئىچىـدىن تاللــشىنى

تەشەببۇس قىلمايمەن. ئەگەر سىز
مەن يۇقىرىدا تىزغان 1 ـ 2 ـ ۋە
3 ـ كاتېگورىيىدىكى
خىزمەتلەردىن بىرىنى ياكى
ئاشۇلارنىڭ بىرلىشىشىدىن ھاسىل
بولغان بىر كەسپنىڭ بېشىنى
تۇتۇپ، ئاشۇ كەسپنىڭ يۇقىرى
پەللىسىگە ئۆزۈپ چىقالىسىڭىز،
سىزنىڭ خىزمەت تاپالىشىڭىز
ھەرگىزمۇ بىر مەسىلە بولۇپ
قالمايدۇ. سىز ھەر ۋاقىت ئۆزىڭىز

ئۆچۈن بىر كۆڭۈلدىكىدەك خىزمەت تاپالايسىز. ئۇنداق قىلماي، جەمئىيەت ئېھتىياجى بويىچە كەسىپ ئۆزگەرتىپلا يۈرسىڭىز، سىزنىڭ ئۆمرىڭىز ئىنتايىن جاپالىق، ئىنتايىن ھارغىنلىق ئىچىدە ئۆتىدۇ.

6. چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش ئۈچۈن پايدىلىق كەسىپ

مەن ئەسلىدە بۇ كەسىپنى ئايرىم بىر كاتېگورىيە قىلماسلىقنى

ئويلىغان ئىدىم. لېكىن، ماڭا خەت يېزىپ مەسلىھەت سورايدىغانلارنىڭ ئىچىدە مۇشۇنداق كەسىپ توغرىسىدا سوئال سورايدىغانلار خېلى كۆپ بار. شۇڭا ئۇنى بۇ يەرگە ئايرىم تىزىپ قويدۇم.

چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشنى ئارزۇ قىلىدىغان ياشلار ئىنتايىن كۆپ. ئۇلار دۇچ كېلىدىغان ئەڭ چوڭ قىيىنچىلىقتىن ئىككىسى

بار. ئۇنىڭ بىرسى ئىقتىساد.
يەنە بىرسى تىل ۋە ۋەتەندىكى
تولۇق كۇرستا ئوقۇغان
ۋاقتىمدىكى ئوقۇش نەتىجىسى.
مەن ئۆزۈمنىڭ بۇرۇنقى
يازمىلىرىمدا، چەت ئەلگە چىقىپ
ئوقۇماقچى بولغان ھەر بىر
ياشنىڭ ۋەتەندىكى تولۇق كۇرس
ئوقۇشى جەريانىدا تىل ۋە
كەسپىي ئوقۇشتىن ئىبارەت ھەر
ئىككى ئىشتا قانداق قىلىپ

پۇختىــا تەييــارلىق قىلىــشى كېرەكلىكــى توغرىــسىدا خېلــى كۆپ توختالغان ئىدىم. بۇ يەردە ئــۇلارنى تەكرارلىمــايمەن. ئــۇ مەزمــۇنلار تۆۋەنــدىكى تــور بەتلىرىدە بار بولۇپ، مەن چەت ئەلدە ئوقۇشنى ئــارزۇ قىلىــدىغان ھەر بىر ياشنىڭ ئۇلارنى بىر قېتىم ئوقــۇپ چىقىــشنى تەشــەببۇس قىلىمەن:

http://www.meripet.com/Sohbet/Erkina11.

htm

http://www.meripet.com/Main/QAUyghur2.htm

http://www.meripet.com/Oqush/Bölüm1.htm

مېنىڭ بۇ يەردە مۇنداق ئىككى ئىشنى تەكىتلەپ قويغۇم بار:

1) ئامېرىكا ۋە ياۋروپا ئەللىرىدە تەييارلىقنى پۇختا قىلغان ھەر بىر ئۇيغۇر

ئوقۇغۇچىغا پۇلسىز ئوقۇش پۇرسىتى بار. ئەنگلىيىدە چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارغا قاراتقان ئوقۇش ياردەم پۇلىنىڭ ئىككى خىل ئاتىلىشى بار بولۇپ، ئۇنىڭ بىرسى «scholarship»، يەنى «ئوقۇش مۇكاپات پۇلى». يەنە بىرسى «financial aid»، يەنى ئىقتىسادىي ياردەم پۇلى. ئەگەر سىز تۆۋەندىكى شەرتلەرنى هازىرلىسىڭىز، تېخى چەت ئەلگە

چىقماي تۇرۇپلا ئاشۇنداق ئوقۇش ياردەم پۇلىغا ئېرىشەلەيسىز، ھەمدە 1 ـ يىلىدىن باشلاپلا ئۆيگىزدىكىلەردىن ھېچ قانداق پۇل سورىماي ئوقۇيالايسىز: (1) ۋەتەندىكى تولۇق كۇرستىكى مەكتەپ كەسپىگىز توغرا تاللانغان بولۇش. بۇ ھەقتە يۇقىرىقى تور بەتلىرىدە تەپسىلىي ئۇچۇرلار بار. (2) ۋەتەندىكى

تولۇق كۇرستىكى ئوقۇش
نەتىجىڭىز ياخشى بولۇش. (3)
ئىنگلىز تىلىنى مۇكەممەل
ئۆگەنگەن بولۇپ، خەلقئارالىق
ئىنگلىز تىلى ئىمتىھانى بولغان
TOEFL دىن 550 تىن يۇقىرى،
ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا
ئىمتىھانلاردا لاياقەتلىك بولغان
بولۇش. بۇ يول ھەممە ئادەم
ئۈچۈن ئوچۇق بولۇپ، سىزنىڭ
ئەڭ ئاخىردا ئاشۇنداق بىر

پۇرسەتكە ئېرىشىش ياكى
ئېرىشەلمەسلىكىڭىز پۈتۈنلەي
ئۆزىڭىزگە باغلىق. يەنى، بۇ ئۆز
ئىقتىدارىڭىز ۋە تىرىشچانلىقىڭىزغا
تايىنىپ ئۆزىڭىز ئۈچۈن بىر يېڭى
پۇرسەت يارىتىش جەريانى.
بۇنداق پۇرسەت يارىتىش يولى
ھەممە ئادەم ئۈچۈن ئوچۇق.
ئاخىرى قانداق بولۇشى پۈتۈنلەي
ئۆزىڭىزگە باغلىق. مەسىلەن،
مەن تېخى يېقىندا

www.meripet.com تــور بېــتىگە ئۇيغــۇرلار ئۆچــۈن شۆبىتــسىيىگە بېرىپ پۇلــسىز ئوقــۇش پۇرســتى توغرىسىدا بىــر ئۇچــۇر چىقىرىــپ قويــدۇم. ئەگەر ســىزنىڭ تولــۇق كۇرستىكى كەسپىڭىز بىئولــوگىيە، فىزىكا ياكى ماتېماتىكــا بولــۇپ، ئىنگلىــز تىلــــدىكى كەســپىي كىتـــــابلارنى ئوقـــــــۇپ چۈشىنەلەيدىغان، ھەمدە ئىنگلىــز تىلــــدا ئۆتــۈلگەن كەســپىي

دەرسلەرنى ئاڭلاپ چۈشىنەلەيدىغان بولسىڭىز، كېلەر يىلى 9-ئايدىن باشلاپ سىز شۋېتسىيىدە پۇلسىز ماگىستىرلىقتا ئوقۇيالايسىز. بۇ يولنى ئاشۇ دۆلەتكە بېرىپ، ناھايىتى ياخشى ئوقۇغان بىر ئۇيغۇر ئوقۇغۇچى ئاچتى. مەن ئاشۇ يەردىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلماقچى بولغان پروفېسسور بىلەن ئېلخەت

ئارقىلىق كۆرۈشتۇم. ھازىر ئۇ پروفېسسور شەرتى توشىدىغان ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنى ئېلىشقا تەييار بولۇپ تۇرۇۋاتىدۇ.

2) ئۆزىنگىز مۇستەقىل ئىش كۆرۈش مەسىلىسى. چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش ئىشىدا ھازىر نۇرغۇن ئوقۇغۇچىلار مەندىن ۋە چەت ئەلدە ئوقۇۋاتقان باشقا بىر قانچە ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلاردىن مەسلىھەت سوراۋاتىدۇ. بىزمۇ

قولمىزدىن كېلىشچە مەسلىھەت بېرىۋاتىمىز. لېكىن، بىزنىڭمۇ پۈتۈن كۈنلۈك خىزمىتىمىز ياكى ئوقۇشىمىز، ھەمدە خەۋەر ئالمىساق بولمايدىغان ئائىلىمىز ۋە پەرزەنتلىرىمىز بار بولغاچقا، بەزىدە يېتىشەلمەي قېلىۋاتىمىز. ھازىر ئىنتېرنېت بەك تەرەققىي قىلغان بولغاچقا، چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشقا ئائىت ھەممە ئۇچۇرلارنى ئىنتېرنېتتىن تاپقىلى

بولـــدۇ. مەســلەن، مەن چەت ئەلــگە چىقــىپ ئوقۇشــقا ئائىــت نۇرغـــــــۇن ئۇچـــــــۇرلارنى www.meripet.com غــا چىقىرىــپ قويدۇم. ئۇنىڭـدا بىـر خەنـزۇچە قوللانمىــۇ بــار. بــۇ قوللانمــا ئىنتــايىن مــۇكەممەل بولــۇپ، چەت ئەلــگە چىقــىپ ئوقۇمــاقچى بولغــان ھەر بىــر يــاش ئاشــۇ قوللانمىنى ئۆزىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بىلەن بىرلىكتە بىر قېتىم ئوقــۇپ

باقسا، ئۇنىڭ زور پايدىسى بولىدۇ. ئاڭلىسام بېيجىڭ قاتارلىق چوڭ شەھەرلەردىكى كىتابخانىلاردا كىتاب قىلىپ سېتىلىۋاتقان مۇشۇنىڭغا ئوخشاش چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش قوللانمىسىدىنمۇ بىر قانچىسى بار ئىكەن. بۇ كىتابلاردا نۇرغۇن تەجرىبە ـ ساۋاقلار خۇلاسىلەنگەن بولۇپ، ئەگەر سىزنىڭ چەتكە چىقىپ ئوقۇش ئىستىكىڭىز راست

بولسا، سىزدە مۇشۇنداق
كىتابتىن كەم دېگەندە بىرسى
بولۇشى كېرەك. ئەگەر سىزدە
ئۇنداق كىتابنى تېپىپ
سېتىۋېلىش ئىمكانىيىتىڭىز
بولمىسا، www.meripet.com
دىكى قوللانمىنى بېسىپ
چىقىرىۋېلىپ ئوقۇسىڭىزمۇ
بولىدۇ. مەرىپەت تور بېتىدە
ياۋروپادىكى ئوقۇش ياردەم پۇلى
بېرىش ئېھتىماللىقى بار

مەكتەپلەرنىڭ تىزىملىكى ۋە تور بەت ئادرېسى بار. ئامېرىكىدىكى مەكتەپلەرنى قانداق ئىزدەش ئۇسۇلى بار. ئۇيغۇرلار ئالالايدىغان بەزى ئوقۇش ياردەم پۇلىنىڭ ئۇچۇرلىرى بار. ھەمدە نۇرغۇن سوئال-جاۋابلار بار. مەن ئۇ تور بېتىگە يېڭى ئۇچۇر بولسىلا دەرھال چىقىرىپ تۇرىمەن. چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشتىن ئىبارەت بىر غايىگە

ھەقىقىي تۆردە يەتمەكچى بولغان ھەر بىر ئۇيغۇر ياش ئالدى بىلەن ئىنتېرنېتتىن ئۆزى تولۇق پايدىلىنىشنى ئۆگىنىۋېلىشى كېرەك. بۇنىڭغا ئاتا-ئانىلارمۇ يېقىندىن ياردەمدە بولۇشى كېرەك. بۇ سىزگە قويۇلغان ئەڭ ئاددىي بىر تەلەپ. ئەگەر سىز ئىنتېرنېتتىن ئۆزىڭىزگە لازىم ئۇچۇرلارنى تېپىشقا ئېرىنىپ، ياكى ئۇنداق قىلىش

خوشىياقماي، ھەر بىر ئىش توغرىسىدا بىزگە ئېيتىپ يازسىڭىز، ياخشى بولمايدۇ. سىز باشقىلارنىمۇ ئويلاپ قويىسىڭىز بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سىزنىڭ ئىشىڭىزغا ھەممىدىن بەك كۆيۈنىدىغان كىشى سىز ئۆزىڭىز. شۇڭا سىز ئىمكان قەدەر ھەممە ئىشنى ئۆزىڭىز قىلىشقا تىرىشىشىڭىز كېرەك. بۇ خىل ئىقتىدار چەت ئەلدە پۈت تىرەپ

تۇرۇش ئۆچۈنمۇ ئىنتايىن مۇھىم. ئەگەر ئۆزىڭىز تىرىشىپ بىقىپ، پەقەت ھەل قىلالمىغان مەسىلىلەر بولسا، بىزگە ئېلخەت يازسىڭىز، بىز قولىمىزدىن كېلىشىچە مەسىلىھەتتە بولىمىز.

بەزى ياشلار كەلگۈسىدە چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشنى ئاسانراق قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئالىي مەكتەپ كەسپى ئۈچۈن ئىنگلىز تىلى ياكى ياۋروپا ئەللىرىنىڭ

تىلىدىن بىرنى تاللاپ ئوقۇيدۇ. چەت ئەل تىلى ئۇيغۇر دىيارى ياكى جۇڭگودا بىر كەسىپ بولالايدۇ. لېكىن ئۇنى ئاشۇ تىلنى ئىشلىتىدىغان دۆلەتنىڭ ئۆزىدە بىر كەسىپ قىلىپ جان بېقىش ئانچە ئاسان ئەمەس. مەن بىلىدىغان بىر قىسىم ئۇيغۇرلار چەت ئەلگە چىققاندىن كېيىن يېڭىۋاشتىن باشقا بىر كەسىپنى ئۆگىنىشكە مەجبۇرى

بولدى. شۇڭا ئەگەر سىز
كەلگۈسىدە چەت ئەلدە تۇرۇپ
قالماقچى بولسىڭىز، ۋەتەندە
ئەڭ ياخشىسى بىر مەخسۇس
كەسپنى ئوقۇڭ. چەت ئەلدە
ياشايدىغانلار ئۆچۈن چەت ئەل
تىلى بىر قورال بولۇپ، ئۇنى
كەسپ قىلىش ئۆچۈن يەرلىك
مىللەتتىن كېلىپ چىققان كىشىلەر
بىلەن رىقابەتلىشىشكە توغرا
كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، تىل

ئوقۇشدا ئوقۇش ياردەم پۇلغا ئېرىشىش ئىنتايىن قىيىن.

مۇۋاپىق كەسپ تاللاشنىڭ قەدەم - باسقۇچلىرى

مەن يۇقىرىدىمۇ ئېيتىپ ئۆتكەندەك، ئۆزىڭىز رازى بولغۇدەك بىر كەسپنى تاللاپ چىقىش بىر ئىنتايىن مۇرەككەپ جەريان بولۇپ، ئۇ سىزدىن بىر قانچە يىللىق، ھازىرقى رىياللىققا ماسلاشقان ئىزدىنىش ۋە

تىرىشچانلىقنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ مەن سىزگە تۆۋەندىكى ئۇسۇلنى بىر تەكلىپ تەرىقىسىدە سۇنماقچىمەن:
(1) يۇقىرىقى 5 كاتېگورىيىدىن سىز ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم بولغان ئۈچىنى تاللاڭ. كۆپىنچە كىشىلەر 1، 2ـ ۋە 3ـنى تاللايدۇ.
(2) ئۇلارنىڭ ھەر بىرسىنىڭ ئاستىغا سىز ئەڭ مۇھىم دەپ

ئويلىغان كەسپلەرنى تىزىپ چىقىڭ. ھەر بىر كاتېگورىيىدىكى كەسپتىن ئەڭ كۆپ بولغاندا 10، ئەڭ ئاز بولغاندا بەشى بولسۇن.

(3) ھەر بىر كاتېگورىيىدىكى كەسپ ئىچىدىن، سىز ئەڭ ياقتۇرمايدىغانلىرىنى بىر- بىرلەپ ئۆچۈرۈپ مېڭىڭ. يەنى، 1- دىن بىرنى، 2- دىن بىرنى، ئاندىن 3- دىن بىرنى ئۆچۈرۈڭ. ئۇنىڭدىن كېيىن بۇ جەرياننى

يەنە تەكرارلاڭ. مۇشۇنداق قىلىپ ئەڭ ئاخىرىدا ھەر كاتېگورىيىدىن پەقەت بىرلا كەسىپ قالىسۇن. شۇنداقتا ئەڭ ئاخىرىدا قولىڭىزدا 3لا كەسىپ قالىدۇ.

(4) ئەگەر يۇقىرىقى ئەڭ ئاخىرىغىچە ساقلىنىپ قالغان 3 كەسىپ ئوخشاش بىر كەسىپ بولسا، سىزنىڭ تاللايدىغىنىڭىز ئاشۇ بولسۇن. ئەگەر ئۇ ئۈچى

باشقا ـ باشقا كەسپ بولسا، سىز ئۇلارنى بىرلەشتۈرۈپ، يېڭى بىر كەسپ تۈزۈپ چىقىڭ. مەسىلەن، سىزنىڭ ئەڭ قىزىقىدىغان (1 ـ كاتېگورىيىدىكى) كەسپ ماتېماتىكا، سىز ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان (2 ـ كاتېگورىيىدىكى) كەسپ باشقىلارغا دەرس ئۆتۈش، سىز ئۈچۈن مىللەتكە ئەڭ قىممىتى بار (3 ـ كاتېگورىيىدىكى) كەسپ

ياش ـ ئۆسمۈرلەرنى ئوبدان تەربىيلەش بولسۇن. ئۇنداقتا سىز بىر باشلانغۇچ ياكى ئوتتۇرا مەكتەپكە ماتېماتىكا ئوقۇتقۇچىسى بولۇڭ. يەنە بىر مىسال: سىز ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان كەسپ ناخشا ئېيتىش، سىز ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان كەسپ تەشكىللەش ۋە باشقۇرۇش، سىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا مىللەت ئۈچۈن ئەڭ

قىممىتى بار ئىش ئۇيغۇرلارنىڭ ناخشا، ئۇسۇل ۋە مۇزىكىلىرىنى سىرتقى دۇنياغا تېخمۇ ياخشى تونۇتۇش بولسۇن. ئەمما سىزنىڭ ئاۋازىڭىز ياخشى ئەمەس بولغاچقا، بىر ناخشىچى بولالمايدىكەنسىز. ئۇنداقتا سىز بىر سەنئەت ئۆمىكىگە خىزمەتكە كىرىپ، سەھنە لايىھەلەش، سەھنە تەييارلاش ۋە سەھنە باشقۇرۇشقا مەسئۇل خادىم بولۇپ

ئىشلەڭ. ھەمدە كەلگۈسىدە ئاشۇ ئۆمەككە چوڭ باشلىق بولۇش ئۈچۈن تىرىشىڭ.

نۇرغۇن كىشىلەر ياش ۋاقتىدا 1 ـ ۋە 2 ـ كاتېگورىيىدىكى كەسىپنى بەكرەك ئويلىشىدۇ. يېشىنىڭ چوڭ بولۇشىغا ئەگىشىپ، 3 ـ كاتېگورىيىدىكى كەسىپكە بەكرەك بېرىلىدۇ. ئۇيغۇر دىيارىدا ئۆز ھاياتىنى مۇشۇنداق كەسپىي باسقۇچلار بىلەن

ئۆتكۈزگەنلەر ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، مەن ئۇلارنى بىرمۇ-بىر تىزىپ ئولتۇرمايمەن. ئۆزۈمنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى ئېلىپ ئېيتسام، مېنىڭ JPL دە ھازىر شۇغۇللىنىۋاتقان كەسپىم مەن ئۈچۈن ئەڭ قىزىقارلىق ۋە مەن ئەڭ ياخشى قىلالايدىغان كەسپ. مەن ھازىر قوشۇمچە قىلىۋاتقان، ۋەتەندىكى ياشلارغا مەسلىھەت بېرىش، ئۇلارنى

مۇشۇنداق يازمىلىرىم ئارقىلىق
بىر قىسىم يېڭى ئۇچۇرلار ۋە
يېڭى بىلىملەر بىلەن تەمىنلەش،
ھەمدە چەت ئەلگە چىقىپ
ئوقۇماقچى بولغانلارغا ئازراق
ياردەمدە بولۇش بولسا مەن
ئۈچۈن ئەڭ قىممىتى بار، ئۆزۈم
ئىنتايىن قىزىقىدىغان ھەمدە ئۇ
جەھەتتە مەن ئازراق
قابىلىيەتكىمۇ ئىگە بىر ئىش.
يەنى، مەن ئۆزۈمنىڭ JPL

دىكى خىزمىتى ئارقىلىق تولدۇرالمىغان «مىللەتكە بولغان قىممەت»نى يۇقىرىقىدەك قوشۇمچە ئىشلار بىلەن تولدۇرىۋاتىمەن.

ئاتا ـ ئانىلارنىڭ رولى

مەن يۇقىرىقى كەسپنىڭ 6 كاتېگورىيىسى ئىچىگە «ئاتا ـ ئانىڭىز ياخشى كۆرىدىغان كەسپ» دېگەننى كىرگۈزمىدىم. بۇنىڭ سەۋەبى، بەزى چاغلاردا

ئاتا ـ ئانا ياكى دوستلار تاللاپ بەرگەن كەسپكە سىز قىزىقمىغان ۋە ئۇنىڭدا سىز مۇۋەپپەقىيەتلىك بولالمىغان بولسىڭىز، بەزى ۋاقىتلاردا ئۆزىڭىز تاللىغان كەسپ سىزنى بەختسىز قىلىپ قويىدۇ. ئادەم ئۆزى تاللىغان يول بىلەن مېڭىپ، بەزى ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىسىمۇ، ئۇ ئۆزى تاللىغان يول بولغاچقا، يامان ئاقىۋەتكە

چىداپ، يەنە مەلۇم دەرىجىدە خۇشال ياشاپ كېتىۋېرىدۇ. لېكىن، باشقىلار تاللاپ بەرگەن يول بىلەن مېڭىپ ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىسا، باشقىلاردىنمۇ قاتتىق رەنجىپ، ئۆز ئىچىدىمۇ قاتتىق ئازابلىنىپ كېتىدۇ. ئامېرىكىنىڭ ئۆلچىمى بويىچە ئېيتقاندا، ئەگەر بىر ئاتا ـ ئانا بالىسىنى مەلۇم بىر كەسىپنى تاللاشقا مەجبۇرلىسا، ئۇ كەسىپنى بالىسى ئۈچۈن ئۆزى

قىلىپ بېرىشى كېرەك. ئۇيغۇرلارنىڭ ئائىلە قىممەت قارىشى باشقا مىللەتلەرنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ. شۇڭا يۇقىرىقىدەك ئۆلچەمنى ئۇيغۇرلارغا ئەينەن ئىشلەتكىلى بولمايدۇ. لېكىن، بۇ يەردىكى ئەڭ مۇھىم مەسىلە، ھەرگىز ئاتا ـ ئانىغا پايدىلىق بولۇش ـ بولماسلىقى بىر كەسپنى تاللاشنىڭ ئۆلچىمى بولماسلىقى كېرەك. ئۇ كەسپنى قىلىدىغان

كىشى بالا بولغاندىكىن، ئۇ كەسپ چوقۇم بالىغا پايدىلىق بولۇشى كېرەك. غەربنىڭ ئۆلچىمى بويىچە ئېيتقاندا، بالىنى ساغلام ۋە ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە ئىقتىدارلىق قىلىپ چوڭ قىلىش ئاتا ـ ئانىنىڭ مەجبۇرىيىتى. لېكىن، بۇنىڭلىق بىلەن بالا ئاتا ـ ئانىنىڭ بىر مۈلكىگە ئايلىنىپ قالمايدۇ. بالا 18 ياشقا كىرگەندىن كېيىن

جەمئىيەتنىڭ بىر مۇستەقىل ئەزاسىغا ئايلىنىدۇ. شۇڭلاشقا ئاتا ـ ئانىنىڭ بالىسى ئۈچۈن چىقىرىلىدىغان ھەممە قارارلارنى ئۆز قولىغا ئېلىۋېلىشىغا يول قويۇلمايدۇ. بۇ جەھەتتىمۇ ئۇيغۇرلارنىڭ قىممەت قارىشى غەربنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ. شۇڭلاشقا، بۇ جەھەتتە ئۇيغۇرلارنىڭ قانداق قىلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا مېنىڭ

بۇنىڭدىن كۆپ بىر نەرسە دېگۈم يوق. لېكىن، مېنىڭ ھەر بىر ئاتا ـ ئانىدىن ئۈمىد قىلىدىغىنىم، سىز بالىڭىزغا ئۆمۈر ـ بويى باقتۇەندى بولالمايسىز. كۆپىنچە ۋاقىتتا سىز بالىڭىزدىن بۇرۇن كېتىپ قالىسىز. ئۇنىڭدىن كېيىن بالىڭىز ئۆز كۈنىنى ئۆزى ئالمىسا بولمايدۇ. شۇڭا چوڭ ـ چوڭ ئىشلارنى (كەسىپ تاللاشمۇ شۇنىڭ ئىچىدە) قارار قىلغاندا،

سىز ئۆزىڭىزنىڭ بەختىنى ئەمەس، بالىڭىزنىڭ بەختىنى ئويلاڭ. ئەگەر سىز بالىڭىزنى چوڭ قىلىش جەريانىدا نۇرغۇن ئىغىر بەدەللەرنى، ياكى ئادەتتىن تاشقىرى بەدەللەرنى تۆلىگەن بولسىڭىز، ئۇ سىز ئۆزىڭىز تاللىغان يول. سىزنى ئۇنداق قىلىشقا بالىڭىز مەجبۇرلىغان ئەمەس. ئەگەر سىز ئۆزىڭىز تۆلىگەن بەدەلنى دەسمايە

قىلىپ، ھەممە ئىشتا بالىغىزدىن سىزنىڭ ئۆز ئىرادىڭىز بويىچە ئىش قىلىشنى تەلەپ قىلسىڭىز، ئۇ بىر ئادالەتسىزلىك بولىدۇ.

بىر ئۆسمۈرنىڭ ئۆسۈپ ـ يېتىلىش جەريانىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىدا ئاتا ـ ئانا ئىنتايىن چوڭ رول ئوينايدۇ. بىر قىسىم ئىلمىي تەتقىقات نەتىجىسىگە ئاساسلانغاندا، ئاتا ـ ئانىسى يېقىندىن ياردەم

بېرىدىغان ۋە يۇقىرى تەلەپ قويىدىغان ئائىلىدە چوڭ بولغان بالىنىڭ مەكتەپتىكى ئوقۇش نەتىجىسىمۇ ياخشى ۋە ئۆگىنىشكە بولغان قىزىقىشىمۇ يۇقىرى بولىدۇ. ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئوتتۇرا مەكتەپلەردە «كەسپ مەسلىھەتچىسى» يوق. ئالىي مەكتەپلەردە بولسا «كەسپ مەركىزى» يوق. شۇنداق بولغاچقا، بۇ

جەھەتتىكى ۋەزىپىلەرنى كۆپىنچە
ئەھۋالدا ئاتا ـ ئانىلار ئۆز
ئۈستىگە ئېلىشقا توغرا كېلىدۇ.
ئەمەلىيەتتىمۇ ئاتا ـ ئانىلارنىڭ
باش تارتسا بولمايدىغان بىر
بۇرچى، كىچىك ۋاقتىدىن
تارتىپلا بالىسىنىڭ قانداق
ئالاھىدىلىكى بارلىقىنى، نېمە
تالانتى ۋە ئالاھىدە ئىقتىدارى
بارلىقىنى ئەستايىدىل ۋە ئىنچىك
تۈردە كۆزىتىش ۋە بايقاش.

ھەمدە شۇ ئاساستا بالىسىنى ئۆز ئىقتىدارلىرى ۋە تالانتىنى تېخىمۇ تەرەققىــي قىلدۇرۇشــقا، شــۇ ساھەدىكى بىرەر كەسپكە بولغان قىزىقىــشىنى يېتىلدۈرۈشــكە يېتەكلەش.

بىــر خىــزمەت كەســپىگە بىــر قــانچە ئــالىي مەكــتەپ كەســپى ئــارقىلىق ئېرىــشكىلى بولىــدۇ. شــۇنداقلا ئــالىي مەكتەپــتە ئوخــشىمىغان كەسپتە ئوقۇغــان

بىر قانچە كىشىلەرمۇ ئوخشاش بىر خىزمەت كەسپىدە ئىشلىيەلەيدۇ. ئەگەر سىزنىڭ بالىڭىز مەلۇم بىر خىزمەت كەسپىگە قىزىقىدىغان بولۇپ، كەلگۈسىدە ئاشۇ كەسپتە خىزمەت تېپىش ئۈچۈن ئالىي مەكتەپ كەسپىدىن قايسىسىنى تاللىشنى بىلەلمەي قالسا، سىز ئاشۇ خىزمەت كەسپى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ئادەملەردىن

بىر ـ ئىككىنى تېپىپ، بالىكىزنى شۇلار بىلەن كۆرۈشتۈرۈك. شۇ ئارقىلىق بالىكىزغا ئۇ كىشىلەرنىڭ ئالىي مەكتەپتە قايسى كەسىپتە ئوقۇغانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بېرىڭ. ئۇيغۇر دىيارىدىكى خېلى كۆپ كىشىلەر ئۆچۈن يۇقىرىقىدەك قىلىش ئىمكانىيىتى يوق. مېنىڭ بۇ يەردە تەكلىپ تەرىقىسىدە ئوتتۇرىغا قويىغىنىم پەقەت

شۇنداق قىلىش ئىمكانىيىتى بارلارغا قارىتىلغان.

بىز قانداق قىلدۇق ؟

مېنىڭ قىزىم دىلنارە باشلانغۇچ 1-سىنىپتا ئوقۇۋاتقاندا، ھېسابقا ئىنتايىن ئۇستا بولۇپ، ئايالىم جۇڭگونىڭ دەرسلىك كىتابلىرىنى ئەكەلدۈرۈپ، بۇ 1-سىنىپ ئوقۇغۇچىسىغا 2-ۋە 3-يىللىقنىڭ ھېسابلىرىنى

ئىشلىگۈزدى. شۇڭا دىلنارە باشلانغۇچنىڭ دەسلەپكى بىر قانچە يىللىرىنى ھېسابقا ناھايىتى ئۇستا ئوقۇغۇچى قاتاردا ئۆتكۈزدى. ئۇنىڭ تالانتىنى بايقاش ئۈچۈن، دىلنارە باشلانغۇچتا ئوقۇۋاتقاندا، بىز ئۇنى گىمناستىكىغا بەردۇق. ئۆيگە كونا پىئانىنودىن بىرنى ئېلىپ، ئائىلە ئوقۇتقۇچىسىدىن بىرنى ياللاپ، 3 يىلدەك ۋاقىت

پىئانىنو ئۆگەتتۇق. ئوتتۇرا مەكتەپكە كىرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئۆز تەلپى بويىچە، دىلنارەنى بىر 2 ئايلىق كىنو ئارتىسى يېتىشتۈرىدىغان مەخسۇس كۇرستا ئوقۇتتۇق. دىلنارە ئۆز مەكتىپىدە يەنە مەكتەپ ئۇسۇل ئەترىتى ۋە مەكتەپ سۇ ئۈزۈش ئەترىتى قاتارلىقلارغىمۇ قاتنىشىپ باقتى. ئۇ 13 ياشقا كىرگەندە ئۆزى

ئىزدەپ، مەكتەپتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بالا باقىدىغان ئىشتىن بىرنى تاپتى. شۇ ئىشلىگەنچە قۇشۇمچە ئىشلەشنى زادىلا توختاتماي، ئۆزىنىڭ پارچە ـ پۇرات خەجلەيدىغان پۇلنى ئۆزى ئىشلەپ تېپىپ ماڭدى. تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگۈچە، ئۇ پۇل مۇئامىلىسىگە خېلى پۇختا بولۇپ قالدى. ھەمدە ئۆزىنىڭ ئىقتىساد

كەسپكە قىزىقىدىغانلىقىنى بايقىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزى تولۇق كۇرۇستا ئىقتىساد (ئىنگلىزچە «finance»)نى ئاساسلىق كەسپ، بوغالتىرلىق (ئىنگلىزچە «accounting»)نى قوشۇمچە كەسپ قىلىپ ئوقۇشنى قارار قىلدى. بىر مەزگىل ئوقۇغاندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنىڭ بوغالتىرلىق كەسپكە ئانچە قىزىقمايدىغانلىقىنى بايقاپ،

پەقەت ئىقتىساد كەسپىنىلا
ئوقۇش قارارىغا كەلدى. ھازىر ئۇ
ئاشۇ كەسپىنى ئوقۇۋاتقان
بولۇپ، خۇدايىم بۇيرۇسا بۇ
يىلنىڭ ئاخىرىدا ئوقۇش
پۈتتۈرىدۇ.

مېنىڭ ئوغلۇم دىلشات 1-
سىنىپتىن تارتىپ ئالاھىدە ياخشى
ئوقۇپ كەلدى. ئوتتۇرا
مەكتەپكە چىققاندىن كېيىن، ئۇ
تېببىي پەن، ئىجتىمائىي پەن،

رەسىمچىلىك، تەنتەربىيە ۋە تەشكىللەش قاتارلىق ھەممە جەھەتلەردە تېخىمۇ كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇ دەسلەپتە مېنىڭ تەشەببۇسۇمغا ماقۇل بولۇپ، ئۆزىنى تېببىي پەن ۋە ئىنژېنېرلىق ساھەسىدە بەكرەك تەرەققىي قىلدۇرۇپ، كەلگۈسىدە ئاشۇ كەسپىنىڭ بىرسىدە ئوقۇيدىغان بولدى. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن

بولسا، مەن ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان، ئامېرىكىدا يۇقىرى تېخنولوگىيە شىركىتىدىن بىرنى قۇرۇش غايىسى ئۈچۈن تىرىشىدىغان بولدى. شۇڭا ئۇ ئۆزى 2800 دوللارلىق كومپيۇتېردىن بىرنى قۇراشتۇرۇپ، شۇنىڭدىن كېيىنلا بىر كومپيۇتېر رېمونت قىلىدىغان ۋە كومپيۇتېر ساتىدىغان شىركەتتىن بىرسىگە كىرىپ، بىر

يىلدىن ئارتۇق ئىشلىدى. شۇ
جەرياندا ئۇنىڭ بىر تارىخ
ئوقۇتقۇچىسى ئۇنىڭغا زور
دەرىجىدە تەسىر كۆرسەتتى. ئۇ
ئوقۇتقۇچى ئامېرىكىدىكى دۇنياغا
مەشھۇر دىسنېي باغچىسىنىڭ بىر
چوڭ مىلياردېر ئەمەلدارىنىڭ
ئوغلى بولۇپ، دادىسىنىڭ
«ياخشى ئوقۇپ، ئادۋوكات
بول» دېگەن گېپىنى ئاڭلىماپتۇ.
بالىلارغا ئامراق، ھەمدە بىر

ئاددىي لېكىن خۇشال ھاياتنى ياقتۇرىدىغان بولغاچقا، ئوغلۇمنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپكە مۇئەللىم بولغان ئىكەن. ئۇ كىشى ئىنتايىن ئەقىللىق ۋە بىلىملىك بولۇپ، ئوقۇغۇچىلارغا ھەدېسىلا ئامېرىكا سىياسىتى ۋە خەلقئارا سىياسەت توغرىسىدا بىلىم بېرىپتۇ. ئوغلۇم ئاشۇ ئوقۇتقۇچىنىڭ تەسىرى بىلەن بىراقلا خەلقئارا سىياسەتكە

قىزىقىدىغان بولۇپ قالدى. ھەر كۈنى مەن بىلەن ئوخشاش گېزىت ئوقۇيدىغان، ئىنتېرنېتتىكى مۇھىم خەۋەرلەرنى بىرنىمۇ قويماي ئوقۇيدىغان بولۇپ قالدى. ھەمدە كەلگۈسىدە سىياسەت بىلەن شۇغۇللىنىپ، ئامېرىكا ھۆكۈمىتىدە بىر پارلامېنت ئەزاسى بولۇشقا تىرىشىدىغان بولدى. ئۇنىڭ ئۆزگە

ئىشەنچىسى ئىنتايىن كۈچلۈك ئىدى. بىر كۈنى ئۇ ماڭا ھەتتا: «دادا، ئەگەر مەن ئامېرىكىدا تۇغۇلغان بولسام، كەلگۈسىدە چوقۇم ئامېرىكىغا پرېزىدېنت بولۇشقا تىرىشىپ باقاتتىم»، دېدى (ئامېرىكىغا پرېزىدېنت بولۇش ئۈچۈن، ئۇ كىشى چوقۇم ئامېرىكىدا تۇغۇلغان بولۇشى كېرەك). بۇ يىل 1-ئايدىن باشلاپ ئۇ بىز ئولتۇرۇشلۇق

شەھەرنىڭ شەھەر باشلىقى
ئىشخانىسىغا بىر ئوقۇغۇچى
خىزمەتچى بولۇپ ئىشقا كىردى.
ئۇ يەردە تېلېفون ئېلىش،
ھۆججەت - ماتېرىياللارنى
باشقۇرۇشتىن سىرت، ئۇ يەنە
بەزى مۇھىم يىغىنلارغىمۇ
قاتناشتى. ھەر كۈنى بىر خىل
كىيىم كىيىپ، گالستۇك تاقاپ،
ئۆزىمۇ خۇددى بىر باشلىقتەك
ئىشقا بېرىپ يۇردى. مۇشۇ

جەرياندا ئۇ ئۆزىنىڭ باشقىلارنىڭ قولىدا ئىشلەشنى ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىنى، بىر گۇرۇپپا ئادەمنى باشقۇرۇپ ئىشلەشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى بايقىدى. قارارى پۈتۈنلەي پىشمىغان بولغاچقا، ئۇ ئالىي مەكتەپ كەسپىنى تاللىغاندا، دەسلەپتە پۈتۈنلەي كومپيۇتېر ئىنژېنېرلىقى كەسپىنى تاللىدى. كېيىن سىياسەت بىلەن

شۇغۇللىنىپ، پارلامېنت ئەزاسى بولۇش ئۈچۈن، بىرەر ھەربىي مەكتەپتە ئوقۇسا ياخشى بولىدىكەن، دەپ ئاڭلاپ، ئامېرىكىنىڭ دۇنياغا داڭلىق بولغان «غەربىي نۇقتا»دىكى «ئامېرىكا ھەربىي ئىشلار ئاكادېمىيىسى» (ئىنگلىزچە «United States Military Academiy at West Point») دېگەن مەكتەپكە ئىلتىماس قىلدى.

(بۇ مەكتەپ ئامېرىكا ۋە دۇنيا بويىچە ئەڭ داڭلىق ھەربىي مەكتەپ بولۇپ، ئامېرىكا تارىخىدىكى نۇرغۇنلىغان مەشھۇر گېنېراللار ۋە پرېزدېنتلار مۇشۇ مەكتەپتە ئوقۇغان (بۇ مەكتەپكە كىرىش ئىنتايىن قىيىن بولۇپ، ئۇ مەكتەپتىن ئادەم كېلىپ، دىلشات بىلەن 3 قېتىم سۆزلەشتى. ئۇنىڭدىن 2 قېتىم تەنتەربىيە تۈرلىرى بويىچە

ئىمتىھان ئالدى. دىلشات مەكتەپ يېنىك ئاتلېتىكا ئەترىتىنىڭ باشلىقى بولۇپ، غەربىي نۇقتىنىڭ ئىمتىھانلىرىدىن ئوڭۇشلۇق ئۆتۈش ئۈچۈن ھەر كۈنى 19 كىلومېتىر يۈگۈرۈشنى داۋاملاشتۇرغىلى خېلى ئۇزۇن بولۇپ قالغان ئىدى. بۇ ئۆتكەللەردىن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن، بۇ مەكتەپكە كىرىدىغانلارنى شۇ ئوقۇغۇچى

تۇرۇشلۇق رايوننىڭ پارلامېنت ئەزاسى بىۋاستە تاللاپ بەرمىسە بولمايدىكەن. بىزنىڭ رايوندىن ئۇ مەكتەپكە 15 تەك ئوقۇغۇچى ئىلتىماس قىلغان بولۇپ، بىزنىڭ پارلامېنت ئەزاسى ۋە ئۇنىڭ بىر گۇرۇپپا ئادەملىرىنىڭ قاتتىق تاللىشى نەتىجىسىدە، دىلشات ئەڭ ئاخىرى ئۆتۈپ چىقىپ، غەربىي نۇقتا ھەربىي مەكتىپىگە قوبۇل

قىلىندى(تۆۋەندىكى ئۇقۇشقا قوبۇل قىلىش چاقىرىقىغا قاراڭ). 2007 ـ يىلى 18 ـ مارت كۈنى، غەربىي نۇقتىنىڭ لوس ئانژېلىس رايونىدىكى مەكتەپداشلار جەمئىيىتىنىڭ بىر يىغىلىشى بولدى. ئۇنىڭغا تەكلىپ بويىچە دىلشات بىلەن ئىككىمىز 100 كىلومېتىر ئارىلىقتا ماشىنا ھەيدەپ باردۇق. بۇ پائالىيەتكە ئىراقتىن ئەمدىلا

قايتىپ كەلگەن بىر چوڭ گېنېرالمۇ قاتناشتى. بۇ جەمئىيەتنىڭ باشلىقى «سىلەر غەربىي نۇقتىدا ئوقۇساڭلار بىر يېڭى تارىخ يارىتىپلا قالماي، بەلكى ئاشۇ يېڭى تارىخنىڭ بىر قىسمى بولۇپ قالىسىلەر»، دېدى. بۇ پائالىيەت جەريانىدا بىز بۇرۇن ئاشۇ مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، ھەربىي ئىچىدە 5 يىل ئىشلەش بۇرچىنى ئادا

قىلىپ، ئادەتتىكى كەسپكە ئالماشقان كىشىلەر، ھازىر باللىرى ئاشۇ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئاتا ـ ئانىلار، ھازىر ئاشۇ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلار، ھەممە دىلشات بىلەن بىر قاتاردا ئاشۇ مەكتەپكە قوبۇل قىلىنغان يېڭى ئوقۇغۇچىلار بىلەن كۆرۈشۈپ پاراڭلاشتۇق. شۇ جەرياندا دىلشات ئۇ مەكتەپتە ئەڭ مۇھىم

ئورۇنغا قويۇلىدىغىنى كەسىپ ئەمەس، ھەربىي تەلىم ـ تەربىيە ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ بىر كەسپتىمۇ يۇقىرى پەللىگە چىقىش ئارزۇسى بولغاچقا، بۇ مەكتەپتىن سەل سوۋۇپ قالدى. 2007 ـ يىلى 4 ـ ئايدا، دىلشاتنى قوبۇل قىلغان يەنە بىر مەكتەپ، كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بېركېلىي شۆبىسى لوس ئانژېلىس

رايونىدىن قوبۇل قىلغان
ئوقۇغۇچىلارغا بىر يىغىلىش
قىلدى. ئۇنىڭغا دىلشات،
ئامانگۈل ۋە مەن ئۈچىمىز
باردۇق. 5 ـ ئايدا شىمالىي
كالىفورنىيىدىكى بۇ مەكتەپنىڭ
ئۆزىدە مەكتەپنى تونۇشتۇرۇش
پائالىيىتىدىن يەنە بىرسى
بولدى. بىز ئۇنىڭغىمۇ 500
كىلومېتىر ئارىلىقتا ماشىنا
ھەيدەپ باردۇق. شۇنىڭدىن

كېيىن دىلشات غەربىي نۇقتىدىن پۈتۈنلەي ۋاز كېچىپ، بېركېلىيدىكى كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنى تاللىدى. غەربىي نۇقتىدىكى ئوقۇش پۈتۈنلەي ھەقسىز بولۇپ، ئۇنىڭدىن باشقا دىلشاتقا ھەر ئايدا مىڭ دوللاردىن مائاش بېرەتتى. بۇنىڭدىن سىرت، ئەگەر دىلشات غەربىي نۇقتىغا بارغان بولسا، ئۇنىڭغا ئامېرىكىنىڭ دۆلەت

بىخەتەرلىك ئىدارىسى يىلىغا 10 مىڭ دوللاردەك ئوقۇش مۇكاپاتى پۇلىمۇ بېرىدىغان بولغان ئىدى. لېكىن ئۇ ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىن ۋاز كېچىپ، يىلىغا بىرىدىن 30 مىڭ دوللاردەك چىقىم بولىدىغان كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بېركېلىي شۆبىسىنى تاللىدى. ئۇ ھازىر كومپيۇتېر ئىنژېنېرلىقى كەسپىدە ئوقۇۋاتىدۇ. لېكىن، بىر يىللىق ئوقۇشتىن كېيىن، ئۇ ئۆز

كەسپىنى ئىگىلىك باشقۇرۇش
كەسپىگە ئۆزگەرتمەكچى
بولۇۋاتىدۇ. مەن ئۇنىڭغا
مىللەتكە بولغان قىممىتى
جەھەتتىن غەربىي نۇقتا ئەڭ
يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدىغانلىقىنى
خېلى كۆپ چۈشەندۈرگەن
ئىدىم. لېكىن دىلشات ھازىر
ئىگىلىك باشقۇرۇش كەسپىدە
ئوقۇسا تېخىمۇ چوڭ قىممەت
يارىتالايدىغانلىقىغا ئۆزىنىڭ زور

ئىشەنچىسى بار. بىزمۇ ئۇنىڭ ئۆزى تاللىغان يولىنى قوللاپ كەلدۇق. دىلشات توغرىسىدا بىلىك تور بېتىدە بىر قىسىم قوشۇمچە ئۇچۇرلار بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئادرېسى:

http://www.bilik.cn/bbs/viewthread.php?tid=13065&extra=page%3D2

ئاخىرقى سۆز

يېقىنقى بىر قانچە ئاينىڭ

مابەيندە، مەن بىر قىسم ياشلاردىن ئۆزى ئۇچۇن بىر مۇۋاپىق كەسپ تاللاش ئىشىدا ياردەم سوراپ يازغان ئېلخەتلەرنى تاپشۇرۇپ ئالدىم. بەزىلىرىنىڭ خېتى ناھايىتى ئۇزۇن بولۇپ، ئۇلار خەتلىرىدە ئۆزلىرىنىڭ بۇرۇنقى ئارقا كۆرۈنۈشى جەھەتتە ئىمكان قەدەر تولۇق مەلۇمات بېرىشكە تىرىشقان. گەرچە مەن ئۇلارنىڭ

كۆڭلىنى تولۇق چۈشەنسەمۇ، ئۇلارغا پەقەت كەسپ تاللاشتا نىملەرگە دىققەت قىلىشنى كۆرسىتىپ بېرەلەيمەن، ئۇلار ئۈچۈن ھەرگىزمۇ كەسپ تاللاپ بەرمىدىم. مەن ئۇلارنىڭ كەلگۈسىگە مەسئۇل بولالمىسام، ئۇلارغا كەسپ تاللاپ بەرسەم ھەرگىزمۇ بولمايتتى. ئاشۇنداق ياشلارغا بىر ئاز پايدىسى بولسۇن، دەپ ئۇشبۇ يازمىنى

تەييارلىدىم. تولۇق ئوتتۇرىنى تېخى پۈتتۈرمىگەن بىر ياشقا نىسبەتەن ئۆزى ئۈچۈن بىر مۇۋاپىق كەسىپ تاللاش بىر ناھايىتى قىيىن ئىش. بۇ ئىشنى ياخشى قىلىشتا ئاتا ـ ئانىلار ئىنتايىن چوڭ رول ئوينىيالايدۇ. شۇڭا ھەر بىر ئاتا ـ ئانىلارنىڭ بۇ ئىشتا ئۆز بۇرچىنى تولۇق ئادا قىلىشنى ئۈمىد قىلىمەن. شۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە، ھەر بىر ئاتا ـ

ئانىنىڭ ئۆز پەرزەنتى ئۈچۈن ھەر بىر قارارنى ئۆزلىرى چىقىرىپ بەرمەسلىكىنى سورايمەن. ئومۇمىيۈزلۈك قىلىپ ئېيتقاندا، ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ مۇھىم ئىشلاردا ئۆزلىرى قارار چىقىرىش ئىقتىدارى ئىنتايىن تۆۋەن ئىكەن. مەن بۇ ئىشنى ۋەتەندىكى ياشلار بىلەن ئېلىخەت ئارقىلىق ئالاقىلىشىش جەريانىدا ئىنتايىن چوڭقۇر ھېس قىلدىم.

بۇنداق ئەھۋالنىڭ مەۋجۇد بولۇشى ئۇيغۇر ئاتا ـ ئانىلىرىنىڭ بالا تەربىيىلەش ئۇسۇلى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك. مەن بۇرۇنمۇ ئېيتىپ ئۆتكەندەك، ئەگەر سىز بالىڭىزنىڭ ھەممە ئىشلىرىنى قىلىپ بەرسىڭىز، ئۇ ھەرگىز بالىڭىزغا نىسبەتەن كۆيۈنۈش بولمايدۇ. مەلۇم مەنىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئۇ بالىڭىزغا قىلغان بىر زىيانكەشلىك بولىدۇ.

بالىڭىزنى كەلگۈسىدە ئۆز كۈنىنى ئۆزى ئوبدان ئالالايدىغان بولسۇن دېسىڭىز، بالىڭىز چوڭ بولۇش جەريانىدا ئۇنىڭدا ھەممە ئىشنى مۇستەقىل قىلالايدىغان بىر ئىقتىدارنى يېتىلدۈرۈشكە تىرىشىڭ.

ئوغلۇم دىلشات «غەربىي نۇقتىدىكى ئامېرىكا ھەربىي ئىشلار ئاكادېمىيىسى» دىن تاپشۇرۇپ ئالغان ئوقۇشقا قوبۇل

قىلىش چاقىرىقنامىسى.

2007-يىلى
18-مارت

ئوغلۇم دىلشاتنى «غەربىي نۇقتىدىكى ئامېرىكا ھەربىي ئىشلار ئاكادېمىيىسى»گە

قوبۇل قىلىشتىن بۇرۇن ئۇنىڭ بىلەن 3 قېتىم كۆرۈشۈپ سۆھبەتلەشكەن ئامېرىكا ھەربىي ئەمەلدارى.

كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى بېركېلي شۆبىسىنىڭ
ئىچى

www.meripet.com

AAQ(5487)

نشان تكلەشتە بلشكە تېگشلك ئشلار

(2010 ـ 7 ـ 9)

بــــۇ يــــل 3 ـ ئاينـــــڭ ئوتتۇرلرـــــدن باشــــلاپ، ئۆزۈمنـــڭ كەسـپـي ئلمـــي ماقـــاللرنى تەييـــارلاش، بـــر قـــانچە يغنلارغـــا قاتنـــشش ۋە

تەتىل قىلىپ باشقا جايلارغا بېرىش قاتارلىق ئىشلار بىلەن يېڭى ماقالە تەييارلاش ئىشلىرىم سەل ئاقساپ قالدى. مۇشۇ جەرياندا بىر قىسىم قېرىنداشلار ماڭا ئېلخەت يېزىپ، مەندىن يېڭى ماقالە ئېلان قىلغان- قىلمىغانلىقىمنى سوراپ تۇردى. مەن ئالدى بىلەن ئاشۇ قېرىنداشلارغا چىن كۆڭلۈمدىن رەھمەت ئېيتىمەن.

2006 ـ يىلى 11 ـ ئايدا، ئامېرىكا مەملىكەتلىك شان ـ شەرەپ جەمئىيىتىنىڭ ئوغلۇم دىلشات ئوقۇۋاتقان تولۇق ئوتتۇرىدىكى شۆبىسى بىر قېتىم پائالىيەت ئۇيۇشتۇرۇپ، ئۇنىڭغا بۇ جەمئىيەتنىڭ ئەزاسى بولغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىمۇ تەكلىپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ۋە ئايالىم ئامانگۈل ئىككىمىز ئۇ پائالىيەتكە

قاتناشتۇق. پائالىيەت ئېلىپ بېرىلغان زالنىڭ بىر تېمىغا بىر چوڭ سىزىلغان رەسىم ئېسىقلىق بولۇپ، بۇ رەسىمدە بىر پۈتبولنىڭ بىر ۋارتاغا كىرىپ كېتىۋاتقان كۆرۈنۈشى سىزىلغان ئىكەن. دەسلەپتە مەن ئۇنىڭ نېمە مەنانى بىلدۈرىدىغانلىقىنى بىلمىگەن ئىدىم. يىغىن باشلانغاندىن كېيىن مەكتەپ تەكلىپ قىلغان بىر

مۇتەخەسسس خانم يپرىم سائەتتەك ۋاقت ئچدە «نشان تكلەشنك ئەهميتى» دېگەن تېمدا لېكسيە سۆزلدى. ئنگلزچدا پۇتبول ۋارتاسنك ئاتلشى بلەن «نشان» ئوخشاش بر سۆز، يەنى «goal» دېگەن سۆز ئشلتلەتتى. ئەنە شۇ چاغدا مەن تامدكى رەسمنك مەنسنى چۈشەندم: ئۇنك

مەنسى ”نشانغا يېتش“ ئكەن. بۇ پائالیەتنڭ بر مەشقى سۆپتدە، بزگە لېكسيە بەرگەن مۇتەخەسسس خانم يغنغا كەلگەن هەر بر كشدن تامدكى پۇتبول ۋارتاسى سزلغان چوڭ قەغەزنڭ بوش ئورۇنلرغا ئۆزۆمزنڭ بۇنڭدن كېينكى بەش يل ئچدكى نشانمزنى يېزپ قويۇشنى تەلەپ قلدى. مەن

«تەتقىقاتىمـــــــدا كـــــۆپلەپ يېڭىلىقلارنى يارىتىــپ، ھەر يىلــى بىــر پارچىــدىن ئۈچ پــارچىغىچە ئىلمىي ماقــالە چىقىــرىمەن» دەپ يازدىم. بۇ مېنىــڭ ئاشــۇ چاغــدا تۇرغۇزغـــــان كېيىنكـــــــى بەش يىللىقى نىشانىم ئىدى.

مەن ئەنە ئاشـــــۇ ۋاقىتتــــــىن باشــلاپ، «نىــشان تىكــلەش» دېــــگەن تېمـــا ئۈســتىدە بىــــر ئىزدىنىـــپ بېقىـــشنى ئويلىغـــان

ئىدىم. بۇنىڭ ئۈچۈن تېخى ئەمدى پۇرسەت تاپالىدىم. يېقىنقى بىر مەزگىل ۋاقىت ئىچىدە، مەن توردىن «نىشان تىكلەش»كە ئائىت بىر قىسىم ماتېرىياللارنى تېپىپ ئوقۇپ چىقتىم. ئۇشبۇ يازمامدا، مەن بۇ قېتىم ئىگىلىگەن بىلىملەرنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمەن.

غەرب ئەللىرىدە «نىشان تىكلەش (ئىنگلىزچە ـ goal

(setting)» بىر خىل پەن ھېسابلىنىدىغان بولۇپ، بۇ پەن ھەققىدە ھازىر بىر مۇكەممەل نەزەرىيە مەۋجۇت. بۇ پەن ئايرىم شەخسلەر ئۆچۈنمۇ، ھەمدە مەكتەپ، ئىدارە، كارخانا قاتارلىق تەشكىلاتلار ئۆچۈنمۇ ناھايىتى پايدىلىق بولۇپ، ئامېرىكىدا بۇ بىلىم ھەققىدىكى تەلىم ـ تەربىيىگە ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىلىدۇ. يۇقىرىدا

تىلغا ئالغان، ئۇغلۇمنىڭ مەكتىۋىدە ئېلىپ بېرىلغان پائالىيەت مانا مۇشۇنداق تەلىم ـ تەربىيىنىڭ بىر مىسالىدۇر. مەن ئۆز ئىدارەمدە ۋە رادىيو ـ تېلېۋىزورلاردا «نىشان تىكلەش» دېگەن سۆزنى داۋاملىق ئاڭلاپ تۇرىمەن. غەرب ئەللىرىدە نىشان تىكلەشنىڭ قىممىتى چوڭقۇر تونۇپ يېتىلگەن بولۇپ، ئۇ ھازىر بارلىق باشقۇرۇش

سستېمىسىنىڭ بىر مۇھىم قىسمىغا ئايلانغان.
ئىنگلىزچىدا «motivate (پېئىل)، motivation (ئىسىم)» دېگەن بىر سۆز بولۇپ، ئۇنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى «بىر ئادەمنى مەلۇم بىر ئىشنى قىلىشتىكى مەقسەت بىلەن تەمىنلەش، بىر ئادەمنى مەلۇم بىر ئىشنى قىلىشقا قوزغاش ياكى ھەرىكەتلەندۈرۈش» دېگەنگە

يىقىن كېلىدۇ. يۇلغۇن لۇغىتىدە بۇ سۆزنىڭ ئۇيغۇرچە مەنىسى «رىغبەت، رىغبەتلەندۈرۈش» دەپ ئېلىنغان بولۇپ، بۇ سۆزلەر ئىنگلىزچىدىكى ئەسلى مەنىنى دىگەندەك تولۇق ئىپادىلەپ بېرەلمەيدۇ. شۇنداقتىمۇ ئەگەر بىز «motivation» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى «رىغبەتلەندۈرۈش» دەپ ئالساق، ھازىر نىشان تىكلەش

توغرىسىدىكى پەن سانائەت ۋە تەشكىلات پىسخىلوگىيەسى، ئادەم باشقۇرۇش ئىلمى ۋە تەشكىلاتتىكى كىشىلىك ئىش- ھەركەتلەر (ئىنگلىزچە «organizational behavior») ئىلمىلىرىدىكى ئەڭ كۆچكە ئىگە ۋە ئەڭ پايدىلىق «رىغبەتلەندۈرۈش نەزەرىيىسى» (ئىنگلىزچە «motivation theory») بولۇپ

ھېسابلانماقتا.
مېنىڭ پەرزىمچە
ئوقۇرمەنلەرنىڭ ھەممىسى
ئوخشىمىغان دەرىجىدە
ئوخشىمىغان ساندىكى نىشانلارنى
تىكلەپ باققان بولۇپ، بەزىلەر
تىكلىگەن نىشان ئۈنۈم بەرگەن.
بەزىلەرنىڭكى بولسا ئانچە ئۈنۈم
بەرمىگەن. بۇ پەرقنى نىشان
تىكلەشتىكى ئىلمىي ئاساسلارنى
بىلىش ـ بىلمەسلىك كەلتۈرۈپ

چىقارغان. شۇڭلاشقا مەن ھەر بىر
ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ، مەيلى سىز
بىر ئادەم توپىغا مەسئۇل رەھبەر
بولۇڭ ياكى بىر ئۆز ئالدىغا ئىش
ئېلىپ بېرىۋاتقان شەخس بولۇڭ،
مۇشۇ يازمىنى بىر قېتىم
ئەستايىدىل ئوقۇپ چىقىشىڭىزنى
تەشەببۇس قىلىمەن. مېنىڭ
ھازىرقىدەك بىر ھالەتكە
كېلىشىمدە ئۆزۈمنىڭ توختىماي
چوڭ-كىچىك نىشانلارنى

تىكلەپ ماڭغانلىقىم، ھەمدە ئۇ نىشانلارنى توپلىغان تەجرىبىلىرىمگە ئاساسەن توختىماي تەڭشەپ تۇرغانلىقىم ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىغان. مەن ئالدى بىلەن ئەمەلىيەتنى ئۆز بېشىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئاندىن ئۇ ئەمەلىيەتنىڭ نەزەرىيىلىرىنى ئۆگەنگەن بىر ئادەم ھېسابلىنىمەن. مېنىڭ ئاشۇنداق بولۇپ قېلىشىمنى ئەينى

ۋاقىتتىكى شەرت ـ شارائىت بەلگىلىگەن. ئەگەر ماڭمۇ شارائىت بولغان بولسا، مەن ئۆز ھاياتىمغا يېتەكچىلىك قىلالايدىغان ھەر خىل ئىلمىي نەزەرىيىلەرنى ئالدىدا ئۆگىنىپ، ئاندىن ئەمەلىيەتكە ئۆتكەن بولسام، بۇرۇنقىدىن ياخشىراق نەتىجىگە ئېرىشەلىگەن بولاتتىم. يولنىمۇ بۇرۇنقىدىن قىسقىراق ماڭغان بولاتتىم. مېنىڭ مۇشۇ

ۋە شـۇنىڭغا ئوخـشاش باشقا ماقالىلىرىمنىـڭ ۋەتەن ئىچـى ۋە سىرتىدىكى ئۇيغۇر ياشلىرىنى مەن بـۇرۇن ئېرىـشەلمىگەن بەزى بىـر شـارائىتلار بىــلەن تەمىنلەپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

1. نىشان تىكلەش ئۆنۈم بېرىشنىڭ ئىلمي ئاساسى

سـىز ئۆزىڭىزنىـڭ مەلـۇم بىـر ۋاقىت ئىچىدە يەتمەكچى بولغان

نىشانىڭىزنى بىر ۋاراق قەغەزگە يېزىۋېلىپ، ئاشۇ نىشاننى ئەمەلگە ئاشۇرغان ۋاقىتتىكى ئەھۋاللارنى كۆز ئالدىڭىزغا كەلتۈرۈپ تۇرسىڭىز، ئۇنىڭدىن باشقىچىلا ئۈنۈم ھاسىل قىلىسىز. بۇ نېمە ئۈچۈن؟ ئەسلىدە بۇ ئادەم مېڭىسىنىڭ قانداق ئىشلەيدىغانلىقى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. مەن ئۆزۈمنىڭ «ئۇيغۇرلار دۆت ئەمەس،

ئەقىللىق» دېگەن ماقالىسىدە مۇنداق بىر ئابزاستنى يازغان ئىدىم:
«ئادەمنىڭ ئېڭى ئىككى خىل بولىدۇ: ئاڭ ۋە يوشۇرۇن ئاڭ (ئەسلى مەنبەدە «ئەس ـ ھوش، ھوش» دەپ بېرىلگەن). ئىنگلىزچىدا بۇلار « conscious and sub ـ conscious» دەپ ئاتىلىدۇ. ئادەمنىڭ يوشۇرۇن ئېڭى ئۇنىڭ ئاساسلىق ئېڭىنىڭ

كونتروللۇقى ئاستىدا بولمايدۇ. ئادەمنىڭ يوشۇرۇن ئېڭى ئۇنىڭغا قاچىلانغان ئۇچۇرلار ئاساسىدا مۇستەقىل هالدا ئىش ئېلىپ بارىدۇ. مانا بۇ كۆڭۈلنى پروگراممىلاشنىڭ ئاساسىدۇر. يەنى، "كۆڭۈلنى پروگراممىلاش" دېگىنىمىز، بىر ئادەمنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىغا مەلۇم ئۇچۇرلارنى قاچىلاپ، شۇ ئارقىلىق ئاشۇ ئادەمنىڭ ئىش-

ھەربكتتنى ئۆزگەرتش ۋە كونترول قلش، دېگەنلكتن ئبارەتتۇر.»

نشان تۆزۆشنڭ ئۆنۆمى ئەملیەتتە كۆڭۆلنى پروگراملاش ئارقلق ئەملگە ئاشۇرۇلدۇ. يەنى، ئادەم مېڭسدە بر ”دىقەت مەركزى“ (attention center) بار بولۇپ، ئۇ پۆتۆن مېڭنڭ بر قسمدن تەشكل تاپقان

بولىدۇ. نۇرغۇن مۇتەخەسسىسلەر ئاشۇ دىققەت مەركىزىگە «ئادەمنى قوزغۇتۇش مەركىزى» دەپ قارايدۇ. بۇ مەركەز بىزنىڭ نېمىگە دىققەت قىلىشىمىز، نېمىگە كۆڭۈل بۆلۈشىمىز، زېھنىمىزنى نېمىگە مەركەزلەشتۈرۈشىمىز كېرەكلىكىنى بەلگىلەيدۇ. باشقىچىراق قىلىپ ئېيتقاندا، بۇ مەركەز تاشقى دۇنيا بىلەن سىزنىڭ ئويلىرىڭىز ۋە

ھېسسىياتلىرىڭىز قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىچكى دۇنيارىڭىز بىر جايغا كېلىپ ئۇچرىشىدىغان مېڭىڭىزنىڭ بىر ئالاھىدە قىسمىدىن ئىبارەتتۇر.

ئادەتتە بىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىمىز مېڭىمىزگە كىرگەن سان-ساناقسىز ئۇچۇرلارنى بىر ئەلگەكتە ئۇن تاسقىغاندەك تاسقاپ، «كېرەكسىز» دەپ قارىغانلىرىنى تاشلىۋېتىپ

تۇرىدۇ. مېڭىمىزگە كىرىدىغان ئۇچۇرلار ھەددە ـ ھېسابسىز كۆپ بولغاچقا، يوشۇرۇن ئېڭىمىز ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئېتىبار بېرىپ ئۈلگۈرەلمەيدىغان بولۇپ، «مۇھىم ئەمەس» دەپ قارىغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى «ئارقىسىغا قايتۇرۇۋېتىدۇ».

مەسىلەن، سىز بىر رېستورانىدا تاماق يەۋاتقاندا، ياكى پويىز بېكىتىدەك ئادەملەر ناھايىتى

كۆپ يىغلىغان بىر ئورۇندا تۇرغاندا، ئەتراپىڭىزدىكى كىشلەرنىڭ نېمىلەرنى دەۋاتقانلىقى، قانداق ئىش ئۈستىدە پاراڭلىشىۋاتقانلىقى كاللىڭىزغا ئانچە كىرىپ كەتمەيدۇ. ھەمدە سىزگە قىلچە تەسىرمۇ قىلمايدۇ. لېكىن ئاشۇنداق بىر ئورۇندا بىرسى سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى ياكى سىز ناھايىتى ياخشى بىلىدىغان بىر

ئادەمنىڭ ئىسمىنى چىقارسا، سىزنىڭ دىققىتىڭىز دەرھاللا سۆزلەۋاتقان ئاشۇ كىشىگە ياكى ئاشۇ ئاۋاز چىققان يۆنىلىشكە بۇرۇلىدۇ. يەنى، سىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىز بۇ ئۇچۇرنى كاللىڭىزغا كىرگىلى قويىدۇ. مېڭىڭىزنىڭ دىققەت مەركىزى بۇ ئىسىملارنى «مۇھىم ئۇچۇرلار» تۈرىگە كىرگۈزۈپ، ئۇلارنى سىزنىڭ دىققىتىڭىزگە سۇنىدۇ.

نىشان تىكلەش دېگىنىمىز، مېڭىڭىزنىڭ دىققەت مەركىزىگە سىز ئۈچۈن نېمە ئەڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ، شۇ ئارقىلىق سىزنىڭ مەلۇم بىر ئالاھىدە نىشاننى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن مۇھىم بولغان ئۇچۇرلارنى يوشۇرۇن ئېڭىڭىزدىن ئۆتكۈزۈپ، سىزنىڭ دىققىتىڭىزگە سۇنۇش جەريانىدىن ئىبارەتتۇر. نىشان تىكلەش كۆڭۈلنى

قايتىدىن پروگراممىلاش جەريانى بولۇپ، سىز بىر نىشان تىكلىگەندە، ئۆزىڭىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىزغا سىز تىكلىگەن نىشانغا يېتىش ئۈچۈن زۆرۈر ۋە مۇھىم بولغان نەرسىلەرگە، كىشىلەرگە، پۇرسەتلەرگە ۋە ئەھۋاللارغا ئالاھىدە دىققەت قىلىشنى بىلدۈرۈپ قويىسىز. مېڭىڭىزنىڭ دىققەت مەركىزىگە نېمىلەرگە ئالاھىدە كۆڭۈل

بۆلۇش ۋە دىققەت قىلىش كېرەكلىكىنى بىلدۈرۈپ قويىسىز. شۇنىڭ بىلەن سىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىز سىز تىكلىگەن نىشانغا يېتىش ئۈچۈن زۆرۈر ياكى پايدىلىق بولغان ھەممە نەرسىلەرگە ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈشكە باشلاپ، ئۆزىڭىز بىلىپ ـ بىلمەي سىزنى ئۆز نىشانىڭىزغا يېقىنلاشتۇرىدىغان ئىشلار يۈز بېرىشكە باشلايدۇ. بۇ

بەزىدە بىر سېھرى كۆچنىڭ تەسىرى بىلەن بولۇۋاتقاندەك بىلىنىدۇ. شۇنداق بولغاچقا، سىز ئالدى بىلەن ئۆزىڭىز ئۈچۈن بىر نىشان تىكلەڭ. ئاندىن ئۇ نىشانىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش پىلانىڭىزنى تۈزۈپ چىقىڭ.

2. ئارزۇ، نىشان ۋە غايە

ئارزۇ، نىشان ۋە غايە دېگەن سۆزلەرنى ھەممىمىز ناھايىتى كۆپ ئىشلىتىپ ياكى ئاڭلاپ

تۇرىمىز. لېكىن بۇ ئۇقۇملار ئارىسىدىكى پەرقنى ھەممەيلەننىڭ بىلىپ كېتىشى ناتايىن. شۇنداق بولغاچقا، مەن بۇ قىسىمدا ئۇلارنىڭ پەرقى ئۈستىدە ئازراق توختىلىپ ئۆتىمەن.

ئارزۇ: ئارزۇ دېگىنىمىز سىز ئېھتىياجلىق بولغان، ئۆزىڭىز ئىستەيدىغان، ياكى بىر كۈنى ئىگە بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىغان،

ئەمما ئۇنى قولغا كەلتۈرۈشكە
ھازىرچە ھەقىقىي تۈردە بەل
باغلىمىغان بارلىق ئەرسلەرنى ئۆز
ئىچىگە ئالىدۇ. ئارزۇلارنى تىپىپ
چىقىش بىر ئەركىن تەپەككۇر
قىلىش جەريانى بولۇپ، بۇ
جەرياندا سىز ئۇلارنى قانداق ۋە
قاچان ئەمەلگە ئاشۇرۇش ھەققىدە
قىلىچە ئويلانمىسىڭىزمۇ
بولۇۋېرىدۇ. مەسىلەن، مېنىڭ
قانات چىقىرىپ ئۇچقۇم بار،

مېنىڭ پالانى قىز بىلەن ياكى پۇكۇنى يىگىت بىلەن مۇھەببەت باغلىغىم بار، مېنىڭ 4 خىل چەت ئەل تىلىنى سۆزلىيەلەيدىغان بولغۇم بار، مېنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغۇم بار، مېنىڭ مەلۇم كىشىلىك بىر شىركەت قۇرغۇم بار، مېنىڭ چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇغۇم بار، مېنىڭ مىللەت تەقدىرىنى تۈپتىن ياخشىلىغۇم بار، دېگەنلەرنىڭ

هەممسى ئارزۇلار بولۇپ، ئۇلارنڭ بەزلرنى ئەمەلگە ئاشۇرغلى بولدۇ. بەزلرنى بولسا ئەمەلگە ئاشۇرغلى بولمايدۇ. سز ئالدى بلەن ئۆزڭز ئارزۇ قلدغان نەرسلەرنى بر قەغەزگە يېزپ تزپ چقپ، ئاندن ئۇلارنى موهملق دەرجسگە ئايرپ، ئەڭ ئاخردا ئۇلارنڭ ئچدكى قايسلرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش

ئۆچۈن تىرىشىدىغانلىقىڭىزنى قارار قىلىسىڭىز بولىدۇ. سىز راستىنلا ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى ئىستەيدىغان بىر ئارزۇنى تاپقاندىن كېيىن، ئۇنى ئۆزىڭىزنىڭ غايىسى ياكى نىشانىغا ئايلاندۇرسىڭىز بولىدۇ.

نىشان: نىشان مەلۇم مۇددەت ئىچىدە يەتمەكچى بولغان، بىۋاسىتە ئۆزىڭىزنىڭ كونتروللۇقى ئاستىدا تۇرىدىغان،

ئۆزىڭىزنىڭ زېھىن ـ كۈچىنى مەركەزلەشتۈرگەن، مەزمۇنى كونكرېت بولغان پەللىلەرنى كۆرسىتىدۇ. نىشانى توغرا تىكلىگەندە، ئۇ چوڭ ـ چوڭ نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ بىر كۈچلۈك قورالى بولالايدۇ. ئەمما ئۇنى توغرا تىكلىمىگەندە، چوڭ ـ چوڭ نەتىجىلەرنى يارىتىشنى چەكلىمىلەرگە ئۇچرىتىپمۇ قويىدۇ. يەنى، ئەگەر

سىز كىچىك ـ كىچىك نىشانلار ئىچىگە چۆكۈپ كەتسىڭىز، ئۆزىڭىزنىڭ ھاياتى ۋە ئىستىقبالى ھەققىدىكى چوڭ رەسىملەرنى كۆرەلمەي، چوڭ يۈنىلىشنى مۇۋاپىق كونترول قىلالماي، ۋە ئاخىرقى پەللىنى تولىمۇ تاللىيالماي قالىسىز. ئەڭ ئاخىرقى پەللە ياكى چوڭ نىشان بىلەن كىچىك ـ كىچىك نىشانلار ئوتتۇرىسىدىكى بوشلۇقنى

تولدۇرغۇچى غايىدىن ئىبارەتتۇر. مەن نىشان ھەققىدە ئۇششۇ ماقالىنىڭ كېيىنكى قىسمىدا يەنە مەخسۇس توختۇلىمەن.

غايە: غايە دېگىنىمىزمۇ بىر خىل پەللە بولۇپ، ئۇ سىزنىڭ ئاخىرقى ياكى ئەڭ چوڭ ئۈمىدىڭىز ياكى ئارزۇيىڭىزنى تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرىدىغان پەللىدىن ئىبارەتتۇر. غايە نىشانغا ئوخشاش ھەر خىل

چەكلىمىلەرگە ئۇچرىمايدۇ. ئۇ
چوڭ بولسىمۇ، ھەمدە دەسلەپتە
ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن
كەلمەيدىغاندەك بىلىنسىمۇ
بولۇۋېرىدۇ. شۇنداقلا ئۇ
نىشاندەك مەركەزلەشكەن ۋە
كونكرېت بولمىسىمۇ بولۇۋېرىدۇ.
بەزى غايىلەر سىزنىڭ بۇنىڭدىن
كېيىنكى بەش يىلدىن ئون
يىلغىچە بولغان ھاياتىڭىز بىلەن
باغلانغان بولىدۇ. بەزىلىرى

بولسا سىزنىڭ بىر پۈتۈن ئۆمرىڭىزگە سوزۇلغان بولىدۇ. غايە سىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مەنزىلىڭىز، نىشان بولسا ئاشۇ مەنزىلگە يېتىش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان سەپىرىڭىزنىڭ ئارىلىقتىكى توختاش نۇقتىلىرىدۇر. غايە سىز نىمىنى ئىستەيدىغانلىقىڭىز ۋە ئۇنى نىمىشقا ئىستەيدىغانلىقىڭىزغا ۋەكىللىك قىلىدۇ. نىشانلار بولسا سىزنى

ئاشۇ مەنزىلگە ئېلىپ بارىدىغان پىلانلارغا ۋەكىللىك قىلىدۇ.
نىشان بىلەن غايە بىر ـ بىرىنى تولۇقلايدۇ. ئەگەر سىزنىڭ پەقەت غايىڭىزلا بولۇپ، ئۇنىڭغا يار ـ يۆلەكتە بولۇدۇغان نىشانلىرىڭىز بولمايدىكەن، غايىڭىزگە يېتىشنىڭ بەك تەس ئىكەنلىكىنى ئاسانلا ھېس قىلىپ قالىسىز. سىزنىڭ قىسقا مۇددەتلىك نىشانلىرىڭىز سىزنى

يەتكىلى بولىدىغان ئارىلىقتىكى پەللىلەر ياكى بالداقلار بىلەن تەمىنلەپ، سىزنىڭ ئاخىرقى غايىڭىزغا يېتىشتىكى پەلەمپەيلىك رولىنى ئوينايدۇ.

ئەگەر سىزنىڭ پەقەت نىشانلىرىڭىزلا بار بولۇپ غايىڭىز بولمايدىكەن، سىز ئاسانلا پۈتۈن ۋۇجۇدىڭىزنى ئارىلىقتىكى پەلەمپەيگىلا مەركەزلەشتۈرۈپ قويۇپ، ئەڭ ئاخىرقى

مەنزىلگىزنى كۆرەلمەيدىغان تويۇق يولغا كىرىپ قالىسىز. سىز بۇ نىشانلارغا يېتىش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشنى نېمە ئۈچۈن باشلىغانلىقىڭىزنىمۇ ئۇنتۇلۇپ قېلىشىڭىز مۇمكىن. كونكرېت ياكى ئېنىق بولغان قىسقا مۇددەتلىك نىشانلارنىڭ ئۆزىلا ئادەمنى بىر كۆچلۈك ھەركەتلەندۈرگۈچى كۈچ بىلەنمۇ تەمىنلەپ كەتمەيدۇ. ئۇنداق

نىشانلارنىڭ كۈچ ـ قۇدرىتى ئەمەلىيەتتە سىزنى داۋاملىق ئىلھاملاندۇرۇپ ۋە قىزىقتۇرۇپ تۇرىدىغان، ئاشۇ نىشانلار بىلەن زىچ باغلىنىشلىق بولغان بىر چوڭ ياكى ئۇلۇغ غايىدىن كېلىدۇ.

ئەگەر سىز ئۆزىڭىزنىڭ بارلىق زېھنىي كۈچىنى پەقەت كېيىنكى قەدەمگىلا مەركەزلەشتۈرسىڭىز، سىز ئۆزىڭىزنى كېيىنكى بىر قانچە قەدەمنى بىراقلا بېسىپ

ئۆتۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە
قىلىدىغان بىر قىسىم پۇرسەتلەرنى
كۆرەلمەي قېلىشىڭىز مۇمكىن.
غايە سىزنى ئاشۇنداق ئالتۇندەك
پۇرسەتلەرگە دىققەت قىلىشقا
ئۈندەپ تۇرىدۇ. بۇ
پۇرسەتلەرنىڭ بەزىلىرى سىزنىڭ
ھازىرقى نىشانلىرىڭىزنىڭ ئەمەلگە
ئېشىشىغا پايدىلىق بولۇپ
كەتمەسلىكى مۇمكىن. لېكىن
ئۇلار سىزنىڭ غايىڭىزنىڭ

ئەمەلگە ئېشىشىغا زور دەرىجىدە پايدىلىق بولىدۇ.

غايە سىزنىڭ ئومۇمىي ئىستراتېگىيىڭىز ۋە ئۇنىڭ بىلەن زىچ باغلانغان نىشانلىرىڭىزنىڭ ئۈنۈم بېرىشۋاتقان-بەرمەيۋاتقانلىقىنى باھالاپ تۇرۇشىڭىز ئۈچۈنمۇ ئىنتايىن پايدىلىق. سىز نىشانلىرىڭىزنى ئارقا-ئارقىدىن ئەمەلگە ئاشۇرۇپ ماڭالىشىڭىز مۇمكىن. ئەمما،

ئەگەر سىزنىڭ بىر غايىڭىز بولمايدىكەن، سىز نىشانلىرىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش بىلەنلا ئالغا ئىلگىرىلىيەلمەيسىز. ئەگەر سىز ئۆزىڭىزنىڭ زېھنىي كۈچىنى بىر قەدەمدىن يەنە بىر قەدەمگە ئىلگىرىلەشكىلا مەركەزلەشتۈرۈپ، بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپ ئۆزىڭىزنىڭ ئاخىرقى مەنزىلگە قاراپ باقمايدىكەنسىز، بەزىدە ئۆزىڭىزنىڭ بىر

چەمبەرسمان يولدا كېتۋاتقانلقڭزنمۇ سزەلمەيسز.

غايە بلەن نشاننى پلانلاش جەريانلرى ئۆز-ئارا ئوخشاش بولمايدۇ. ئادەتتە نشان غايدن ئېنقراق ياكى كونكرېتراق بولۇش تەلەپ قلنندۇ. شۇنداقلا نشانلار مەلۇم ئالاھدە ۋە مەركەزلەشتۈرۈلگەن پەللەرگە

ۋەكىللىك قىلىدىغان بولغاچقا، ئۇلار بىر غايىگە ئوخشاش يىراقنى كۆرەلىكنى تەلەپ قىلمايدۇ.

3 نىشان تىكلەشتە بىلىشكە تېگىشلىك ئىشلار

ئەگەر سىز ئىنگلىز تىلىدا يېزىلغان نىشان تىكلەشكە ئائىت ھەر قانداق ماتېرىيالغا قاراپ باقىدىغان بولسىڭىز، ئۇلارنىڭ «SMART goals» ھەممىسىدە دېگەن سۆزنىڭ تىلغا

ئېلىنغانلىقىنى بايقايسىز. بۇ سۆزلۈكنىڭ ئۇتتۇر مەنىسى «ئاقىلانە نىشانلار» دېگەنگە توغرا كېلىدىغان بولسىمۇ، بۇ يەردىكى «SMART» دېگەن سۆز نىشان تىكلەش ئۆچۈن چىقىرىلغان بەش تۈرلۈك كۆرسەتمىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان بەش دانە ئىنگلىزچە سۆزلەرنىڭ باش ھەرپىدىن تەشكىل تاپقان. يەنى، نىشان تىكلەش

نەزىرىــــــسىيدە مۇنــــداق بەش تۈرلــۈك كۆرســـەتمە ئوتتۇرىغــــا قويۇلغان:

تىكلىگەن نىشانلار

1) ئېنىــق يــاكى كونكرېــت بولۇش (Specific)

2) ئــۆلچىگىلى بولــــدۇغان بولۇش (Measurable)

3) ئەمەلــــگە ئاشـــــۇرغىلى بولــــــدىغان بولــــــۇش (Attainable)

4) غايە ياكى تەشكىلاتنىڭ تۆپ مەقستىگە توغرىلانغان بولۇش (Relevant)

5) ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋاقتى ئېنىق بولۇش (Time ـ bound)

نىشان تىكلەشتە بۇ بەش تۈرلۈك كۆرسەتمىنىڭ ھەممىسلا ئىنتايىن مۇھىم بولۇپ، ئەگەر سىز ئۇلارنىڭ بىرەرسىگە سەل قارايدىكەنسىز، سىز ئەمەلگە ئاشۇرغان نىشانىڭ دەرىجىسى

ئەسلىدىكىدىن نەچچە ھېسسە
تۆۋەنلەپ كېتىدۇ. بۇنداق
بولۇشىدىكى سەۋەب، خۇددى
مەن يۇقىرىدا دەپ ئۆتكەندەك،
سىزنى بىر نىشاننى ئەمەلگە
ئاشۇرۇشقا قاراپ ئىتتىرىپ
ماڭىدىغان ياكى سىزنى ئارقىغا
تارتىپ تۇرىدىغان كۈچ سىزنىڭ
يوشۇرۇن ئېڭىڭىزدىن كېلىدۇ.
يوقۇرىدىكى بەش تۈرلۈك
كۆرسەتمە سىز تىكلىگەن نىشاننى

سىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىزنىڭ قوبۇل قىلىشى ۋە ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا سىز ئۈچۈن ئىشلىشىدىكى زۆرۈر ئۆلچەمدىن تۈزۈلگەن. ئەگەر سىزنىڭ نىشانىڭىز مۇشۇ 5 تۈرلۈك ئۆلچەم بويىچە تىكلەنمەيدىكەن، سىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىز سىزنى ئۆزىڭىزنىڭ ھازىرقى «راھەت رايونى» ئىچىدە ۋە كونا ئادىتىڭىز بويىچە ساقلاشقا

قاتتىق تىرىشىدۇ. تۆۋەندە مەن يۇقىرىقى بەش تۈرلۈك ئۆلچەم ئۈستىدە قىسقىچە، ئايرىم-ئايرىم توختىلىپ ئۆتىمەن.

(1) ئېنىق بولۇش

بىۋاسىتە تۇيغۇغا تايىنىپ ئىش ئېلىپ بارىدىغان كىشىلەر تەپەككۇرنىڭ رېئاللىقنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدىغانلىقىنى بىلىدۇ. بۇنداق قانۇنىيەتلەرنى ئىلمىي چۈشەندۈرۈپ بېرىدىغان

ئىنگلىزچە كىتابلار كۆپ. كائىنات سىز تىلىگەن، سىز ئىستىگەن نەرسىلەرنى سىزگە بېرىدۇ. بۇ يەردىكى ئەڭ مۇھىم نەرسە سىزنىڭ نېمىنى ئىستەيدىغانلىقىڭىزنىڭ ناھايىتى ئېنىق بولۇشى. ئېنىق چۈشىنىلگەن ئىستەك ئادەمنى تۈگىمەس كۈچ ۋە جاسارەتكە ئىلىپ بارىدۇ. نىشان ئېنىق بولسا، سىز ئۆزىڭىزنىڭ نېمىگە

ئېرىشمەكچى ئىكەنلىكىڭىزنى ئېنىق كۆرەلەيسىز، ھەمدە سىز يەتمەكچى بولغان پەللىگە نىسبەتەن ئېنىق ئۆلچەم تۇرغۇزالايسىز. نىشاننى ئېنىق قىلىشتىكى بىر مۇھىم ئامىل، ئۇنى بىر قەغەزگە يېزىپ چىقىش. بۇ نۇقتا نىشان تىكلەش كۆرسەتمىلىرىنىڭ ھەممىسىدە قاتتىق تەكىتلىنىدۇ.

نىشانىڭىز قانچە ئېنىق

بولسا، سىزنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىكىڭىزمۇ رېئاللىققا شۇنچە ئۇيغۇن بولىدۇ، ھەمدە ئاشۇ نىشانغا يېتىش يولىڭىزمۇ شۇنچە قىسقا بولىدۇ.

نىشانلىرىڭىزنى ئېنىق ۋە كونكرېت قىلىش جەريانىدا، سىز ئۆزىڭىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىزنى ئۆزىڭىز ئۈچۈن ئىشلەشكە پروگراملايسىز. شۇنىڭدىن كېيىن سىزنىڭ ھېسسىياتىڭىز ۋە

ئىدىيىڭىز سىزگە ھەر خىل توسالغۇ ياكى باھانىلارنى كۆرسىتىپ بېرىشنىڭ ئورنىغا سىزنى ئۆزىڭىزنىڭ نىشانىغا قاراپ يېتەكلەيدۇ. سىز ئۆزىڭىزنىڭ نىشانىنى ئېنىق قىلىش ئۈچۈن، تۆۋەندىكى «SMART» نىشان تىكلەشنىڭ قالغان تەركىۋىي قىسىملىرىنىمۇ تەييارلاپ چىقىشىڭىزغا توغرا كېلىدۇ.

(2) ئۆلچىگىلى بولىدىغان بولۇش

ئىنژېنېرلىق ساھەسىدىكى كونترول نەزەرىيىسى بويىچە ئېيتقاندا، بىر نەرسىنى ئۆلچىگىلى بولغاندىلا ئاندىن ئۇنى كونترول قىلغىلى بولىدۇ. بۇنى باشقىچىراق بايان قىلساق، ئۆلچىگىلى بولمايدىغان نەرسىنى كونترول قىلغىلىمۇ بولمايدۇ. بىر نىشاننى ئۆلچىگىلى بولىدىغان

قىلىپ تۇرغۇزۇش ئۈچۈن، سىزگە
هاسىل قىلغان ئىلگىرىلەشلەرنى
باھالايدىغان ئۇسۇل ۋە سىز
قاچان توختىسىڭىز
بولىدىغانلىقىنى دەپ
بېرەلەيدىغان ئېنىق ئۆلچەم لازىم
بولىدۇ. سىزنىڭ قىلىۋاتقان ئىشقا
داۋاملىق قىزىقىپ ۋە قاتتىق
كۆچەپ تۇرۇشىڭىز، ھەمدە
نىشاننى ئەمەلگە ئاشۇرۇش
جەريانىدىن ھۇزۇرلىنىپ

تۇرۇشىڭىز ئۈچۈن، سىزنىڭ قولغا كەلتۈرگەن ئىلگىرىلەشلەرنى ھېس قىلالىشىڭىز ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينايدۇ.

(3) ئەمەلگە ئاشۇرالايدىغان بولۇش

سىز بىر نىشاننى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ماڭىدىغان، ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن كېلىدىغان يولنى ئېنىق كۆرەلىگەندىلا، بۇ نىشان ئەمەلگە ئاشۇرغىلى

بولىدىغان نىشان بولالايدۇ. بۇ
دىگەنلىك ھەرگىزمۇ پەللىنى
قانچە تۆۋەنلەتسىڭىز، سىز
شۇنچە مۇۋەپپەقىيەتلىك
بولىسىز، دىگەنلىك ئەمەس.
ھازىرغىچە بولغان ئەمەلىيەت
شۇنى ئىسپاتلىدىكى، بەلگىلىك
دەرىجىدىكى قىيىن ئۆتكەللەرنى
ئۆز ئىچىگە ئالغان نىشانلار ئەڭ
ياخشى ئۈنۈم بېرىدۇ. بۇنداق
نىشانلارنىڭ قىيىنلىق دەرىجىسى

مۇمكىنچىلىكىنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ يوقۇرىسى، ئەمما يەنىلا ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدىغان بولىدۇ. نىشانلار پەقەت ئاشۇنداق بولغاندىلا، ئۇلار سىزنى توختىماي تىرىشىشقا ئۈندەپ تۇرىدۇ. ھەمدە سىزگە ھەقىقىي مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكەنلىك تۇيغۇسىنى ئېلىپ كېلىدۇ.

(4) غايە ياكى تەشكىلاتنىڭ تۈپ مەقسىتىگە توغرىلانغان

بولۇش

سىزنىڭ نىشانىڭىز سىزنىڭ ئائىلە، تۇرمۇش ۋە كەسپ قاتارلىق بىر قاتار جەھەتلەردىكى ئارزۇلىرىڭىز، ۋە 5 ـ 10 يىللىق ھەتتا ئۆمۈرلۈك غايىلىرىڭىز بىلەن باغلانغان بولۇشى، غايىلىرىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يۆنىلىشىگە توغرىلانغان بولۇشى لازىم. سىزنىڭ مەلۇم بىر نىشانغا نېمە ئۈچۈن يەتمەكچى ئىكەنلىكىڭىز

ئېنىق بولغانـدىلا، ئاندىن ئۇ نىشاننىڭ قىممىتى بولىدۇ. مۇشۇ نۇقتىدىن ئېلىپ ئېيتقانـدا، ئۇ نىشاننىڭ سىزنىڭ ئۆز نىشانىڭىز بولۇشـى ئىنتـايىن مـۇھىم. ئىمكـانقەدەر ھەر بىـر نـىشاننىڭ سـەۋەبلىرى ۋە قىممەتلىرىنـى بىـر ۋاراق قەغەزگە يېزىـپ چىقىـڭ. سـىزدە ئاشـۇ نـىشان ئەمەلـگە ئاشقان ۋاقىتتا پەيـدا بولىـدىغان روھىي ھالەت ۋە ھېسسىياتلارنى

تەسەۋۋۇر قىلىپ بېقىڭ. مۇشۇ ئارقىلىق سىز ئاشۇ نىشاننى قوغلىشىشنىڭ قىممىتى بار-يوقلۇقىنى كۆرەلەيسىز. ھەر قېتىم قىزغىنلىقىڭىز ئاجىزلاپ، ئىرادىڭىز بوشىشىپ قالغاندا، ئاشۇ يېزىپ قويغان سەۋەب ۋە قىممەتلەرنى بىر قۇر كۆرۈپ چىقىڭ. بۇ قېتىن ۋاقىتلارغا توغرا تاقابىل تۇرۇپ، قىلىۋاتقان ئىشىڭىزدىن ۋاز كەچمەسلىكنى

ئەمەلگە ئاشۇرۇش جەھەتتە تولۇق ئىستاپلانغان ئىنتايىن كۈچلۈك بىر ئەمەلىي ئۇسۇلدۇر.

(5) ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋاقتى ئېنىق بولۇش

«SMART» نىشان تۇرغۇزۇش كۆرسەتمىسىنىڭ 5 ـ تەلىپى سىزنىڭ نىشانىڭىزنىڭ بىر ئېنىق ۋاقىت چەكلىمىسى بولۇش. بۇ نۇقتىدا سىزنىڭ يوشۇرۇن ئېڭىڭىزنىڭ مۇۋاپىق

ئىشلىشى ئۆچۈنمۇ ئىنتايىن مۇھىم. ۋاقىت ـ سىز بىر نىشانغا يېتىش ئارقىلىق ئېرىشىدىغان پايدا ئۈچۈن تۆلەيدىغان بەدەل بولۇپ، سىز بىر ۋاقىت چەكلىمىسى قويۇش ئارقىلىق، مەلۇم بىر نىشان ئۈچۈن ھەددىدىن ئارتۇق بەدەل تۆلەپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئالالايسىز. بۇ ئۆزىڭىزنى ئىشنى ئارقىغا سوزۇۋېتىش ياكى

ھەددىدىن ئارتۇق مۇكەممەللەشتۈرۈشتىن ساقلاشنىڭمۇ بىر ئۈنۈملۈك ئۇسۇلىدۇر.

مەن بۇ قېتىم ئىزدىنىش جەريانىدا، «SMART» دېگەن سۆز ۋەكىللىك قىلغان ئىنگلىزچە بەش سۆزنىڭ باشقا تۈرلىرىمۇ بارلىقىنى بايقىدىم. ئوقۇرمەنلەرنىڭ «SMART» نىشان چۈشەنچىسىدىن تولۇق

مەلۇماتلىق بولۇشىنى ئۆچۈن، تۆۋەندە مەن ئىنگلىزچە ماتېرىياللاردا ئىشلىتىلگەن سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى خۇلاسلەپ چىقىمەن:

1) Specific، Significan (چوڭ، مۇھىم)

2) Meaningful

Measurable، (ئەرزىيدىغان، مەنىلىك)

3) Attainable، Achievable (ئېرىشكىلى بولىدىغان)، Agreeable (ھەر ئىككى تەرەپ

ماقۇل كۆرىدىغان)

4) Relevant، Rewarding(ئەرزىيدىغان)، Realistic (رېئاللىققا ئۇيغۇن كېلىدىغان)، Results ـ oriented (نەتىجىنى ئاساس قىلغان)

5) Timely (ۋاقىت چەكلىمىسى بار)، trackable، time ـ bound (تەكشۈرگىلى بولىدىغان)

نىشان تىكلەشنى ھەر بىر ئادەم ئۆزى ئۈچۈن ئېلىپ

بېرىشمۇ مۇمكىن، ياكى بولمىسا بىر باشلىق ئۆزىنىڭ قول ئاستىدىكى ئادەملەر ئۈچۈن ئىلىپ بېرىشمۇ مۇمكىن. يۇقىرىدا مەن پەقەت كىشىلەر ئۆزى ئۈچۈن ئىلىپ بارىدىغان نىشان تىكلەش جەريانى ئۈستىدىلا توختالدىم. يوقۇرىدىكى 3 ـ ئۆلچەمنىڭ ئىچىدىكى «Agreeable» دېگەن سۆز بىر باشلىق ئۆزىنىڭ

قول ئاستىدىكى ئادەملەرگە نىشان تىكلەپ بېرىدىغان ئەھۋالغا مۇۋاپىق كېلىدىغان بولۇپ، قالغان سۆزلەر بولسا بىر-بىرسىگە ناھايىتى يېقىن كېلىدۇ. لېكىن، مېنىڭچە «ئېرىشكىلى بولىدىغان (Attainable)» دېگەن سۆز بىلەن "رېاللىققا ئۇيغۇن (Realistic)" دېگەن سۆز ئوخشاش مەنىدىكى سۆزلەر

بولۇپ، مەن “Realistic” دېگەن سۆزنىڭ 4 ـ ئۆلچەمگە كىرگۈزۈلۈشى مۇۋاپىق ئەمەس دەپ قارايمەن.

3. ئاخىرقى سۆز

سىز مەيلى بىر رەھبەر بولۇڭ ياكى بىر ئادەتتىكى ئادەم بولۇڭ، قىلغان ئىشىڭىزدىن ئۈنۈم ھاسىل قىلىش ئۈچۈن مۇنداق ئىككى ئالاھىدىلىككە ئىگە

بولىشىڭىز شەرت: بىرسى قىلماقچى بولغان ئىشلىرىڭىزنى موھىملىق دەرىجىسىگە ئايرىپ چىقىپ، ئەڭ موھىملىرىنى ئالدىدا قىلىش. يەنە بىرسى بولسا، ۋاقتىڭىزنى ۋە زېھنىي كۈچىڭىزنى ئەڭ يۈكسەك دەرىجىدە مەركەزلەشتۈرۈش. ئەگەر سىز پەقەت ئۆزىڭىز قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلارنى بىلىپ، ۋاقتىڭىز بىلەن زېھنىي

كۆچىگىزنى ئۇ مۇھىم ئىشلارغا مەركەزلەشتۈرەلمىسىز، سىز نىمە ئىش قىلىش كېرەكلىكىنى بىلىدىغان، ئەمما ھېچ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدىغان بىر ئادەم بولۇپ قالىسىز. ئەگەر سىز ۋاقتىڭىز بىلەن زېھنىي كۆچىگىزنى مەركەزلەشتۈرۈشنى بىلىپ، قىلماقچى بولغان ئىشلىرىگىزنى موھىملىق دەرىجىسىگە ئايرىپ چىقمىغان

بولسىڭىز، سىز بىر ئالغا باسالمايغان مۇنەۋۋەر ئادەم بولۇپلا قالىسىز. ئەگەر سىزدە مۇشۇ ئىككى نەرسىنىڭ ھەر ئىككىسى بولىدىكەن، سىز خېلى چوڭ-چوڭ ئىشلارنى قىلالايسىز.

مەن ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندىن تارتىپ ھازىرغىچە بولغان ھاياتىمدىكى ئوخشىمىغان ۋاقىتلاردا ئوخشىمىغان غايىلەرنى تىكلەپ كەلدىم. مەسىلەن، مەن

ئاقسۇ شەھرىدە تولۇقسىزدا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىمدا (يەنى 70 ـ يىللارنىڭ باشلىرىدا)، ئوقۇشنى ئەڭ يۇقىرى پەللىگىچە ئوقۇش، ئىقتىسادىي تەقدىرىمنى ئۆزگەرتىش، ۋە بىر بەختلىك ئائىلە قۇرۇشتىن ئىبارەت ئۈچ ئىشنى ئۆزۈمنىڭ ئەڭ چوڭ غايىسى قىلىپ تۇرغۇزغان ئىدىم. بۇ غايىلىرىمنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئاجايىپ قىيىن

مۇساپىلارنى باستىم. مەن ئۈچۈن ئۆزۈم قىلىدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى بىر تەجرىبىخانىدا ئېلىپ بارىدىغان تەجرىبىلەر بىلەن ئوخشاش بولۇپ، بىر ئىشنى قىلىشتا بۇرۇن ئۆزۈمگە ئوخشاش ئۇيغۇرلاردىن باشقىلارنىڭ قىلىپ باققان-باقمىغانلىقىغا قارىماي، ھەممە ئىشلارغا خۇددى بىر يېڭى تەجرىبىدەك مۇئامىلە قىلدىم.

شۇنىڭ بىلەن ھەر بىر ئىشنى قىلىشتا ئۆزۈم ئۈچۈن ئەمەس، ئۆزۈمگە ئەڭ ئۇنۇم بېرىدىغان ئۇسۇلنى يەكۈنلەپ چىقىپ، ئۇنىڭدىن تولۇق پايدىلىنىپ ماڭدىم. گەرچە يېقىنغىچە نىشان تىكلەش ساھەسىدىكى بىر ئىلمىي نەزەرىيىنى ئۆگىنىپ باقمىغان بولساممۇ (مەن ئوتتۇرا مەكتەپ ۋە ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇۋاتقان

ۋاقىتلاردا، ئۇنداق ئوقۇش ماتېرىياللىرىنى تېپىش ھەرگىزمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى)، ئۆزۈم ئۇچۇن نۇرغۇن چوڭ ـ كىچىك نىشانلارنى تۇرغۇزۇپ، ئۇلارنى موھىملىق دەرىجىسىگە ئايرىپ چىقىپ، بىردىن ـ بىردىن ئەمەلگە ئاشۇرۇپ ماڭدىم. شۇنىڭ بىلەن بىر قىسىم چوڭ غايىلىرىمدە ئۆزۈم رازى بولغۇدەك پەللىگە يەتتىم. ئەگەر سىز مېنىڭ بۇ جەھەتتىكى

سەرگۈزەشتىلىرىمگە قىزىقىسىڭىز، ھەمدە بۇرۇن ئوقۇپ باقمىغان بولسىڭىز، مېنىڭ تەرجىمالىم ھەمدە Biliwal.com تور بېتى مەن بىلەن ئۆتكۈزگەن يازما سۆھبەت خاتىرىسىنى ئوقۇپ باقسىڭىز بولىدۇ. مەن ئۇلارنىڭ تور بەت ئادرېسىنى مۇشۇ يازمىنىڭ ئاخىرسىغا يېزىپ قويدۇم.

مەن تىكلىگەن غايىلەردىن

ئەمەلگە ئاشمىغانلىرىمۇ بار. مەسىلەن، مەن ھەممە ئوقۇشلىرىمنى تاماملاپ بولغاندىن كېيىن، يەنى 1996 ـ يىلىدىن باشلاپ، باشقىلار بىلەن بىرلىشىپ بىر يۇقىرى تېخنولوگىيىلىك خۇسۇسىي شىركەت قۇرۇپ چىقىشنى ئۆزۈمنىڭ بىر چوڭ غايىسى قىلدىم. گەرچە ئاشۇ ئىشقا ئۈچ قېتىم ئۇرۇنۇپ باققان بولسامۇ

(يەنى شركەت قۇرۇش ئىشىدىن ئۆچگە قاتنىشىپ باققان بولسامۇ)، ئۇلارنىڭ بىرسىمۇ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولمىدى (شۇ چاغدا قۇرغان بىر شىركەت ھازىرمۇ مەۋجۇت بولۇپ، مەن ھازىرمۇ ئۇنىڭ قۇرغۇچىلىرىنىڭ بىرسى. ئۇنى ھازىر پەقەت بىر قانچە ئادەم ئەسلىدە چىقارماقچى بولغان مەھسۇلاتقا پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان مەھسۇلات بىلەن

ماگدۇرۇۋاتىدۇ. ئۇ شىركەتنىڭ ئادرېسى (http://www.telelase.com).
مەن ھازىرغىچە ئەگەر ئامېرىكىغا 30 ياشقا كىرگەندە ئەمەس، بەلكى 20 ياشلاردا ياكى ئۇنىڭدىنمۇ بۇرۇنراق كەلگەن بولسام، بۇ غايىنىمۇ ئەمەلگە ئاشۇرالىشىم مۇمكىن ئىدى، دەپ ئويلايمەن. بىر ئادەم قولغا كەلتۈرىدىغان نەتىجىلەرنىڭ

ھەممىسى ئاشۇ ئادەمنىڭ ئىرادىسىگە باغلىق بولمايدۇ. لېكىن بىر ئادەمنىڭ تىرىشچانلىقىنىڭ ھەممىسى ئاشۇ ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭ تاللىشى بولۇپ، ئۆز كونتروللۇقى ئاستىدا بولىدۇ. شۇنداق بولغاچقا، گەرچە مەن شىركەت قۇرۇش غايەمنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان بولساممۇ، ئۆزۈمنىڭ مۇشۇ يولدا كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقىم ۋە شۇ

ئـــــارقىلىق ئۆگىنىۋالغــــــان بىلىملەردىن ئىنتايىن رازىمەن.
هــازىر ۋەتەنــدىكى ئۇيغــۇر يــاش ـ ئۆســمۈرلەرنىڭ ئارىــسىدا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان كەســپ بويىچە ئالىي مەكتەپتە ئوقــۇش، ئۆز ئالــدىغا خۇسۇســي شىركەت قــۇرۇش، بىــر يــاكى بىــر قــانچە چەت ئەل تىلىنــــى ئــۆگىنىش، چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش، بىــر مىللەتكە يارامىلىق ئــادەم بولــۇش

دېگەنگە ئوخشاش ھەر خىل ئارزۇ ۋە غايىلىرى بار ياشلار ئىنتايىن كۆپ. ماڭا ئاشۇنداق ياشلاردىن پات-پات خەت كېلىپ تۇرىدۇ. مەن ھەر قېتىم يۇرتقا بارغاندىمۇ، بارغان يەرلىرىمنىڭ ھەممىسىدە ئاشۇنداق ياشلارنى كۆپلەپ ئۇچرىتىپ تۇردۇم. مېنىڭ ئاشۇنداق ياشلارغا دەيدىغىنىم، تىرىشچانلىق توغرا ئۇسۇل بىلەن بىرلەشمىسە ئۈنۈم

بەرمەيدۇ. مېنىڭ ئۇشبۇ يازمىدا تونۇشتۇرغىنىم، يىغىنچاقلاپ ئېيتقاندا، نىشان ۋە غايە تۇرغۇزۇشنىڭ توغرا ئۇسۇلىدىن ئىبارەتتۇر. شۇنداق بولغاچقا، مەن غايىلىك ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۇشبۇ ئۇسۇلنى مۇكەممەل ئىگىلەپ، ئۇنى ئۆزلىرىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ھاياتى ئۈچۈن تولۇق خىزمەت قىلدۇرۇشىنى، ئۇنىڭ كۈچىدىن

تولۇق پايدىلىنىشنى سەممىلىك بىلەن ئۈمىد قىلىمەن.

مەن ئۆشبۇ ماقالەمنى ستىيفىن كــــوۋېي (Stephen Covey) ئەپەنــــدىنىڭ «ســــەككىزىنچى ئــادەت» دېــگەن كىتاۋــدىن تــاللاپ ئالغــان تۆۋەنــدىكى مەزمۇن بىلەن ئاخىرلاشتۇرىمەن:

ھەر بىــر ئــادەم تۇغۇلغانــدىلا بىر قىسىم سوغات (ئىنگلىزچە ـ gift) لار بىلەن بىللە تۇغۇلىــدۇ.

بۇ سوغاتلار تالانت، ئىقتىدار، ئىمتىياز، ئەقىل ۋە پۇرسەت قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، ئەگەر ئۆزىڭىز ئۇلارنى ئىچىشنى قارار قىلىپ تىرىشچانلىق كۆرسەتمىسىڭىز، ئۇلار ئىچىڭىزدە يوشۇرۇنۇپ تۇرۇۋېرىدۇ. بۇ تۇغما سوغاتلارنىڭ ئەڭ مۇھىم ئۈچ خىلى مۇنۇلاردىن ئىبارەت:

(1) ئۆز يولىڭىزنى ئۆزىڭىز

تاللاش ئەركىنلىكى بىلەن ئۆزىگىز تاللاش ھوقۇقى.

(2) تەبىي قانۇنىيەتلەر ياكى پرىنسىپلار بولۇپ، ئۇلار دۇنياۋى ياكى ئۇنىۋېرسال بولىدۇ، ھەمدە مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدۇ.

(3) سىزنىڭ تۆت تۈرلۈك ئەقىل ـ ئىقتىدارىڭىز: ماددىي ـ ئىقتىسادىي، ھېسسىي ـ ئىجتىمائىي، مەنىۋى، ۋە روھىي ئەقىل ـ ئىقتىدارلىرىڭىز.

ئەگەر سىز غايەت زور مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشكەن ئادەملەر، يەنى باشقىلارغا ئەڭ زور تەسىر كۆرسەتكەن، ناھايىتى زور تۆھپە ياراتقان، ھەممىدە باشلىغان ئىشنى بىر باشقا ئېلىپ چىقالىغان كىشىلەر ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بارسىڭىز، ئۇلارنىڭ ھەممىسىدە بىر ئورتاقلىقنىڭ بارلىقىنى بايقايسىز. ئۇ بولسىمۇ، ئىزچىل

تــــــۆردە داۋاملاشــــــتۇرغان تىرىشچانلىقى ۋە ئىچكى (يەنى ئۆزلىرىنىڭ روھىي دۇنياسىدىكى) كۆرەشلىرى ئارقىلىق، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىنسانلارغا خاس تۆت تۈرلۈك ئەقلىنى ياكى ئىقتىدارىنى زور دەرىجىدە كېڭەيتكەن. بۇ تۆت تۈرلۈك ئىقتىدار مۇنۇلاردىن ئىبارەت: مەنىۋى (mental) جەھەتتە يىراقنى كۆرەلەيدىغان دانالىق (vision)، ماددىي

جەھەتتە ئۆز ـ ئۆزى ئۈچۈن چىقارغان تۈزۈم (discipline)، ھېسسىي جەھەتتە يۈكسەك دەرىجىدىكى قىزغىنلىق (passion)، ۋە روھىي جەھەتتە ئاڭلىقلىق (conscience). بۇ تۆت تۈرلۈك نامايەندىلەر سىزنىڭ ئۆز ئىستىكىڭىزنى ئىپادىلەپ بېرىدىغان ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ۋاستىڭىزغىمۇ ۋەكىللىك قىلىدۇ. يىراقنى

كۆرەلەيدىغان دانالىق، ئۆز-ئۆزى ئۈچۈن چىقارغان تۈزۈم، يۈكسەك دەرىجىدىكى قىزغىنلىق ۋە ئاڭلىقلىقتىن ئىبارەت مۇشۇ تۆت سۆز ھازىرغىچە باشقىلارغا ئەڭ زور تەسىر كۆرسەتكەن كىشىلەرنىڭ ئالاھىدىلىكىنى تەسۋىرلەپ بېرىدىغان باشقا نۇرغۇن خاراكتېر ۋە خۇسۇسىيەتلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان.

باشقۇرۇش ئىلمى پەيلاسوپى پىتېر كوستېنبوم (Peter Koestenbaum) مۇنداق دەيدۇ: ئەڭ ياخشى رەھبەرلەر مۇنداق تۆت ئۆلچەم ئىچىدە ئىش ئېلىپ بارىدۇ: يىراقنى كۆرەلەيدىغان دانالىق، رىياللىق، ئەخلاق، ۋە جۈرئەت. بۇلار تۆت خىل ئەقىل، سىزىمنىڭ تۆت خىل شەكلى، ھەمدە مەنىلىك ۋە ئۈزۈن مۇددەتلىك نەتىجىلەرنى

قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تەلەپ قىلىنغان خەۋەرلىشىشنىڭ تىلىدىن ئىبارەتتۇر. يىراقنى كۆرەلەيدىغان رەھبەرلەر چوڭ ـ چوڭ ئىشلارنى ئويلايدۇ، يىڭى ـ يىڭى ئىشلارنى ئويلايدۇ، ئالدىن ئويلايدۇ، ھەمدە، ھەممىدىن مۇھىمى، ئىنسانلارنىڭ ئېڭى ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىجادچانلىقىغا تولغان يوشۇرۇن كۈچىنىڭ تۈزۈلۈشىنى ناھايىتى چوڭقۇر

چۈشەنگەن بولىدۇ. سىز ئۆزىڭىزنىڭ كۆڭلىنى، ئۆزىڭىزنىڭ دۇنيا قارىشىنى، ئۆزىڭىزنىڭ نېمىگە ئەرزىيدىغانلىقىڭىز ۋە قانداق ئىشلارنى قىلالايدىغانلىقىڭىز ھەققىدىكى ئىشەنچىڭىزنى باشقۇرىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆزىڭىز كونترول قىلالايدىغان بىر ھالغا كېلىۋېلىڭ. مانا بۇ تۆپ

ئۆزگىرىشىنىڭ، ئارتۇقچىلىقىنىڭ ۋە كۈچ ـ قۇدرىتىنىڭ بەلۋېغىدۇر، ھەممە جۇرئەتنىڭ ھەقىقىي مەنىسىدۇر.

كۈۋېي ئەپەندىنىڭ كىتاۋىدىكى مەزمۇن مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتى. يوقۇرىدىكى ئەڭ ئاخىرقى ئابزاستىكى مەزمۇن رەھبەرلەرگە قارىتىلغاندەك تۇيغۇ بېرىدىغان بولغاچقا، بەزى ئوقۇرمەنلەر مېنىڭ ئۇنى نېمە

ئۆچۈن بۇ يەرگە كىرگۈزۈپ قويغانلىقىمنى چۈشىنەلمەي قېلىشىمۇ مۇمكىن. بىر ئادەم باشقىلارغا رەھبەر بولالايدىغان بىر ھالەتكە كېلىشتىن بۇرۇن، ئالدى بىلەن ئۆز-ئۆزىگە رەھبەر بولالايدىغان بىر پەللىگە يېتىشى شەرت. باشقىلارغا رەھبەر بولالىغان ئادەم ئۆز-ئۆزىگىمۇ رەھبەر بولالايدۇ. شۇنداق بولغاچقا يوقۇرىدىكى بىر ئابزاس

مەزمۇن بىر توپ ئادەمگە رەھبەرلىك قىلىدىغانلارغىلا ئەمەس ئادەتتىكى ئادەملەرگىمۇ مۇۋاپىق كېلىدۇ. مۇمكىن بولسا، سىز بىر رەھبەر بولمىسىڭىزمۇ بارلىق رەھبەرلىك ئىقتىدارلىرى ۋە سۈپەتلىرىنى تولۇق يېتىشتۈرۈۋېلىڭ. شۇنداق قىلىشىڭىز سىز ئۈچۈن پەقەت پايدىسىلا بار. ھەرگىزمۇ زىيىنى يوق.

4. قوشۇمچە

ئاخىرىدا مەن يوقۇرىدىكى يازما بىلەن ئانچە مۇناسىۋىتى يوق بىر ئىش ئۈستىدە قىسقىچە توختۇلىمەن. سىزنىڭمۇ خەۋىرىڭىزدە بولغىنىدەك، ئۇيغۇرلار سودا ۋە تىجارەتچىلىكتە ئەتراپىدىكى باشقا مىللەتلەردىن خېلى ئۈستۈن تۇرىدىغان بىر مىللەت بولۇپ،

بۇ جەھەتتە تاكى يىقىنقى دەۋرگىچە مۇتلەق ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەپ كەلگەن ئىدى. مېنىڭ بىلىشىمچە، يېقىنقى 50 يىلدەك ۋاقىت ئىچىدە ئۇيغۇرلار ئېلىپ بارغان سودا ـ تىجارەتنىڭ كۆپىنچىسى سىرتنىڭ مىللىي ئۇيغۇر دىيارىغا كىرگۈزۈپ، ئۇلارنى كۆپىنچە ھاللاردا ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆزگە سېتىش تەرىقىسىدە ئېلىپ بېرىلغان

ئىدى. ئەمما يېقىنقى 5 ـ 10 يىلنىڭ مابەينىدە بولسا، ئۇيغۇر خەلقى، بولۇپمۇ ئۇيغۇر ياشلىرى ئارىسىدا ئۆز ئالدىغا خۇسۇسىي شىركەت قۇرۇپ، ھەر خىل مەھسۇلاتلارنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان، ھەمدە شۇنداق مەھسۇلاتلارنى ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ يەرلىك مەھسۇلاتلىرىنى ئۇيغۇر دىيارىنىڭ سىرتىغا يۆتكەپ ساتىدىغان سودا ئىشلىرىمۇ

تەدرىجى ھالدا كۆپىيىپ
ماڭدى. ھازىر بولسا چەت ئەل
بىلەن سودا قىلىشنى كۆزلەيدىغان
ئۇيغۇر ياشلىرىمۇ يېتىشىپ
چىقىۋاتىدۇ. يېقىندا ئاشۇنداق
ياشلاردىن بىر قانچىسى مەن
بىلەن ئالاقىلىشىپ، ئۇلارنىڭ
چەت ئەلدىكى ئوخشاش
كەسپتىكىلەر بىلەن ئالاقە
ئورنۇتۇش ئىشىدا ياردەم
قىلىشىمنى سورىدى. بۇنداق

ئــــشلارنىڭ بەزىلىرىنــــى هـــازىر يىقىنــــدا قۇرۇلغـــان ئۇيغـــۇر ئاكادېمىيىسى ئۆز ئۈستىگە ئېلىــپ قىلىۋاتقــــدۇ. بىزنـــــڭ بـــۇ جەھەتتىكــى كـۆچىمىز هـــازىر ئىنتـــايىن ئـــاجىز. شـــۇنداق بولغاچقــــا، چەت ئەلـــــدە تۇرۇۋاتقــان، هەمــدە مۇشــۇنداق ئىشلاردا يـــاردەم قىلالايــدىغان قېرىنداشــــلارنىڭ مەن بىــــلەن ئـــــــــــــــېلخەت

(erkinsidiq@gmail.com)
ئارقىلىق ئالاقىلىشىشنى ئۈتۈنۈپ سورايمەن. ئەگەر چەت ئەلدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئادەم كۈچى يېتەرلىك بولسا، «دۇنيا ئۇيغۇر سودا بىرلەشمىسى» دېگەنگە ئوخشاش بىر تەشكىلاتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈپ، شۇ ئارقىلىق ئۇيغۇرلارنىڭ خۇسۇسىي شىركەت ـ كارخانىلىرىنى

خەلقئارالاشتۇرۇش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ باقسىمۇ بولىدۇ. چەت ئەلدىكى قېرىنداشلارنىڭ بۇ ئىش ئۈستىدە ئويلىنىپ بېقىشىنى سورايمەن. مەيلى قانداق شەكىلدە بولمىسۇن، بۇ يەردىكى مۇھىم ئىش چەت ئەلدە تۇرۇپ ۋەتەندىكى تىرىشچان ياشلارنىڭ قولىنى تارتىش. رەھمەت.

بۇ يازمىدا تىلغا ئېلىنغان

ئەسەرلەرنىڭ تور ئادرېسلىرى:
ئۇيغـــــــــــــۇرلار دۆت ئەمەس، ئەقىللىق!
http://www.meripet.com/Sohbet1/Erkinc3_Eqilliq.htm
ئەركىـــن ســـدىقنىڭ بـــارلىق يازمىلىرى:
http://www.meripet.com/Sohbet/
بۇ يانپۇن كىتابنى ھېچ كىمدىن

رۇخسەت سورىماي، مەنبەسىنى ئەسكەرتكەن هالدا ھەر قانداق تور بەتلەردە قويىسىڭىز بولۇۋېرىدۇ.

تەھرىرلىگۈچى: مەرىپەت تورى www.meripet.org بىلەن چەت ئەلدىكى بىر پېشقەدەم ئۇستاز.

http://www.meripet.org/?p=2212

AAQ(5487)